
ЖАШЫЛ БЕТТЕР

БУЛ КИТЕПТЕ БЕРИЛГЕН ДАРЫЛАРДЫ ТУУРА КОЛДОНУУ, АЛАРДЫН ДОЗАЛАРЫ ЖАНА АЛАРДЫ КОЛДОНУУДАГЫ САКТЫК ЧАРАЛАР ЖӨНҮНДӨ

Бул бөлүмдө дарылар колдонулушуна жараша топторго бөлүнүп берилет. Мисалы, ичеги курттары козгогон инфекцияларды дарылоодо колдонулуучу дарылардын бардыгы **ИЧЕГИ КУРТТАРЫНА КАРШЫ** деген аталыш менен берилет.

Эгерде кандайдыр бир дары жөнүндө маалымат керек болсо, анда 341-беттен башталган, **ДАРЫЛАР ТИЗМЕГИ**нен ошол дарынын аталышын издеңиз. Же болбосо, 345-бетте башталган, **ДАРЫЛАР КӨРСӨТКҮЧҮНӨН** ошол дарыны караңыз. Керек болгон дары жөнүндөгү маалыматты тапканда, ал жерде көрсөтүлгөн бетти ачыңыз.

Дарылар **фирмалык** (аларды чыгарган ишкана тарабынан коюлган) **аталышы** менен эмес, **жалпыга белгилүү (илимий) аталышы** менен берилген. Бул, дарылардын жалпыга белгилүү аталыштарынын бардык жерлерде бирдейлигине байланыштуу. Ал эми бир эле дарынын ишкана тарабынан берилген (фирмалык) аталышы ар кайсы өлкөлөрдө ар кандай болушу мүмкүн. Ошондой эле **жалпыга белгилүү аталыштагы дарылар фирмалык дарыларга караганда көп учурда бир топ арзаныраак да болот.**

Бул бөлүмдүн бир нече жеринде дарынын көпчүлүккө белгилүү фирмалык аталышы жалпыга белгилүү аталышынан кийин келтирилген. Бул китепте фирмалык аталыштагы дарылар **кыйгач** жазылып берилет. Мисалы, **фенерган** – бул **прометазин** (прометазин – жалпыга белгилүү аталышы) деген антигистаминдин фирмалык аталышы.

Ар бир дарынын жанына сиздин аймакта кеңири колдонулуучу же анча кымбат эмес дарынын аталышын жана баасын **жазып коюу** үчүн, асты сызылган бош жерлер калтырылган. Мисалы, тетрациклиндердин **террамицин** деген түрү сиздин аймакта эң арзан болсо же жалгыз кездешсе, анда бош жерлерди төмөнкүдөй толтурсаңыз болот:

Тетрациклин (НСI тетрациклини, окситетрациклин ж.б.)

Аталышы: террамицин 6 капсул үчүн баасы: 52,5 сом

Эгерде **террамицинден** көрө жалпыга белгилүү **тетрациклинди** кыйла арзаныраак сатып алууга мүмкүн болсо, анда төмөнкүдөй жазыңыз:

Аталышы: тетрациклин 60 капсул үчүн баасы: 42 сом

Эске алыңыз: ЖАШЫЛ БЕТТЕРдеги дарылардын бардыгын өзүңүздүн үй-бүлөлүк дары баштыгыңызда же айыл дары баштыгында сактоонун кереги жок. Ар кайсы өлкөлөрдө ар кандай дарылар колдонулгандыктан, кээ бир жерлерде бир түрдүүчө таасир берген бир нече дары жөнүндө айтылган. Кандай болсо да, **ДАРЫЛАРДЫ АЗ САҢДА ГАНА САКТАП, АЗЫРААК ПАЙДАЛАНГАН** жакшы.

Жашыл беттер

Дозалар жөнүндө маалымат:

ДАРЫ БӨЛҮКТӨРҮ КЭЭДЕ КАНТИП ЖАЗЫЛАТ?

1 таблетка = бир таблетка =

1/2 таблетка = жарым таблетка =

1 1/2 таблетка = бир жарым таблетка =

1/4 таблетка = таблетканын чейрек бөлүгү же төрттөн бири =

1/8 таблетка = таблетканын сегизден бири (8 тең бөлүккө бөлүп, анан 1 бөлүгүн алып) =

ДАРЫНЫН ДОЗАСЫН АДАМДЫН САЛМАГЫНА ЖАРАША ӨЛЧӨӨ

Бул беттерде дозалар жөнүндөгү көрсөтмөлөрдүн көпчүлүгү адамдын жашына негизделген. Ошондуктан балдар чоңдорго караганда дарыларды азыраак дозада алышат. Бирок дозаны адамдын салмагына жараша өлчөп берген туурараак. Таразасы бар медициналык кызматкерлерге оңоюраак болуш үчүн, муну кантип туура жасаш керектиги жөнүндөгү маалымат кашаанын ичинде кыскача түрдө берилген. Эгерде 100 мг/кг/күнүнө деп берилсе, бул, дарыдан 100 мг/адамдын бир килограмм салмагына/күнүнө дегенди билдирет. Башкача айтканда, 24 саат ичинде адамдын ар бир килограмм салмагына дарыдан 100 мг-дан берилет дегенге барабар.

Мисалы, кызыл жүгүрүк менен ооруган, 36 килограмм салмактагы балага аспириин бермекчи болдуңуз. Аспирииндин кызыл жүгүрүккө каршы сунуш кылынган дозасы – 100 мг/кг/күнүнө. Төмөнкүдөй кылып көбөйтүңүз:

$$100 \text{ мг} \times 36 = 3600 \text{ мг}$$

Демек, бала күнүнө 3600 мг аспириин ичиши керек. Аспирииндин бир таблеткасында 300 мг аспириин болот. 3600 мг алуу үчүн мындай 12 таблетка керек. Балага күнүнө 6 маал (же 4 саат сайын) 2 таблеткадан бериңиз.

Бул ар түрдүү дарыларды дозалап өлчөөнүн бир ыкмасы. Дарыны дозалап өлчөө жөнүндө толугураак маалымат алуу үчүн 8-бөлүмдү караңыз.

Мугалимдердин, ден соолук программаларын иштеп чыгуучуларынын жана китепти таратуучулардын **назарына**:

Эгер бул китеп айылдагы медициналык кызматкерлерди окутуу программаларында колдонулмакчы болсо же жергиликтүү ден соолук программасы тарабынан таратылса, **анда китепке дарылардын жергиликтүү элге белгилүү болгон аталыштары жана алардын баасы жөнүндөгү маалымат да киргизилгени жакшы.**

Окурман ушул маалыматты камтыган бул баракчаны китебине тиркеп алышы үчүн, китепти таратуучулар анын бир нече көчүрмөсүн китепке кошумча беттер катары киргизип койсо болот. Бул баракчага **жалпыга белгилүү аталыштагы же арзан баадагы дарылар менен медициналык жарак-жабдыктарды** кошуңуз (дары баштык үчүн дарыларды сатып алуу, 333-бетти караңыз).

ЖАШЫЛ БЕТТЕРДЕГИ ДАРЫЛАРДЫН ТИЗМЕГИ

Төмөндөгү дарылардын аталыштары китепте учураган тартипте берилди

АНТИБИОТИКТЕР

Пенициллиндер: эң керектүү антибиотиктер

	Бул бетти караңыз:
Ичме пенициллин	
“G” же “V” пенициллини.....	351
Сайма пенициллин	
Кыска таасирлүү пенициллин: кристалдуу пенициллин, бензилпенициллин, “G” пенициллини, суулуу пенициллин, эриме пенициллин, натрий пенициллини, калий пенициллини.....	352
Орточо таасирлүү пенициллин: прокаин пенициллин, алюминий моностеарат прокаин пенициллини (АМПП).....	352
Узак таасирлүү пенициллин: бензатин пенициллини.....	353
Ампициллин жана амоксициллин: таасири кең (бир нече ооруга каршы колдонууга мүмкүн болгон) пенициллиндер.....	353
Стрептомицин кошулган пенициллин.....	354

Эритромицин: пенициллиндин ордуна колдонулса болот.....	355
--	------------

Тетрациклиндер: кең таасирлүү антибиотиктер

Тетрациклин, HCl тетрациклини, окситетрациклинж.б.....	356
Доксициклин.....	356

Левомецетин (хлорамфеникол):

кээ бир катуу инфекцияларга каршы колдонулуучу антибиотик.....	357
---	-----

Сульфа же сульфаниламиддер: көп көздөшкөн инфекцияларга каршы колдонулуучу кымбат эмес дарылар

Сульфадиазин, сульфисоксазол, сульфадимидин, үч эселик сульфа.....	358
Ко-тримоксазол (триметоприм кошулган сульфаметоксазол).....	358
Канамицин жана гентамицин.....	359
Цефалоспориндер.....	359
Сүзөк менен хламидиозго каршы колдонулуучу дарылар.....	360

Кургак учукка каршы колдонулуучу дарылар

Изониазид (INH).....	361
Рифампин (рифампицин, рифамицин).....	362
Пиразинамид.....	362
Этамбутол.....	362
Стрептомицин.....	363
Тиаетазон.....	363

Макоопеске (проказа) каршы колдонулуучу дарылар

Дапсон (диаминодифенилсульфон, DDS).....	364
Рифампин (рифампицин, рифамицин).....	364
Клофазимин.....	364

БАШКА ДАРЫЛАР

Безгекке каршы:

Хлорохин.....	365
Хинин.....	366
Мефлохин.....	367
Сульфадоксин кошулган пириметамин (<i>фансидар</i>).....	368
Прогуанил.....	368
Примакин.....	368
Тетрацилин.....	368

**Амёбаларга жана лямблияларга
каршы**

Метранидазол.....	369
Дилоксанид фураат.....	369
Тетрацилин.....	356
Хлорохин.....	365
Хинакрин.....	370
Гидроксиквинолиндер (клиоквинол, йодоквинол).....	370

Кын инфекцияларына каршы

Ак сирке суу (уксус).....	370
Метранидазол.....	370
Нистатин же миконазол – таблеткалар, май жана кын тыгындылары.....	370
Жашыл дары (зелёнка).....	370
Повидон йодин.....	371

Тери ооруларына каршы

Самын.....	371
Күкүрт (зат).....	371
Жашыл дары (зелёнка).....	371
Антибиотик майлары.....	371
Кортико-стероид майы же нымдагычы (лосьон).....	371
Мунай майы (петралатум, <i>вазелин</i>).....	371

**Сары чакалайга жана башка кычыткы
(грибок) инфекцияларына каршы**

Андецилен, бензой же салицил кычкылдыгы кошулган майлар.....	372
Күкүрт (зат) жана сирке суу (уксус).....	372
Натрий тиосульфаты (хипо).....	372
Селениум сульфиди (<i>сельсун, эксел</i>).....	372
Толнафат (<i>тинактин</i>).....	372
Грисеофулвин.....	372
Жашыл дары (зелёнка) – кычыткы инфекцияларына (оозулга) каршы.....	372
Нистатин же миконазол.....	372

Котур менен битке каршы

Гамма бензиндүү гексахлорид (пиндан, <i>квел</i>).....	373
Бензил бензоат, май же нымдагыч (лосьон).....	373
<i>Вазелиндеги</i> күкүрт же чочко майы.....	373
Пиперонил кошулган пиретриндер (<i>RID</i>).....	373
Кротамитон (<i>эуракс</i>).....	373

Жыныс сөөлдөрүнө каршы

Подофиллин.....	374
Бихлорацетик же трихлорацетик кычкылдыгы.....	374

Ичеги курттарына каршы

Мебендазол (<i>вермокс</i>) – ичеги курттарынын көптөгөн түрлөрүнө каршы.....	374
Альбендазол (<i>зентел</i>) – ичеги курттарынын көптөгөн түрлөрүнө каршы.....	374
Пиперазин – жумуру (аскарида) жана чүчөк курттарга каршы.....	375
Тиабендазол – ичеги курттарынын көптөгөн түрлөрүнө каршы.....	375
Пирантел – чүчөк, нематод жана жумуру курттарга каршы.....	376
Никлозамид (<i>йомесан</i>) – тасма курттарга каршы.....	376
Празиквантел (<i>билтрицид, дронцит</i>) – тасма курттарга каршы.....	376

Шистосомозго каршы

Празиквантел (<i>билтрицид, дронцит</i>).....	377
Метрифонат (<i>биларцил</i>).....	377
Оксамнихин (<i>ванзил, манзил</i>).....	377

Көздү дарылоо үчүн

Антибиотик көз майы – конъюктивитке каршы жана жаңы төрөлгөн балдардын көздөрүн дарылоо үчүн.....	378
1 % күмүш нитрат тамчылары – жаңы төрөлгөн балдардын көздөрүн дарылоо үчүн.....	379

**Оорууну басуу үчүн:
нөстөндирмелөр (аналгетиктер)**

Аспирин.....	379
Жаш балага берилүүчү аспирин.....	380
Парацетамол (ацетаминофен).....	380
Ибупрофен.....	380
Кафеин кошулган эрготамин – шакыйга каршы.....	380
Кодеин.....	384

**Жарааттарды тигип жатканда,
ооруганын басуу үчүн:
анестезиялоочулар**

Лидокаин (ксилокаин).....	380
---------------------------	-----

**Ичеги карышуусуна каршы:
карышма жазчу дарылар**

Беладонна (фенобарбитал менен же ансыз).....	381
--	-----

**Карын зилинин өтө көп
бөлүнүүсүнөн улам күптү болууга,
зарнага жана ашказан жараларына
каршы**

Алюминий гидроксиди же магний гидроксиди.....	381
Натрий бикарбонаты (сода бикарбонаты, тамак-аш содасы).....	382
Кальций карбонаты.....	382
Симетидин (<i>тагамет</i>).....	382
Ранитидин (<i>зантак</i>).....	382

Дене суусузданууга каршы

Регидрон суусуну.....	382
-----------------------	-----

**Заңдын катып калуусуна
(ич катууга) каршы:
ич алдыргыч дарылар**

Магнезия сүтү (магний гидроксиди).....	383
Англия (ачуу) туздары (магний сульфаты).....	383
Глицерин шамчалары (<i>дулколак</i>).....	383

Жеңил ич өткөккө каршы

Пектин кошулган каолин.....	384
-----------------------------	-----

Мурун бүтүүгө каршы

Эфедрин же фенилефрин кошулган мурун тамчылары.....	384
---	-----

Жетөлгө каршы

Кодеин.....	384
-------------	-----

Муунтмага каршы

Эфедрин.....	385
Теофиллин же аминофиллин.....	385
Салбутамол (албутерол).....	385
<i>Адреналин</i> (эпинефрин).....	385

Жашыл беттер

Аллергиялык реакцияларга жана кусууга каршы: антигистаминдер

Прометазин (<i>фенерган</i>).....	386
Дифенгидрамин (<i>бенадрил</i>).....	386
Хлорфенирамин.....	387
Дименгидринат (<i>драмамин</i>).....	387

Антитоксиндер

Чаян уусуна каршы антитоксин же уукесер дары.....	388
Жылан уусуна каршы антитоксин же уукесер дары.....	388
Селеймеге каршы антитоксиндер.....	389

Жутулган ууларга каршы

Ипекак сиробу.....	389
Күлмайда түрүндөгү же активдештирилген жыгач көмүрү.....	389

Туталакка (диртилдөөгө) каршы

Фенобарбитал (фенобарбитон).....	389
Фенитоин (дифенилхидантоин, <i>дилантин</i>).....	390
Диазепам (<i>валиум</i>).....	390

Төрөттөн кийинки кан көп кетүүгө каршы

Эргоновин же эргометрин малеаты (<i>эрготрат, метергин</i>).....	391
Окситоцин (<i>питоцин</i>).....	391

Көкбашка (геморройго) каршы

Көкбаш шамчалары.....	392
-----------------------	-----

Көтөрөм мөнен каназдыкка каршы

Күлмайда түрүндөгү (кургатылган) сүт.....	392
Аралаштырылган витаминер (поливитамииндер).....	392
“А” витамини – шам сокур мөнен ксерофтальмияга каршы.....	392
Темир сульфаты – каназдыкка каршы.....	393
Фолий кычкылдыгы – каназдыкка каршы.....	393
“В ₁₂ ” витамини (сианокобаламин) – залалдуу каназдыкка гана каршы.....	393
“К” витамини (фитоменадион) – жаңы төрөлгөн баладагы кан сыроону токтотуу үчүн.....	393
“В ₆ ” витамини (пиридоксин) – ІНН ичип жүргөн адамдар үчүн.....	393

Бойго болтурбоо (үй-бүлөнү пландоо) ыкмалары

Өзгөчө учурларда колдонулуучу таблеткалар.....	395
Ооз контрацептивдери (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
Кертмеккап (кондом).....	396
Топуча (диафрагма).....	396
Бойго болтурбоочу көбүк.....	396
Бойго болтурбоочу шамчалар (<i>Neo Sampoo</i>).....	396
Жатын ичиндеги зымором (ЖИЗ).....	396
Денеге сайма контрацептивдер.....	396
Бойго болтурбоочу имплантанттар (<i>норплант</i>).....	397

Башка дарыларды же үйдөн дарылоо ыкмаларын жазып коюу үчүн таза баракча.....	398
--	-----

ЖАШЫЛ БЕТТЕРДЕГИ ДАРЫЛАР КӨРСӨТКҮЧҮ

Дарылар тизмеги төмөнкүдөй алиппе тартибинде берилген:

А, Б, В, Г, Д, Ж, З, И, Й, К, Л, М, Н, О, П, Р, С, Т, У, Ү, Ф, Х, Ц, Ч, Э

Эске алыңыз: ЖАШЫЛ БЕТТЕРде берилбей, ал эми китептин башка бөлүмдөрүндө келтирилген дарыларды негизги атоолор (терминдер) көрсөткүчүнөн (САРЫ БЕТТЕР) тапсаңыз болот.

А	
<i>Адреналин</i> (эпинефрин).....	385
Адреналин.....	385
Азитромицин.....	360
Ак сирке суу.....	372
Активдештирилген жыгач көмүр күлмайдасы.....	389
<i>Алакразин</i> (уукесер дары).....	388
Албендазол.....	374
Албутерол.....	385
<i>Алка-Зелтцер</i> (натрий бикарбонаты).....	381
Аллергиялык реакцияларга каршы дарылар.....	386
Алюминий гидроксиди.....	381
Амёбаларга каршы дарылар.....	368
<i>Амиклин</i>	370
Аминофиллин.....	385
Амоксициклин.....	353
Амоксициллин.....	353
Ампициллин.....	353
Андецилен кычкылдыгы.....	372
Анестезиялоочулар.....	380
Антациддер.....	381
Антибиотиктер.....	351
<i>Антивипмин</i> (уукесер дары).....	388
Антигистаминдер.....	386
<i>Антиминт</i> (пирантел).....	376
Антиоксиндер.....	388
<i>Антрипол</i> (сурамин).....	378
<i>Арален</i> (хлорохин).....	366
Аспирин.....	379
<i>Атабрин</i>	370
Атропин.....	381
Ацетаминофен (парацетамол).....	380
Ацетилсалицил кычкылдыгы (аспирин).....	379
Ашказан жараларына каршы дарылар.....	381
Б	
<i>Байер 205</i> (сурамин).....	378
<i>Бакрим</i> (ко-тримоксазол).....	358
<i>Баноцид</i> (диэтилкарбамазин).....	378
Баш оорунун дарылары.....	379
Безгекке каршы дарылар.....	365
Беладонна.....	381
<i>Бенадрил</i> (дифенгидрамин).....	387
Бензатин.....	353
Бензилпенициллин ("G" пенициллини).....	352
Бензой кычкылдыгы.....	372
Бензил бензоат.....	373
<i>Бетадин</i> (повидон йодин).....	371
<i>Биларцил</i> (метрифонат).....	377
<i>Билтрицид</i> (празиквантел).....	376, 377
Битке каршы дарылар.....	373
Бихлорацетик кычкылдыгы.....	374
Бойго болтурбоочу дары-дармектер.....	394
Бойго болтурбоочу көбүк.....	396
Бойго болтурбоочу шамчалар.....	396
<i>Бревикон</i> (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
<i>Бревикон 1 + 35</i> (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
<i>Бревинокс</i> (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Броксиквинолин.....	370
В	
<i>Вазелин</i> (мунай желе).....	371
<i>Валиум</i> (диазепам).....	390
<i>Ванцил</i> (оксамниквин).....	377
<i>Вермокс</i> (мебендазол).....	374
<i>Вибрамицин</i> (доксидиклин).....	356
Витаминдер.....	392
Г	
Гамма бензин гексахлориди (линдан).....	373
<i>Гаммезан</i> (линдан).....	373
<i>Гарамидин</i> (гентамицин).....	359
<i>Гельмекс</i> (пирантел).....	376
Гентамицин.....	359
<i>Гермамин</i> (сурамин).....	378
<i>Гетразан</i> (диэтилкарбамазин).....	378
Гидроксиквинолиндер.....	370
<i>Гипер-тет</i> (селеймеге каршы иммун глобулини).....	389
Глицерин шамчалары.....	383
Гризеофулвин.....	372
Д	
Дапсон (диаминодифенилсульфон, DDS)....	364
Деазепам.....	390
<i>Делфен</i> (бойго болтурбоочу көбүк).....	396

Жашыл беттер

Демупен (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Дене суусузданууга каршы дарылар.....	382
Дело-Провера (бойго болтурбоочу сайма дары).....	396
Дийодогидроксивин.....	370
Диклосациллин.....	351
Дилантин (фенитоин).....	390
Дилосанид фураат.....	369
Дименгидринат.....	387
Диодоквин (диидогидроксивин).....	370
Диртилдөөгө (туталакка) каршы дарылар.....	389
Дифенгидрамин.....	387
Дифенилгидантоин (фенитоин).....	390
Диэтилкарбамазин.....	378
Доксициклин.....	356
Драмамин (дименгидринат).....	387
Дронцит (празиквантел).....	376, 377
Дулколакс (глицерин шамчалары).....	383

Ж

Жатын ичиндеги зымором (ЖИЗ).....	396
Жашыл дары (зелёнка).....	371
Жетөлдүн дарылары.....	384
Жыгач көмүр күлмайдасы.....	389
Жыгач көмүр (күлмайдасы же активдештирилгени).....	389
Жыландын чагуусуна каршы уукесер дарылар.....	388
Жыныс мүчөлөрдөгү сөөлдөргө каршы дарылар.....	374

З

Зантак (ранитидин).....	382
Зентел (албендазол).....	374

И

Ибупрофен.....	380
Ивермектин.....	378
Изониазид (INH).....	361
Инфекцияларга каршы дарылар.....	351
Ипекак сиробу.....	389
Ич алдыргыч дарылар.....	383
Ичеги карышууларын токтоткон дарылар.....	381
Ичеги курттарына каршы дарылар.....	374
Ич келтеге каршы дарылар.....	357
Ич өткөккө каршы дарылар.....	384

Й

Йодоквинол.....	370
Йодохлоргидроксивин.....	370
Йомесан (никлозамид).....	376

К

Какырттыруучу дарылар.....	384
Кальций карбонаты.....	382
Каназдыкка каршы дарылар.....	393

Канамицин.....	359
Кан куюлууга каршы дарылар.....	391
Кансыроону токтотуучу дарылар.....	391
Кантрекс	359
Каопектат (пектин кошулган каолин).....	384
Карышма жазчу дарылар.....	381
Каффергот (кафеин кошулган эрготамин).....	380
Кафеин кошулган эрготамин.....	380
Квалл (линдан).....	373
Квинакрин.....	370
Квогил	370
Кертмеккап, аял жыныскабы (кондом).....	396
Клиоквинол.....	370
Клофазимин.....	364
Клоксациллин.....	351
Кобрантрил (пирантел).....	376
Кодеин.....	384
Кортикостероид.....	371
Кортизон.....	392
Ко-тримоксазол.....	358
Котурга каршы дарылар.....	373
Котур менен биттерге каршы инсектициддер.....	373
Көз дарылары.....	378
Көкбашка каршы дарылар.....	392
Кристаллин.....	352
Кротамитон.....	373
Ксерофтальмияга каршы витаминдер.....	392
Ксилокаин (лидокаин).....	380
Кусууну токтотуучу дарылар.....	386
Кургак учукка каршы дарылар.....	361
Күкүрт (зат).....	371
Күмүш нитраты.....	379
Кын инфекцияларына каршы дарылар.....	370
Кычыткы (грибок) инфекцияларына каршы дарылар.....	372

Л

Ламприн (клофазимин).....	364
Лариам (мефлоквин).....	367
Левомецетин.....	357
Лемпко (бойго болтурбоочу көбүк).....	396
Леострин 1/20 (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Лидокаин.....	380
Линдан.....	373
Логинон (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
Ло-оврал (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Ло-Феменал (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Луминал (фенобарбитал).....	389
Лунелл (бойго болтурбоочу сайма дары).....	369
Лямблияларга каршы дарылар.....	368

М

Магnezия гидроксиди.....	383
Магnezия сульфаты.....	383
Магnezия сүтү.....	383
Макоопеске (проказа) каршы дарылар.....	363

Мансил (оксамниквин).....	377
Мебендазол (вермокс).....	374
Мектизан (ивермектин).....	378
Мефлохин.....	367
Мепакрин.....	370
Метергин (метилергоновин малеат).....	391
Метициллин.....	351
Метрифонат.....	377
Метронидазол.....	369
Миамбутол (этамбутол).....	362
Миконазол.....	370
Микрогинон 30 (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Микролут (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Микровлар (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Микронол (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Микроновум (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Мини-таблетка.....	395
Миновлар (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Модикон (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Мунай желе (петролатум, вазелин).....	371
Мурундун дарылары.....	384
Муунтмага каршы дарылар.....	385

Н

Натрий бикорбанаты.....	381
Натрий тиосульфаты.....	372
Нафурид (сурамин).....	378
Нафциллин.....	351
Неогинон (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Неокон (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
Неомицин.....	371
Neo Saprool (бойго болтурбоочу шамчалар).....	396
Нео-Синефрин (фенилефрин).....	384
Неоспорин (антибиотик майы).....	371
Нестендирмелер (аналгетиктер).....	379
Нет-Эн (бойго болтурбоочу сайма дары).....	396
Нивембин	370
Никлозамид.....	376
Нистатин.....	373
Нордетт (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Нордиол (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Норидей 1 + 50 (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
Норимин (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
Нор-QD (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Норлестрин (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Норплант (бойго болтурбоочу имплантант).....	396

О

Овисмен (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Овисмен 1/35 (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
Овкон (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Оврал (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Оврет (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Овулен (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Овум 50 (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Оксамниквин.....	377
Оксациллин.....	351
Окситетрациклин.....	356
Окситоцин.....	391
Ооз контрацептивдери.....	394
Ооз регидрация туздары.....	382
Оорууну басуучу дарылар.....	379
Оору пенициллинге туруштуу болсо.....	351
Орто-Новум 1/35 (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
Орто-Новум 1/50 (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394

П

Парацетамол.....	380
Пектин кошулган каолин.....	384
Пенициллиндер:	351
Амоксициклин.....	353
Ампициллин.....	353
Бензатин.....	353
Бензилпенициллин ("G" пенициллини).....	352
Кристаллин.....	352
Пенициллинге туруштуу болсо.....	351
Прокаин.....	352
Прокаин пенициллин алюминий моностеараты (ППАМ).....	352
Стрептомицин кошулган.....	354
Феноксиметил ("V" пенициллини).....	351
Перле	394
Перле LD	395
Пиперазин.....	375
Пиразинамид.....	362
Пирантел.....	376
Пиперонил кошулган пиретриндер.....	373
Пиридоксин ("B ₆ " витамини).....	394
Питоцин (окситоцин).....	391
Питуитрин.....	391
Плудрин (прогунил).....	368
Повидон йодин.....	371
Подофиллин.....	374
Полимиксин.....	371
Полиспорин (полимиксин).....	371
Поливалент кроталид антивенин (жыландын чагуусуна каршы).....	388
Празиквантел, шистосомозго каршы.....	377
Празиквантел, тасма курттарга каршы.....	376
Примаквин.....	368

Жашыл беттер

Примовлар (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Пробенецид.....	360
Прогуанил.....	368
Прокаин.....	352
Прометазин.....	386

Р

Ранитидин.....	382
Регидрон суусуну.....	382
Ретинол.....	392
RID (пиперонил кошулган пиретриндер).....	373
Рифампин (рифампицин, рифамицин), кургак учукка каршы.....	362
Рифампин (рифампицин, рифамицин), макоопеске (проказа) каршы.....	364

С

Сайма контрацептивдер.....	396
Салбутамол.....	385
Салицил кычкылдыгы.....	372
Самындар.....	371
Сары чакалайга каршы дарылар.....	372
Селеймеге каршы антитоксин.....	389
Селеймеге каршы иммун глобулин.....	389
Селен сульфиди.....	372
Селсун (селен сульфиди).....	372
Селтра (ко-тримоксазол).....	358
Симетикон.....	381
Синофаз (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
Сирке суу (уксус).....	372
Сода бикарбонаты.....	381
Соррег Т (ЖИЗ).....	396
Спектиномицин.....	360
Стрептомицин.....	363
Стрептомицин кошулган.....	354
Сууро Антикраталико (жыландын уусуна каршы уукесер дары).....	388
Сульфадоксин кошулган пириметамин.....	368
Сульфалар (сульфаниламиддер).....	358
Ко-тримоксазол.....	358
Сулфадиазин.....	358
Сулфадимидин.....	358
Сулфаметазин.....	358
Сулфисоксазол.....	358
Сулфаметоксазол кошулган триметоприм (ко-тримоксазол).....	358
Үч эселик сульфа.....	358
Сулфондор (дапсон, DDS).....	364
Сурамин.....	378
Суу – дары катары.....	384
Сүзөккө каршы дарылар.....	360
Сүт (күлмайда түрүндөгү).....	392

Т

Тагамет (циметидин).....	382
Темир сульфаты.....	393
Теofilлин.....	385
Тери ооруларына каршы дарылар.....	371

Тетраамицин (тетрациклин).....	356
Тетрациклиндер.....	356
Доксициклин.....	356
Окситетрациклин.....	356
НСI тетрациклини.....	356
Тиабендазол.....	375
Тиацетазон.....	363
Тинактин (толнафат).....	372
Толнафат.....	372
Топуча (диафрагма).....	396
Триксилар (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
Триновум (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
Тринордиол (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
Трифазил (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	394
Туталакка (диртилдөөгө) каршы дарылар.....	389

У

Уукесер дарылар.....	388
Ууланууга каршы дарылар.....	389
Уитфилд майы	372

Ү

Үй-бүлөнү пландоо ыкмалары.....	394
---------------------------------	-----

Ф

Фансидар (сульфадоксин кошулган пириметамин).....	368
Феменал (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Фемупен (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Фенерган (прометазин).....	386
Фенитоин.....	390
Фенобарбитал.....	389
Фенобарбитон.....	389
Феноксиметил (“V” пенициллини).....	351
Феноксиметил (“V” пенициллини).....	351
Фитоменадион (“K” пенициллини).....	394
Фитонадион.....	394
Флагил (метронидазол).....	369
Флораквин	370
Фолий кычкылдыгы.....	393
Фурамид (дилоксанид фууроат).....	369

Х

Халквинол.....	370
Хинин.....	366
Хиосиамин (атропин).....	381
Хламидиозго каршы дарылар.....	360
Хлорамбин	370
Хлоромецетин (левомецетин).....	317
Хлорохин.....	365
Хлортетрациклин.....	356
Хлорфенирамин.....	387

Ц

Цевтриаксон.....	360
Цефалоспориндер.....	359
Цианокобаламин (“В ₁₂ ” витамини).....	393
Циклофем (бойго болтурбоочу сайма дары).....	396
Циметидин.....	382
Ципрофлоксацин.....	360

Ч

Чаяндын чагуусуна каршы дарылар.....	388
---	-----

Э

Эксел (селен сульфиди).....	372
Эмко (бойго болтурбоочу көбүк).....	396
Энтероквинол.....	370
Энтеро-Виоформ	370
Эпинефрин.....	385
Эпсом туздары.....	383
Эргометрин.....	391
Эргоновин.....	391
Эрготрат (эрготамин тартраты).....	390
Эритромицин.....	355
Этамбутол.....	362
Эуджинон (бойго болтурбоочу таблеткалар).....	395
Эуракс (кротамитон).....	373
Эфедрин.....	385

**ДАРЫ КОЛДОНУУНУН ЗАРЫЛ ЭКЕНДИГИНЕ ТОЛУК
ЫНАНЫП, АНЫ КАНДАЙ КОЛДОНУУНУ БИЛГЕНДЕ ГАНА
ПАЙДАЛАНЫҢЫЗ.**

**Эске алыңыз: Кээ бир дарылар чогуу ичилгенде,
коркунучтуу реакцияларга алып келиши мүмкүн.
Бир убакта эки же андан ашык дарыны ичерден
мурун, медициналык кызматкер менен кеңешиңиз.
Дарыны колдонордон мурун, анын кутучасындагы
маалыматты да окуп чыгыңыз.**

ДАРЫЛАР ЖӨНҮНДӨ МААЛЫМАТ

АНТИБИОТИКТЕР

ПЕНИЦИЛЛИНДЕР: ӨТӨ КЕРЕКТҮҮ АНТИБИОТИКТЕР

Пенициллин – эң керектүү антибиотиктердин бири. Ал инфекциялардын белгилүү бир түрлөрүнө (алардын ичинде ириңдөөгө алып келүүчү көптөгөн түрлөрүнө) каршы жардам берет. Пенициллин ич өткөккө, заара бөлүп чыгаруу системинин көпчүлүк инфекцияларына, арка-бел оорууга, дененин көк-ала болуусуна, демейдеги суук тиймеге, суу чечекке жана башка вирустук инфекцияларга каршы жардам бербейт (18-19-беттерди караңыз).

Пенициллин миллиграмм (мг) же бирдик менен өлчөнөт. “G” пенициллини үчүн – 250 мг = 400 000 бирдик.

Пенициллиндин бардык түрлөрүнүн **коркунучтуу жактары жана сактык чаралары** (алардын ичинде ампициллин менен амоксициклиндин да):

Адамдардын көпчүлүгү үчүн, пенициллин – эң коопсуз дарылардын бири. Пенициллинди өтө чоң дозада (ашкере) берсе, ал зыян келтирбейт, тек гана акча коройт. Ал эми пенициллинди өтө аз дозада колдонсо, ал инфекцияны толук жок кылбай, бактерияны дарыга **туруштуу** кылып коюшу мүмкүн.

Кээ бир адамдарда пенициллин **аллергиялык реакцияларга** алып келет. Жеңил аллергиялык реакцияларга териден бир аз көтөрүлүп кычышкан тактар жана исиректер кирет. Көпчүлүк учурда булар пенициллинди колдонгондон бир нече саат же күн өткөндөн кийин пайда болуп, бир нече күн көтпөшү мүмкүн. Антигистаминдер (386-б.) кычышууну басаңдатканга жардам берет.

Кээде пенициллин **аллергиялык шок** деген коркунучтуу реакцияга алып келет. Пенициллинди сайгандан (же ичкөндөн) бир аз убакыт өткөндөн кийин адамдын өңү капыстан кубарып, дем алуусу оорлоп, ал шок абалына чалдыгат (70-бетти караңыз). Мындай учурда дароо **адреналинди (эпинефрин)** саюу керек.

Пенициллинди сайып жатканда, дайыма жаныңызда адреналин болуш керек (385-бет).

Мурун, пенициллинди (кайсы түрүн болбосун) колдонгондо, аллергиялык реакция болгон адамга эч качан пенициллиндин, ампициллиндин же амоксициклиндин эч бир түрүн ичириүүгө же саюуга болбойт. Бул, аны кайра колдонгондо, реакция мурункудан күчтүүрөөк болуп, адамды өлүмгө алып келиши мүмкүн экендигине байланыштуу. (Пенициллинди колдонгондон болгон ашказан иштөөсүнүн бузулушу – аллергиялык реакция эмес, мындай учурда аны колдонуудан баш тартуунун зарылчылыгы жок.)

Пенициллин менен дарылоого мүмкүн болбогон адамдарга кээде тетрациклин же эритромицин ичирип дарыласа болот (аларды колдонуу жана сактык чаралары жөнүндө маалымат алуу үчүн 355-356-беттерди караңыз).

Пенициллин менен дарылоого мүмкүн болгон инфекциялардын көпчүлүгүн пенициллинди ичирип деле дарыласа, жакшы жардам берет. Пенициллиндин сайма түрлөрү анын ичме түрлөрүнө караганда коркунучтуураак.

Сайма пенициллинди күчөп кеткен же коркунучтуу инфекцияларга гана колдонуңуз.

Пенициллинди (же аны камтыган кайсы дарыны болбосун) саярдан мурун, 70-бетте берилген сактык чараларын аткарыңыз.

Пенициллинге туруштуулук:

Пенициллин демейде жакшы жардам берген инфекцияга каршы кээде жардам бербей калат. Бул, бактериянын пенициллинге туруштуу болуп калгандыгына байланыштуу болушу мүмкүн (пенициллин аларга таасир бербей калат).

Азыр, мезгил-мезгили менен пенициллинге туруштуу болуп турган инфекцияларга импетиго, теридеги ириңдүү жаралар, дем алуу жолунун инфекциялары, аял эмчегинин инфекциялары (мастит) жана сөөк инфекциялары (остеомиелит) кирет. Эгер бул инфекциялардын бирине демейдеги пенициллин таасир бербей калса, анда башка антибиотикти колдонуп көрүңүз. Же пенициллиндин өзгөчө түрлөрү (метициллин, нафциллин, оксациллин, флоксациллин, диклоксациллин) жардам бериши мүмкүн. Дозалары жана сактык чаралары тууралуу медициналык кызматкер менен кеңешиңиз.

Дүйнө-жүзүнүн көптөгөн аймактарында сүзөк пенициллинге туруштуу болуп калган (башка антибиотиктер жөнүндө 360-беттен караңыз). Кургак учук да кээде пенициллинге туруштуу болуп калат. Мындай учурда ко-тримоксазолду (358-б.) же эритромицинди (355-б.) колдонуп көрүңүз.

ИЧМЕ ПЕНИЦИЛЛИН

“G” же “V” пенициллини

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 250 мг-дык (400 000 бирдик) таблетка, ошондой эле суспензия же суспензия даярдоо үчүн күлмайда түрүндө болот (1 чайкашык үчүн 125 же 250 мг).

(“V” пенициллини “G” пенициллинине караганда дене тарабынан жакшыраак пайдаланылат. Бирок ал кымбатыраак.)

Жашыл беттер

Төмөнкүдөй жеңил же анча катуу эмес инфекцияларга ичме пенициллин (саймадан көрө) колдонулушу керек:

ириңкөлкүлдөнгөн же инфекцияланган тиштерге инфекцияланган жарааттарга же инфекцияланган жаралардын көптөгөн түрлөрүнө кеңири тараган тери ириң жарасына (импетиго) тилмеге кулак инфекцияларына синуситке капыстан денетабынын көтөрүлүшү менен коштолгон тамак сезгенүүгө (стрептококктуу тамак сезгенүү) бронхиттин кээ бир түрлөрүнө сөлеймеге каршы эмделген жана терең же кир жарааттары бар адамдарды сөлейме менен ооруп калууга жол бербөөгө кызыл жүгүрүккө өпкө сезгенүүгө (пневмонияга)

Эгерде инфекция катуу болсо, анда пенициллинди сайып дарылоону баштаган эң оболу болушу мүмкүн. Бирок дарылап баштаган соң, көп учурда пенициллинди ичирип (сайдыргандын ордуна) деле адамды дарыласа болот.

Эгерде адамдын абалы 2-3 күндүн ичинде оңолбосо, анда башка антибиотикти колдонуу жолун караштырып, кеңеш үчүн дарыгерге кайрылганга аракеттениңиз.

Ичме пенициллиндин **дозалап өлчөнүшү** – 250 мг-дык таблеткаларды колдонуп (20-60 мг/кг/күнүнө):

Жеңил инфекцияларга каршы:

чоңдорго: күнүнө 4 маал 1 же 2 таблеткадан (250-500 мг)
7ден 12 жашка чейинки балдарга: күнүнө 4 маал 1 таблеткадан (250 мг)
2ден 6 жашка чейинки балдарга: күнүнө 3 же 4 маал ½ таблеткадан (125 мг)
2 жашка чейинки балдарга: күнүнө 3 же 4 маал ¼ таблеткадан (63 мг)

Катуураак инфекцияларга каршы:

жогорудагы дозаларды эки эсе көбөйтүңүз.

Муну билип алыңыз: Пенициллинди жок дегенде 5 күн ичиңиз. Ошондой эле ысытма басылып жана инфекциянын башка белгилери кеткенден кийин да 2 же 3 күн кабыл алыңыз.

Дары денеге жакшыраак таасир бириши үчүн, **пенициллинди дайыма ачкарын (тамактанардан 1 саат мурун) ичүү керек.** (Муну "V" пенициллинин эмес, "G" пенициллинин кабыл алып жатканда аткарган маанилүүрөөк.)

САЙМА ПЕНИЦИЛЛИН

Сайма пенициллин кээ бир катуу инфекцияларга каршы колдонулушу керек. Аларга төмөнкүлөр кирет:

менингит
кан зилдөө (кандагы бактерия)
сөлейме
өпкөнүн катуу сезгенүүсү
инфекция жугуп, күчөгөн жарааттар гангрени
инфекция жуккан сөөктөр (сөөк терини тешип чыгып калганда, инфекция жугуунун алдын алуу үчүн да колдонулат)
сүзөк
котон жара
жамбаш көңдөй органдарынын сезгенүүсү

Сайма пенициллиндин көптөгөн ар кандай түрлөрү болот. Кандай гана пенициллин болбосун, саярдан мурун, анын түрүн жана дозасын унутпай текшериңиз.

Сайма пенициллиндин туура түрүн тандоо:

Пенициллиндин кээ бир түрлөрү тез таасир берет, бирок таасири көпкө созулбайт. Ал эми башкалары жай, бирок узак убакыт бою таасир берет. Кээде пенициллиндин белгилүү бир түрүн колдонгондон көрө анын башка түрүн колдонгон оң болот.

Кыска таасирлүү пенициллин: Анын көп аталыштары бар. Мисалы, кристалдуу пенициллин, бензилпенициллин, суулуу пенициллин, эриме пенициллин, натрий пенициллини, калий пенициллини жана "G" пенициллини. Пенициллиндин бул түрлөрү тез таасир берет, бирок денеде көпкө кармалбайт. Ошондуктан аларды ар бир 6 саат сайын (күнүнө 4 маал) сайып туруу керек. Кыска таасирлүү пенициллинди аябай катуу инфекцияларга каршы (качан пенициллиндин чоң дозалары талап кылынганда) колдонгон эң оболу. Мисалы, желкабыска (газ гангрени) же менингитке каршы, же болбосо сынган сөөк терини тешип калганда.

Орточо таасирлүү пенициллин: Буга прокаин пенициллин же прокаин пенициллин алюминий моностеараты (ППАМ) кирет. Булар таасирин жайыраак берип, денеде болжол менен бир күндөй кармалат. Андыктан күнүнө бир жолу сайылат. Прокаин пенициллинди же прокаин менен кыска таасирлүү пенициллиндин аралашмасын инфекциялардын көпчүлүгүнө каршы (качан сайма пенициллин керек болгондо) колдонгон эң оболу.

Узак таасирлүү пенициллин: бензатин пенициллин. Пенициллиндин бул түрү канга жай аралашып, анда бир айга чейин кармалат. Ал негизинен тамактын стрептококктуу сезгенүүсү менен котон жараны дарылоо жана кызыл жүгүрүктүн алдын алуу үчүн колдонулат. Бензатин пенициллиндин дары сайганды билген адистен алыс жашаган адам үчүн же ичме пенициллин жардам бербей калганда колдонгон – пайдалуу. Жеңил инфекцияга каршы бир эле жолу сайган жетиштүү болушу мүмкүн. Бензатин пенициллинди көбүнчө тезирээк таасир берген пенициллиндер менен аралашмада кездешет.

Кристалдуу пенициллин (кыска таасирлүү пенициллин)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 1 миллион бирдик (625 мг) же 5 миллион бирдик (3125 мг) дарысы бар ампулда болот.

Кристалдуу пенициллиндин же башка кыска таасирлүү пенициллиндин **дозалап өлчөнүшү** (катуу инфекцияларга каршы):

Дарыны ар бир 4-6 саатта булчуңга сайыңыз:

чоңдорго жана 8 жаштан ашкан балдарга: 1 миллион бирдик
3төн 8 жашка чейинки балдарга: 500 000 бирдик
3 жашка чейинки балдарга: 250 000 бирдик

Менингитке жана башка кээ бир катуу инфекцияларга каршы чоңураак дозалары колдонулушу керек.

Прокаин пенициллин (орточо таасирлүү)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 300 000 бирдик, 400 000 бирдик жана андан да көп дозадагы дарысы бар ампулда болот.

Прокаин пенициллиндин **дозалап өлчөнүшү** (анча катуу эмес инфекцияларга каршы):

Дарыны күнүнө бир жолу сайыңыз:

чоңдорго: 600 000-1 200 000 бирдик
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 600 000 бирдик
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 300 000 бирдик
3 жашка чейинки балдарга: 150 000 бирдик
жаңы төрөлгөн балдарга: эгер пенициллиндин башка түрү же ампициллин бар болсо, анда КОЛДОНБОҢУЗ. Өзгөчө оор учурларда – 75 000 бирдик.

Аябай катуу инфекцияларга каршы жогорудагы дозаларды эки эсе көбөйтүп колдонуңуз. Кандай болсо да, кыска таасирлүү пенициллинди колдонгон оңураак.

Прокаин пенициллин менен кыска таасирлүү пенициллиндин аралашмасынын дозасы жалгыз прокаин пенициллинди колдонуудагыдай эле.

Пенициллинге туруштуу эмес сүзөктү дарылоодо эң жакшы жардам берген дары бул – прокаин пенициллин. Мындай учурда анын аябай чоң дозаларын колдонуу керек. Дозалары жөнүндө 360-беттен караңыз. Жамбаш көңдөй органдарынын сезгенүүсүн дарылоодогу дозалары сүзөктү дарылоодогу дозаларындай эле.

Бензатин пенициллин (узак таасирлүү)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 1 200 000 же 2 400 000 бирдик дарысы бар ампулда болот.

Бензатин пенициллиндин **дозалап өлчөнүшү** (жеңил жана анча катуу эмес инфекцияларга каршы):

Дарыны 4 күндө бир жолу сайыңыз. Жеңил инфекцияларга каршы бир эле жолу сайган жетиштүү болушу мүмкүн.

чоңдорго: 1 200 000-2 400 000 бирдик
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 900 000 бирдик
1ден 7 жашка чейинки балдарга: 300 000-600 000 бирдик

Тамактын стрептококктуу сезгенүүсүнө каршы дарыны жогорудагы дозаларда бир гана жолу сайыңыз.

Мурун кызыл жүгүрүк менен ооруган адамдарга инфекция кайра жукпашы үчүн, дарыны жогорудагы дозада 4 жума бою бериңиз (310-бет).

Котон жараны дарылоодо, бензатин пенициллин жакшы жардам берет. Дарынын дозасы жөнүндө маалымат алуу үчүн, 238-бетти караңыз.

АМПИЦИЛЛИН ЖАНА АМОКСИЦИКЛИН: ТААСИРИ КЕҢ ПЕНИЦИЛЛИНДЕР

Ампициллин

Көбүнчө, дарынын төмөнкүдөй түрлөрү болот: эритинди,

125 же 250 мг/чай кашык _____ үчүн баасы: _____
капсул,
250 мг _____ үчүн баасы: _____
ампул (денеге сайма дары),
500 мг _____ үчүн баасы: _____

Амоксициклин

Көбүнчө, дарынын төмөнкүдөй түрлөрү болот: капсул же таблетка:

250 же 500 мг _____ үчүн баасы: _____
аралашма:
125 мг 5 мл-де _____ үчүн баасы: _____
же 250 мг 5 мл-де _____ үчүн баасы: _____

Мындай **таасири кең пенициллиндер** башка пенициллиндерден айырмаланып, бактериялардын көп түрлөрүн өлтүрөт. Башка таасири кең антибиотиктерге караганда алардын коркунучу азыраак жана айрыкча, ымыркайлар менен жаш балдар үчүн пайдалуу.

Жашыл беттер

Ампициллин менен амоксициклинди көпчүлүк учурда бири-биринин ордуна колдонсо болот. Бул китептен ампициллинди колдонуңуз деген сунушту көргөндө, көпчүлүк учурда анын ордуна амоксициклинди туура дозада (төмөндү караңыз) колдонсоңуз болот. Бирок **ампициллинди денеге саюу сунуш кылынганда, амоксициклинди ичпеңиз** (амоксициклин денеге сайма түрүндө даярдалбайт). Ошондой эле Шигелла инфекцияларына каршы амоксициклиндин таасири азыраак болушу мүмкүн экендигин эске алыңыз. Анын ордуна ампициллинди же башка антибиотикти колдонуңуз (158-бетти караңыз).

Ампициллин менен амоксициклин пенициллинге караганда кымбатыраак, жана алар ич өткөккө же оозулга алып келиши мүмкүн. Ошондуктан алар пенициллин менен эле дарылоого мүмкүн болгон инфекцияларга каршы колдонулбашы керек (58-бетти караңыз).

Ампициллин ичилгенде, жакшы жардам берет. Ампициллин менингит, перитонит (курсак чел сезгенүү) жана сокур ичеги сезгенүү (аппендицит) сыяктуу катуу ооруларга каршы, же болбосо адам кусканда же дарыны жута албаганда гана сайылууга тийиш.

Ампициллин менен амоксициклин өпкө сезгенүүнү же 6 жашка чейинки балдардын кулак инфекцияларын, заара бөлүп чыгаруу жолунун катуу кармаган инфекцияларын, сүзөктү жана ич көлтөнү (эгер левомецетинге туруштуу болсо) дарылоодо көпчүлүк учурда пайдалуу. Ошондой эле кан зилдөөнү, жаңы төрөлгөн балдардагы түшүнүксүз ооруларды, менингитти, перитонитти жана сокур ичеги сезгенүүнү дарылоодо да ампициллиндин пайдасы чоң.

Пенициллинге аллергиясы бар адамдар ампициллинди же амоксициклинди колдонбошу керек. Пенициллиндин бардык түрлөрүнүн **коркунучтуу жактары жана сактык чараларын** караңыз, 351-б.

Ампициллин менен амоксициклиндин **дозалап өлчөнүшү**.

Ичилүүчү – (25-50 мг/кг/күнүнө):
250 мг капсулдар, 1 чайкашык (5 мл) үчүн 125 мг дарысы бар сироп

Ампициллин: Бир күндө 4 доза бериңиз.
Амоксициклин: Бир күндө 3 доза бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 2 капсулдан же 4 чайкашыктан (500 мг)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 1 капсулдан же 2 чайкашыктан (250 мг)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: ½ капсулдан же 1 чайкашыктан (125 мг)
3 жашка чейинки балдарга: ¼ капсулдан же ½ чайкашыктан (62 мг)
жаңы төрөлгөн балдарга: 3 жашка чейинки балдардыкындай эле

Левомецетинге туруштуу ич көлтөгө каршы (эгер денеге сайма ампициллин жок болсо) ампициллинден 200 мг/кг/күнүнө же амоксициклинден 100 мг/кг/күнүнө ичириңиз.

Сүзөккө каршы дозалары жөнүндө 360-беттен караңыз.

Ампициллиндин **дозалап өлчөнүшү**.

Денеге сайып, катуу кармаган инфекцияларга каршы – (50-100 мг/кг/күнүнө - менингитке каршы берилгенде, 300 мг-га чейин/кг/күнүнө): 500 мг-дык бөтөлкө.

Бир күндө 4 доза (6 саат сайын 1 жолудан) бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 500-1000 мг-дан (1-2 500 мг-дык бөтөлкө)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан (500 мг-дык ампулдун жарымын)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 125 мг-дан (500 мг-дык ампулдун 1/4ин)
3 жашка чейинки балдарга: 62 мг-дан (500 мг-дык ампулдун 1/8ин)
жаңы төрөлгөн балдарга: 125 мг-дан (500 мг-дык ампулдун 1/4ин)

Ампициллинди инфекциянын белгилери жоголгондон кийин да жок дегенде 2 күн бериңиз.

СТРЕПТОМИЦИН КОШУЛГАН ПЕНИЦИЛЛИН

Курамында стрептомицин да, пенициллин да бар дарылар көпчүлүк өлкөлөрдө сатылып, көп учурда жөнү жок өтө көп колдонулат. Эгерде ушул дарылардын бири сиздин аймакта кеңири колдонулса, анда анын дарылык аталышын, кандай заттардан турарын жана баасын жазып коюңуз:

Аталышы: _____ канча мг пенициллин: _____

канча мг стрептомицин: _____ үчүн баасы: _____

Пенициллин менен стрептомицин өзгөчө учурларда гана (ампициллиндин ордуна, ампициллин жок же өтө кымбат болсо) чогуу колдонулууга тийиш. Аларды жеңил инфекцияларга же болбосо демейдеги суук тиймеге же сасык тумоого каршы колдонууга болбойт.

Стрептомицинди кургак учуктан башка ооруларга көп колдонгондо, кургак учук бактериясы ошол аймакта стрептомицинге туруштуу болуп, бейтаптарды оорудан айыктыруу кыйынга туруп калат. Ошондой эле стрептомицин дүлөйлүккө да алып келиши мүмкүн.

Ампициллин менен дарылоого сунуш кылынган оорулардын көпчүлүгүн стрептомицин кошулган пенициллин менен деле дарыласа болот (353-бетти караңыз). Бирок ампициллиндин коркунучу азыраак (айрыкча, ымыркайлар үчүн).

Эгерде стрептомицин менен пенициллинди өз-өзүнчө сайса (бирге сайгандан көрө), бул арзанга түшүп, алардын туура дозаларын аныктоо да оңой болот.

Катуу кармаган инфекцияларга каршы стрептомицин кошулган пенициллиндин **дозалап өлчөнүшү**.

Кыска таасирлүү пенициллинден жок дегенде 25 000 бирдик/кг күнүнө 4 маал жана стрептомицинден 30-50 мг-дан көп эмес/кг күнүнө 1 маал бериңиз.

Жаңы төрөлгөн балдарга кыска таасирлүү пенициллинден 50 000 бирдик/кг күнүнө 2 маал, ошондой эле стрептомицинден 20 мг/кг күнүнө 1 маал бериңиз.

	Кыска таасирлүү пенициллинден мынчаны:	Ошондой эле стрептомицинден мынчаны:
Чоңдорго:	1 000 000 бирдиктен күнүнө 4-6 маал	1 гр-дан (адатта 2 мл) күнүнө 1 маал
8ден 12 жашка чейинки балдарга:	500 000 бирдиктен күнүнө 4-6 маал	750 мг-дан (1 жана дагы ½ мл) күнүнө 1 маал
3төн 7 жашка чейинки балдарга:	250 000 бирдиктен күнүнө 4-6 маал	500 мг-дан (1 мл) күнүнө 1 маал
3 жашка чейинки балдарга:	125 000 бирдиктен күнүнө 4-6 маал	250 мг-дан (½ мл) күнүнө 1 маал
Жаңы төрөлгөн балдарга:	150 000 бирдиктен күнүнө 2 маал	60 мг-дан (1/8 мл) күнүнө 1 маал

Перитонит, сокур ичеги сезгенүү, менингит же сөөк кулгуна (остеомиелит) сыяктуу **өтө катуу кармаган инфекцияларга** каршы пенициллинди жогоруда айтылгандан да чоң дозада берсе болот. **Бирок стрептомициндин дозасы жогоруда сунуш кылынгандан эч качан ашык болбоого тийиш.**

Стрептомицин кошулган пенициллин колдонууну талап кылган **анча катуу эмес инфекцияларга каршы** прокаин пенициллинди стрептомицин менен бирге колдонсо болот. Прокаин пенициллиндин дозасы жөнүндө маалымат алуу үчүн 353-бетти караңыз. Стрептомициндин дозасы жогоруда берилгендей эле.

Пенициллиндин да, стрептомициндин да **коркунучтуу жактарын жана сактык чараларын** сөзсүз окуп чыгыңыз (351, 363-б.б.).

ЭРИТРОМИЦИН: ПЕНИЦИЛЛИНДИН ОРДУНА КОЛДОНСО БОЛОТ

Эритромицин

Аталышы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:
250 мг-дык таблетка
же капсул _____ үчүн баасы: _____
5 мл-де 125 же 200 мг
дарысы бар сироп _____ үчүн баасы: _____
1% же 3%
көз майы _____ үчүн баасы: _____

Пенициллин менен тетрациклин кайсы инфекцияларга каршы жардам берет, эритромицин да аларга каршы жардам берет. Бирок ал кымбатыраак. Дүйнө-жүзүнүн көптөгөн аймактарында пенициллинге караганда эритромицин кургак учуктун кээ бир учурларында жана кээ бир тери инфекцияларына каршы жакшыраак жардам берет.

Пенициллинге аллергиясы бар адамдар эритромицинди анын ордуна колдонсо болот. Ошондой эле аны тетрациклинге аллергиясы бар адамдар, тетрациклинди колдонууга тыюу салынган кош бойлуу аялдар менен балдар да көпчүлүк учурда колдонсо болот. Кээ бир учурларда эритромицинди тетрациклиндин ордуна колдонууга болбойт. Китептеги ар бир оору жөнүндө айтылган жерлерди караңыз.

Эритромицин кыйла коопсуз, бирок аны сунуш кылынган дозадан көп берип алуудан сак болуу керек. Эритромицинди 2 жумадан ашык бербейиз, себеби бул сарыкка алып келиши мүмкүн.

Эритромициндин **дозалап өлчөнүшү**.

Ашказандын иштөөсүнүн бузулушунан сактануу үчүн, эритромицинди тамак менен кошо ичиңиз.

Дарыны күнүнө 4 маал 1 дозадан бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

- чоңдорго: 500 мг-дан (2 таблетка же 4 чайкашык)
- 8ден 12 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан (1 таблетка же 2 чайкашык)
- 3төн 7 жашка чейинки балдарга: 150 мг-дан (1/2 таблетка же 1 чайкашык)
- 3 жашка чейинки балдарга: 75-150 мг-дан (1/4-1/2 таблетка же 1/2-1 таблетка)

Жашыл беттер

ТЕТРАЦИКЛИНДЕР: ТААСИРИ КЕҢ АНТИБИОТИКТЕР

Тетрациклин (НСІ тетрациклини, окситетрациклин ж.б.)

(Таанымал, бирок кымбат фирмалык аталышы:
тетраамицин)

Аталышы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

250 мг-дык капсул _____ үчүн баасы: _____
5 мл-да 125 мг аралашма _____ үчүн баасы: _____
1% же 3% көз майы _____ үчүн баасы: _____

Тетрациклиндер – **таасири кең** антибиотиктер; башкача айтканда, алар бактериялардын көптөгөн ар кандай түрлөрүнө каршы жардам берет.

Тетрациклинди ичүү керек, анткени дарыны денеге сайбай эле ичкенде, ал так ошондой эле жардам берип, абалдын оорлошуна (ар кандай көйгөйлөргө) азыраак алып келет.

Тетрациклинди төмөнкү ооруларга каршы колдонсо болот:

бактерия же амёбалар козгогон ич өткөк же дизентерия
синусит
дем алуу жолунун инфекциялары (бронхит ж.б.)
заара бөлүп чыгаруу жолунун инфекциялары
бөртмө келте
сөөк оору (бруцеллез)
тырышма (холера)
трахома
өт инфекциялары
хламидиоз
сүзөк
жамбаш көңдөй органдарынын сезгенүүсү
безгек (хлорохинге туруштуу түрү)

Тетрациклин демейдеги суук тиймеге каршы эч жардам бербейт. Ал көптөгөн кеңири тараган инфекцияларга да пенициллин же сульфалар сыяктуу жардам бербейт. Мындан тышкары тетрациклин кымбатыраак да болот. Анын колдонулушу чектелүүгө тийиш.

Коркунучтуу жактары жана сактык чаралары.

1. Кош бойлуу аялдар тетрациклинди колдонбошу керек, анткени ал ымыркай баланын тиштери менен сөөктөрүнө зыян келтириши же аларга так калтырышы мүмкүн. Ошол эле себептен, 8 жашка чейинки балдар тетрациклинди чындап зарыл болгондо жана кыска убакытка гана колдонууга тийиш. Анын ордуна эритромицинди колдонуңуз.
2. Тетрациклин ич өткөккө же ашказан иштөөсүнүн бузулушуна алып келиши мүмкүн (өзгөчө, эгер узак убакыт колдонулса).
3. “Эски” же жарамдуулук мөөнөтүнөн өтүп кеткен тетрациклинди колдонуу – коркунучтуу.

4. Тетрациклин денеге жакшыраак таасир бериши үчүн, дарыны ичүүгө 1 саат калган убакыттын ичинде жана андан 1 саат өтмөйүнчө сүт же антациддерди ичпөө керек.

5. Тетрациклин ичип жүргөн кезде кээ бир адамдардын терисине күнгө тургандан исиркектер чыгышы мүмкүн.

Тетрациклиндин **дозалап өлчөнүшү** – (20-40 мг/кг күнүнө): – 250 мг-дык капсул жана 5 мл-дагы 125 мг аралашма –

Тетрациклинди күнүнө 4 маал ичириңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 250 мг-дан (1 капсул)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 125 мг-дан (1/2 капсул же 1 чайкашык)
8 жашка чейинки балдарга: Тетрациклинди колдонбой эле койгон оң, анын ордуна ко-тримоксазолду же эритромицинди бериңиз.

Эгер башка арга жок болсо, анда:

4төн 7 жашка чейинки балдарга: 80 мг-дан (1/3 капсул же 2/3 чайкашык)
1ден 3 жашка чейинки балдарга: 60 мг-дан (1/4 капсул же 1/2 чайкашык)
1 жашка чейинки балдарга: 25 мг-дан (1/10 капсул же 1/5 чайкашык)
жаңы төрөлгөн балдарга (башка антибиотиктерди колдонууга мүмкүн болбогондо): 8 мг-дан (1/30 капсул же 6 тамчы аралашма)

Оор учурларда (абал оорлогондо), ошондой эле сүзөк, хламидиоз, жамбаш көңдөй органдарынын сезгенүүсү, тырышма (холера), бөртмө келте жана сөөк оору (бруцеллез) сыяктуу инфекцияларга каршы жогорудагы дозаларды эки эсе көбөйтүп берүү керек (жаш балдардан башкаларга гана).

Инфекциялардын көпчүлүгүнө каршы, тетрациклинди инфекциянын белгилери жоголгондон кийин да 1 же 2 күн берүү керек (адатта толук дарылоо мөөнөтү 7 күнгө созулат). Кээ бир ооруларда узагыраак дарылоо талап кылынат: бөртмө келтеде – 6-10 күн; сөөк ооруда – 2-3 жума; сүзөк менен хламидиоздо – 7-10 күн; жамбаш көңдөй органдарынын сезгенүүсүндө – 10-14 күн. Тырышмада адатта кыскараак дарылоо мөөнөтү талап кылынат: 3-5 күн.

Доксициклин (таанымал фирмалык аталышы: **вибрамицин**)

Аталышы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

100 мг-дык капсул же
таблетка _____ үчүн баасы: _____

100 мг-дык ампул (денеге
сайма дары) _____ үчүн баасы: _____

Доксициклин – тетрациклиндин күнүнө 4 маал эмес, 2 маал колдонулуучу, кымбат түрү. Эгерде доксициклинди сатып алуу колунуздан келсе, аны тетрациклин менен дарылап жүргөн оорулардын бардыгына каршы колдонсо болот. Доксициклинди сүт же тамак менен бирге кабыл алса болот. **Доксициклиндин коркунучтуу жактары жана сактык чаралары тетрациклиндикидей эле (356-бетти караңыз).**

Доксициклиндин **дозалап өлчөнүшү:** – 100 мг-дык таблетка –

Доксициклинди күнүнө 2 маал ичириңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 100 мг-дан (1 таблетка)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 50 мг-дан (1/2 таблетка)
8 жашка чейинки балдарга: **Доксициклинди колдонбоңуз.**

ЛЕВОМИЦЕТИН (ХЛОРАМФЕНИКОЛ): КЭЭ БИР КАТУУ КАРМАГАН ИНФЕКЦИЯЛАРГА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ АНТИБИОТИК

Левомоциетин (хлоромоциетин)

Аталышы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

250 мг-дык капсул _____ үчүн баасы: _____
5 мл-дагы 125 мг
аралашма _____ үчүн баасы: _____
1 бөтөлкөдө 1000 мг
(денеге сайма дары) _____ үчүн баасы: _____
1% же 3% көз майы _____ үчүн баасы: _____

Таасири кең бул антибиотик бактериялардын көптөгөн ар кандай түрлөрүнө каршы жардам берет. Ал арзан турат, бирок аны колдонуу коркунучтуу болушу мүмкүн. Ошол себептен, левомоциетиндин колдонулушу чектелүүгө тийиш.

Левомоциетин ич келтеге жана сульфаниламиддер, пенициллин, тетрациклин же ампициллин менен дарылоого мүмкүн болбогон өтө катуу кармаган инфекцияларга гана каршы колдонулушу керек. Менингит, перитонит, ичегинин терең жарааттары, кан зилдөө же катуу төрөт ысытмасы сыяктуу өмүргө коркунуч туудурган ооруларга каршы, эгер левомоциетинге караганда коркунучу азыраак дарылар (мисалы, цефалоспорииндер) жок болсо, аны колдонсо болот.

Ампициллин демейде левомоциетиндей эле же андан да жакшы жардам берип, ага караганда коркунучу азыраак. Тилекке каршы, ампициллин кымбат. Ошондуктан кээде анын ордуна левомоциетинди колдонууга туура келет.

ЭСКЕРТҮҮ: Левомоциетин кээ бир адамдардын канына зыян келтирет. Аны жаңы төрөлгөн балдарга колдонуу андан да коркунучтуу (айрыкча, ара төрөлгөн ымыркайлар үчүн). **Жаңы төрөлгөн балдарга левомоциетиндин ордуна ампициллинди колдонуңуз** (эгер бул дегеле мүмкүн болсо). 1 айга чыга элек балдарга эч качан левомоциетин бербеңиз (левомоциетин көз майынан башкасын).

Левомоциетинди сунуш кылынган дозасынан көп берип алуудан сак болуңуз. **Ымыркай балдарга берилүүчү дозасы өтө эле кичинекей (төмөндү караңыз) болот.**

Левомоциетинди узак убакыт же кайталап берүүдөн оолак болуңуз.

Ич келтени дарылоодо, ооруну жөнгө салаарыңыз менен, левомоциетинден ампициллинге өтүңүз. (Ич келте левомоциетинге туруштуу болуп калган жерлерде дарылоону ампициллин же ко-тримоксазол менен гана жүргүзүү керек.)

Борбордук жана Түштүк Американын кээ бир аймактарында ич келте левомоциетинге да, ампициллинге да туруштуу болуп, алар менен дарылоого мүмкүн болбой калган. Мындай учурда ко-тримоксазолду колдонуп көргөн жакшы (358-бетти караңыз).

Левомоциетинди денеге сайгандан көрө ичсе, көбүрөөк жардам берип, коркунучу азыраак болот. **Левомоциетинди сайбаңыз** (адам аны жута албай калганда гана саюуга туура келет).

Левомоциетиндин **дозалап өлчөнүшү** – (50-100 мг/кг/күнүнө): – 250 мг-дык капсул же 5 мл-дагы 125 мг аралашма –

Күнүнө 4 маал ичириңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 500-700 мг-дан (2-3 капсул).
Ич келтеге, перитонитке жана башка коркунучтуу инфекцияларга каршы көбүрөөк дозада берилиши керек. (Күнүнө 3 капсулдан 4 маал – бардыгы болуп күнүнө 12 капсул.)

8ден 12 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан (1 капсул же аралашмадан 2 чайкашык)

3төн 7 жашка чейинки балдарга: 125 мг-дан (1/2 капсул же 1 чайкашык)

Жашыл беттер

1 айдан 2 жашка чейинки ымыркай балдарга: Ар бир киллограмм салмагына 12 мг-дан (1/2 мл аралашма же капсулдун 1/20 бөлүгүн) бериңиз. Бул ыкма менен алганда, 5 кг салмактагы ымыркай 60 мг алат – бул, ар бир доза 1/2 чайкашык аралашмадан же 1/4 капсулдан турат дегенди билдирет. Ал эми 1 күндүк 4 доза 1 капсулдан же 2 чай кашык аралашманы түзөт.

жаңы төрөлгөн балдарга: **левомецетинди эч качан колдонбоңуз.** Бирок башка дарыны колдонууга мүмкүн болбогондо, ар бир киллограмм салмагына 5 мг-дан (1/4 мл же 5 тамчы аралашма) бериңиз. 3 кг салмактагы ымыркай балага 15 мг-дан (аралашмадан 15 тамчыдан) күнүнө 4 маал же күнүнө 1/4 капсулдан бериңиз. Мындан ашык бербейиз.

СУЛЬФАЛАР (ЖЕ СУЛЬФАНИЛАМИДДЕР): КӨП КЕЗДЕШКЕН ИНФЕКЦИЯЛАРГА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ КЫМБАТ ЭМЕС ДАРЫЛАР

**Сульфадиазин, сульфисоксазол,
сульфадимидин же “үч эселик сульфа”**

Аталышы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:
500 мг-дык таблетка _____ үчүн баасы: _____
5 мл-дагы 500 мг
аралашма _____ үчүн баасы: _____

Сульфалар (же сульфаниламиддер) бактериялардын көптөгөн ар кандай түрлөрүнө каршы жардам берет. Бирок алар антибиотиктердин көпчүлүгүндөй таасир бере албайт жана колдонулганда, аллергиялык реакцияларга (кычышууга) же башка көйгөйлөргө алып келиши мүмкүн. Арзан жана аларды ичүүгө мүмкүн болгондуктан, сульфалар азыр да көп колдонулат.

Сульфаларды заара бөлүп чыгаруу жолунун инфекцияларына каршы көп колдонушат. Ошондой эле аларды кээ бир кулак инфекцияларына, тери ириң жарасына (импетиго) жана теринин башка ириңдүү инфекцияларына да каршы колдонууга болот.

Сульфалардын бардык эле түрлөрү бир түрдүүчө же бирдей дозада колдонула бербейт. Эгер сизде сульфаниламиддердин жогоруда келтирилген түрлөрүнөн башкасы бар болсо, анда аны колдонордон мурун, дозасынын тууралыгына жана туура колдонулуп жатканына ынаныңыз. Сульфатиазол жогоруда келтирилген сульфаларга окшош келип, кыйла арзан болот. Бирок сульфатиазолду колдонуу сунуш кылынбайт, анткени анын терс таасирлерге алып келүү коркунучу кыйла чоң.

Сульфалар ич өткөккө каршы мурункудай жардам бербей калган. Мунун себеби – ич өткөктү козгогон микробтордун көпчүлүгү сульфаларга туруштуу болуп калганында. Мындай тышкары, ич өтө берип, денеси суусузданып кеткен адамга сульфаны берсе, бул анын бөйрөгүн жабыркатышы мүмкүн.

ЭСКЕРТҮҮ:

Сульфаны колдонуудан бөйрөктөр жабыркабашы үчүн, **сууну көп (жок дегенде күнүнө 8 ыстанак) ичүүнүн** мааниси зор.

Эгерде сульфа исиркектерге, ыйлакчаларга, кычышууга, муун оорууга, ысытмага, бел оорууга же заарада кан пайда болушуна алып келсе, анда **аны колдонууну токтотуп, сууну көп ичиниз.**

Денеси суусузданган адамга же 1 жашка чыга элек ымыркай балдарга сульфаны эч качан бербейиз.

Эске алыңыз: Сульфалар жардам бериш үчүн, аларды туура (чоң) дозада колдонуу керек. Жетиштүү дозасын алып жатканыңызга ынаныңыз – бирок аларды өтө эле чоң дозада колдонууга да болбойт!

Сульфадиазиндин, сульфисоксазолдун, сульфадимидиндин же үч эселик сульфанын **дозалап өлчөнүшү** (200 мг/кг/күнүнө):
– 500 мг-дык таблеткалар же 5 мл-дагы 500 мг аралашма –

Күнүнө 4 доза бериңиз (**көп суу менен!**)
Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго жана 10 жаштан өткөн балдарга:
Биринчи дозасы – 3-4 гр (6-8 таблетка);
кийинки дозалары – 1 гр-дан (2 таблетка)
Бдан 10 жашка чейинки балдарга: ар бир дозасы
– 750 мг-дан (1 ½ таблетка же чайкашык)
1ден 5 жашка чейинки балдарга: ар бир дозасы
– 500 мг-дан (1 таблетка же 1 чайкашык)
1 жашка чейинки ымыркай балдарга: сульфаны бербейиз. Эгер башка арга жок болсо, күнүнө 4 маал 250 мг-дан (1/2 таблеткадан же чай кашыктан) бериңиз.

Ко-тримоксазол (триметоприм кошулган сульфаметоксазол).

(таанымал фирмалык аталышы: бисептол, бактрим, септра)

Аталышы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

20 мг триметоприм кошулган 100 мг-дык сульфаметоксазол
таблеткалары _____ үчүн баасы: _____
80 мг триметоприм кошулган 400 мг-дык сульфаметоксазол
таблеткалары _____ үчүн баасы: _____
40 мг триметоприм кошулган 200 мг-дык сульфаметоксазол
аралашмасы _____ үчүн баасы: _____

Эске алыңыз: Бул дары курамында 160 мг триметоприм жана 800 мг сульфаметоксазол бар эки эсе күчтүү таблеткалар (**бактрим DS** жана **септра DS**) түрүндө да болот. Эгер эки эсе күчтүү таблеткаларды колдонгону жатсаңыз, анда төмөндө келтирилген дозалардын жарымын гана бериңиз (мисалы, 1 таблетка десе, анда анын жарымын, эгер ½ таблетка десе, анда 1/4ин).

Бул аралашма дары бактериялардын көптөгөн түрлөрүнө каршы жардам берип, ампициллинге караганда арзаныраак.

Кош бойлуулуктун акыркы 3 айындагы аялдар ко-тримоксазолду колдонбоого тийиш.

Ко-тримоксазол төмөнкү ооруларды дарылоо үчүн колдонулса болот:

- заара бөлүп чыгаруу системинин инфекциялары ысытма коштогон кан аралаш ич өткөк (шигелла)
- ич келте
- тырышма (холера)
- сөөк оору (бруцеллөз)
- дем алуу жолунун инфекциялары (өпкө сезгенүү)
- тери ириң жарасы (импетиго)
- кулак инфекциялары
- жумшак шанкр жана сүзөк

Ко-тримоксазолдун **дозалап өлчөнүшү.**

- 80 мг тирметоприм кошулган 400 мг-дык сульфаметоксазол таблеткаларын же жогоруда келтирилген аралашманын чай кашык менен өлчөнүшүн колдонуп –

Күнүнө 2 доза бериңиз (**көп суу менен**)!

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

- чоңдорго жана 12 жаштан өткөн балдарга: 2 таблеткадан же 4 чайкашыктан
 - 9дан 12 жашка чейинки балдарга: 1 ½ таблеткадан же 3 чайкашыктан
 - 4төн 8 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан же 2 чайкашыктан
 - 1ден 3 жашка чейинки балдарга: ½ таблеткадан же 1 чайкашыктан
 - 1 жашка чейинки ымыркай балдарга – **бербеңиз.**
- Эгер башка айла жок болсо, анда ¼ таблеткадан же ½ чайкашыктан күнүнө 2 маал бериңиз.

Заара бөлүп чыгаруу системинин инфекцияларына каршы дарыны жогоруда айтылган дозада 3-5 күн, катуу кармаган бронхит менен ич келтеге каршы 14 күн, жумшак шанкрга каршы 7 күн жана шигеллага каршы 5-10 күн бериңиз.

Сүзөккө каршы, дарынын өтө чоң дозаларын берүү керек (360-бетти караңыз).

КАНАМИЦИН ЖАНА ГЕНТАМИЦИН

Канамицин менен гентамицин – кээ бир өлкөлөрдө жөнү жок өтө көп колдонулган, денеге сайма антибиотиктер. Бул коркунучтуу дарылардын колдонулушу **катуу** чектелүүгө тийиш, анткени алар дүлөйлүккө жана бөйрөктөрдүн жабыркашына алып келиши мүмкүн. Ошондой эле бактерия аларга тез эле туруштуу болуп калгандыктан, дарылар таасирин жоготуп коёт. (Стрептомицин – бул топко кирген дагы бир дары, бирок ал негизинен кургак учукка гана каршы колдонулат – 363-бетти караңыз.)

Алар тажрыйбалуу медициналык кызматкерлер тарабынан кээ бир катуу кармаган инфекцияларга гана каршы, коркунучу азыраак башка дарылар жок же өтө кымбат болгондо гана берилүүгө тийиш. Канамицинди кээде сүзөктү (кийинки бетти караңыз) же жаңы төрөлгөн балдардын көз инфекцияларын (конъюнктивитти, 221-б.) дарылоо үчүн колдонушат.

Канамицин (кантрекс)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

- 75 мг, 500 мг же 1000 мг денеге сайма дарысы бар бөтөлкө

Коркунучтуу жактары жана сактык чаралары.

Канамицинди өтө чоң дозада өтө узак колдонсо, ал дүлөйлүккө алып келиши мүмкүн. Эгерде кулактар зыңылдай же начар уга баштаса, анда дарыны колдонууну токтотуп, медициналык кызматкерге кайрылыңыз. **Канамицинди кош бойлуу аялдар** же бөйрөк оорулары бар адамдар **колдонбоого тийиш.**

Канамициндин **дозалап өлчөнүшү**

(15 мг/кг/күнүнө):

- суюктугу бар бөтөлкө же 2 мл-ге 1 гр кошуп берүү үчүн колдонулуучу, стерилденген суу менен аралаштырылма күлмайда –

Күнүнө 2 маал бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

- чоңдорго: 500 мг-дан
- 8ден 12 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан
- 3төн 7 жашка чейинки балдарга: 125 мг-дан
- 3 жашка чейинки балдарга: 63 мг-дан
- ымыркай балдарга: Ар бир киллограмм салмагына 8 мг-дан бериңиз, мисалы, 3 кг салмактагы бала 24 мг алышы керек.

Сүзөккө каршы дары көбүрөөк көлөмдө бир доза менен эле берилет; жаңы төрөлгөн балдардагы көз инфекциясына каршы, баланын ар бир киллограмм салмагына 25 мг-дан бериңиз (3 кг салмактагы бала бардыгы болуп 75 мг алат). Чоңдордогу сүзөккө каршы колдонулуучу дозасы жөнүндө маалымат алуу үчүн 360-бетти караңыз.

Гентамицин (гарамицин)

Азыр көптөгөн өлкөлөрдө гентамицин канамициндин ордуна колдонулат. Гентамициндин коркунучтары менен сактык чаралары канамициндикине окшош, бирок дозалары азыраак (2-5 мг/кг/күнүнө). Бул доза бөлүктөргө ажыратылып, адатта бир күндө 3 маал берилет.

ЦЕФАЛОСПОРИНДЕР

Бул – бактериялардын көптөгөн ар кандай түрлөрүнө каршы жардам берген, күчтүү, жаңы антибиотиктер. Алар көпчүлүк учурда өтө кымбат болуп, оңой менен табылбайт. Ошол себептен, биз аларды бул китепте дарылоодогу негизги каражат катары сунуш кылууну ылайык көрбөдүк. Ошентсе да, башка көптөгөн антибиотиктерге караганда цефалоспориндердин коркунучтуу жактары жана терс таасирлери негизинен азыраак, жана аларды табуу колуңуздан келгенде, кээ бир катуу ооруларды дарылоодо пайдалуу болушу мүмкүн.

Жашыл беттер

Алардын көптөгөн ар кандай түрлөрү бар. Алардын ичинде: цефазолин (*анцеф*), цефалексин (*кефлекс*), цефрадин (*велосеф*), цефуразин (*цефтин*), цефокситин (*мефоксин*), цефтриаксон (*роцефин*), цефотаксим (*клафоран*) жана цефтазидим (*фортаз, таксидим, тазицеф*). Цефалоспориноиддерди (түрүнө жараша) өпкө сезгенүүгө, заара бөлүп чыгаруу системинин инфекцияларына, ич келтеге, ичеги же жамбаш көңдөй органдарынын инфекцияларына, сөөк инфекцияларына жана менингитке каршы колдонсо болот. Алардын кээ бирлери (мисалы, цефтриаксон) жумшак шанкр, жаңы төрөлгөн балдардын көз инфекциялары же пенициллинге туруштуу сүзөк сыяктуу жыныс ооруларына каршы пайдалуу болушу мүмкүн.

Бул дарыларды колдонордон мурун, дозалары жана терс таасирлери жөнүндө билип алыңыз. Ошондой эле аларды жеңил илдеттерге же анча кымбат эмес антибиотиктер менен деле дарылоого мүмкүн болгон ооруларга каршы колдонбоңуз.

СҮЗӨК МЕНЕН ХЛАМИДИОЗГО КАРШЫ ДАРЫЛАР

Бул оорулардын алгачкы белгилери окшош келип, адам көп учурда бир убакта эле экөө менен тең ооруп калат (236-бетти караңыз). Хламидиоз оорусун аныктоо үчүн лабораториялык текшерүүнү жүргүзүү оңой эмес же кымбат болгондуктан, бир эле убакта эки ооруну тең дарылаган эң оболу.

Сүзөккө каршы, төмөндөгүлөрдүн бирин колдонуңуз:

бир колдонгондо, 2 гр **азитромицин** ичиңиз

ЖЕ

125 мг **цефтриаксонду** бир жолу сайыңыз

ЖЕ

бир колдонгондо, 400 мг **цефиксим** ичиңиз

ЖЕ

2 гр **спектиномицинди** бир жолу сайыңыз

ЖЕ

бир колдонгондо, 500 мг **ципрофлаксацин** ичиңиз

Кош бойлуу аялдар, балдар жана өспүрүмдөр ципрофлаксацинди колдонбоого тийиш.

Ошондой эле канамицин (359-б.) менен ко-тримоксазолду (358-б.) да колдонсо болот. Бирок кээ бир жерлерде сүзөк бул дарыларга туруштуу болуп калгандыктан алар жардам бербейт. Эгерде башка дарыны колдонууга мүмкүн болбосо, анда 3 күн бою күнүнө бир жолудан 2 гр канамицинди сайыңыз **ЖЕ** 10 таблетка ко-тримоксазол ичириңиз. 80 мг триметоприм жана 400 мг сульфаметоксазолу бар таблеткаларды колдонуңуз.

Хламидиозго каршы, төмөндөгүлөрдүн бирин колдонуңуз:

бир колдонгондо, 1 гр **азитромицин** ичиңиз

ЖЕ

7 күн бою күнүнө 2 маал 100 мг **доксциклинден** ичиңиз

ЖЕ

7 күн бою күнүнө 4 маал 500 мг **тетрациклинден** ичиңиз

Эгерде сиз кош бойлуу болсоңуз же бала эмизсеңиз, анда доксциклинди же тетрациклинди ичпеңиз.

Кош бойлуу же бала эмизген аялдар төмөнкүлөрдү колдонсо болот:

азитромицинди

ЖЕ

эритромицинди (355-б.): 7 күн бою күнүнө 4 маал 500 мг-дан ичүү керек. Эритромицинди дайыма тамак менен бирге ичиңиз.

ЖЕ

амоксциллинди: 7 күн бою күнүнө 3 маал 500 мг-дан ичүү керек.

КУРГАК УЧУККА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Кургак учукту дарылоодо, **бир эле убакта дайыма 4 же 5 кургак учук дарысын колдонуунун** мааниси өтө чоң. Эгерде бир эле дары колдонулса, анда кургак учук дарыга туруштуу болуп, оорудан айыгуу кыйынга туруп калат.

Кургак учукту узак убакыт (адатта 6-9 ай же андан да көп) дарылоо талап кылынат. Дарылоонун узактыгы ооруга каршы колдонулуп жаткан дарыларга жараша ар кандай болот. Кургак учуктан таза айыгуу үчүн, **толук, узак убакыт дарылануунун мааниси өтө зор.**

Кээ бир кургак учук дарылары (рифампин, пиазинамид, этамбутол) дарыканаларда кымбат баада сатылат. Бирок көптөгөн өлкөлөрдө мамлекеттик программа катары кургак учукка текшерүү жана кургак учук дарыларын бекер же арзан баада таратуу иш-чаралары жүргүзүлөт.

Бактерия дарыларга туруштуу болуп, дарылоо ыкмалары өзгөрүп жана жаңы дарылар пайда болуп тургандыктан жергиликтүү табжрыйбалуу адистин кеңеш берип туруусу маанилүү. Ошондой эле кээ бир программалар боюнча дарыларды жумасына эки жолу чоңураак дозаларда берип туруу каралган.

Кургак учукту дарылоо үчүн дайыма **изониазид (INH)** колдонулууга тийиш. Качан болбосун (айрыкча, какырыкты текшергенде, анда оорунун белгилери толук жоголмоюнча), рифампин деген таасири абдан жакшы дары да колдонулушу керек. Этамбутол менен стрептомицин да кургак учукту дарылоо үчүн көп колдонулат. INH кошулган **пиазинамид** менен рифампинди колдонуу дарылоо мөөнөтүн кыскартышы мүмкүн. **Тиациетазон** – жардамы менен катар көп учурда терс да таасир бергеннен улам көп адамдар үчүн колдонууга мүмкүн болбогон кымбат дары.

Эгер дарыларды колдонуудан улам денеңиз кычышса, териңиз менен көзүңүздүн агы саргыч тартса (сарык) же ашказаныңыз ооруса, анда дарынын дозасын өзгөртүү же дарынын өзүн алмаштыруу тууралуу медициналык кызматкер менен кеңешиңиз. Эгер денеңизге ыйлакчалар чыкса, анда медициналык кызматкер менен кеңешмейинче дарыларды колдонбой коё туруңуз. Кургак учук дарысын (айрыкча, INHди) колдонуп жүргөн кезде спирт ичимдиктеринен оолак болуңуз.

Сунуш кылынган дарылоо ыкмалары

Дарылардын болушуна, арзандыгына жана жергиликтүү аймак үчүн сунуш кылынганына жараша төмөндөгү дарылар топторунун бирин колдонуңуз:

1. Изониазидди, рифампинди, этамбутолду жана пиазинамидди 2 ай бою бериңиз. Андан кийин пиазинамидди колдонууну токтотуп, ал эми рифампинди, изониазидди жана этамбутолду дагы 4 ай бериңиз.
2. Изониазидди, рифампинди жана этамбутолду 9 ай бою бериңиз.

3. Изониазидди, рифампинди, стрептомицинди жана пиазинамидди 2 бою бериңиз. Андан кийин изониазидди этамбутол, стрептомицин же, мүмкүн болсо, тиациетазон менен бирге 6 ай бою бериңиз.

4. Эгерде рифампин жок же өтө кымбат болсо, анда изониазидди, этамбутолду жана стрептомицинди 2 ай бою же какырыкты текшергенде, анда оорунун белгилери толук жоголмоюнча бериңиз. Андан кийин стрептомицинди дагы 2 ай, ал эми INH менен этамбутолду 1 жыл бою бериңиз.

5. Кургак учугу бар кош бойлуу аялдар табжрыйбалуу медициналык адис менен кеңешүүгө тийиш. Же болбосо, изониазидди этамбутол, рифампин же тиациетазон менен бирге 18 ай бою бериңиз. Ошондой эле күнүнө 50 мг “B” витамининен (пиридоксин) берип туруңуз. Кош бойлуу аялга пиазинамидди же стрептомицинди берүүгө болбойт.

Изониазид (INH)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 100 же 300 мг-дык таблетка түрүндө болот.

Бул кургак учукту дарылоодогу эң негизги дары. Ал дайыма башка кургак учук дарылары (жок дегенде бирөө) менен бирге (эгер мүмкүн болсо) берилүүгө тийиш. Кургак учуктун алдыга алуу үчүн изониазиддин өзүн эле берсе болот.

Коркунучтуу жактары жана сактык чаралары.

Изониазид кээде каназдыкка, кол менен буттагы нервдердин оорушуна, булчуңдардын булкуп тарткылашына же ал турсун туталакка да (айрыкча, көтөрөм болгон адамдарда) алып келет. Дарынын мындай терс таасирлерин адатта күнүгө пиридоксинден (“B₆” витамини) 50 мг-дан ичирип дарыласа болот (394-бет).

Изониазид кээде боорго зыян келтирет. Эгер изониазид ичип жүргөн кезде адамда гепатиттин белгилери (тери менен көздүн агынын саргыч тартышы, кычышуу, табиттин жоголушу, ич ооруу, 172-бетти караңыз) байкалса, анда ал дарыны колдонууну токтотууга тийиш.

Изониазиддин **дозалап өлчөнүшү** – (5-10 мг/кг күнүнө):

– 100 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Изониазидди күнүнө бир маал бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек: чоңдорго: 300 мг-дан (3 таблетка)

балдарга: ар бир 5 киллограмм салмагына 50 мг-дан (1/2 таблетка)

Ашынган кургак учугу бар балдарга же кургак учук менингити бар адамдарга жогорудагы дозаны эки эсе көбөйтүп, оорудан айыкмайынча берип туруңуз.

Жашыл беттер

Кургак учугу бар адамдардын үй-бүлөсүндөгү башка үй-бүлө мүчөлөрүн оорудан коргоо үчүн, көпчүлүк учурда изониазидди жогоруда келтирилген дозада 6-9 ай берүү сунуш кылынат.

Рифампин (рифампицин, рифамицин)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 150 же 300 мг-дык таблетка же капсул түрүндө болот.

Бул антибиотик кымбат, бирок кургак учукка каршы жакшы жардам берет. Рифампин дайыма башка дары менен бирге колдонулууга тийиш, антпесе кургак учук дарыга **туруштуу** болуп калат. Эгерде ал изониазид жана башка дагы жок дегенде бир дары менен бирге колдонулса, бул дарылоо мөөнөтүн бир нече айга кыскартышы мүмкүн. (Ошондой эле рифампинди макоопести (проказа) дарылоо үчүн да колдонушат, 364-бет).

Рифампинди такай (бир да күн тыным кылбай) колдонуунун мааниси чоң. Дарыны түгөнө электе унутпай толуктап туруңуз.

Коркунучтуу жактары жана сактык чаралары.

Рифампин боорго чоң зыян келтириши мүмкүн. Боор оорулары бар адам же кош бойлуу аял бул дарыны дарыгердин көзөмөлү менен ичиши керек.

Терс таасирлери. Рифампинди ичкенде, заара, көз жаш, заң, шилекей, какырык жана тер кызгылт сары түскө бөөлүшү мүмкүн. Кээде рифампин ысытмага, табиттин жоголушуна же күчөшүнө, кусууга, окшууга (жүрөк айлануу), маң болууга, териге исиркектер чыгышына жана этек кир көйгөйлөрүнө алып келет.

Рифампинди колдонуу ооз контрацептивдеринин таасирин азайтат. Андыктан бойго болтурбоочу таблеткаларды ичип жүргөн аялдар дарынын дозасын көбөйтүү тууралуу дарыгер менен кеңешиши керек. Же болбосо рифампин ичип жүргөн кезде аял жыныскабы (кондом), ЖИЗ же калпакча (диафрагма) сыяктуу ыкманы колдонуңуз.

Кургак учукка каршы колдонулуучу рифампиндин **дозалап өлчөнүшү** – (10 мг/кг/күнүнө):

– 150 же 300 мг-дык таблеткалар же капсулдар –

Рифампинди күнүнө бир маал (тамакка 1 саат калганда же андан 2 саат өткөндө) бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 600 мг-дан (300 мг-дык таблеткадан экини же 150 мг-дык таблеткадан төрттү)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 450 мг-дан
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 300 мг-дан
3 жашка чейинки балдарга: 150 мг-дан

Пиразинамид

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 500 мг-дык таблетка түрүндө болот.

Коркунучтары жана сактык чаралары.

Кош бойлуу аялдар пиразинамидди ичпөөгө тийиш.

Терс таасирлери. Муундардын шишип оорушуна; табиттин жоголушуна; окшуу менен кусууга; заара кылганда, заара бөлүп чыгаруу жолунун оорушуна; шай кетүүгө жана ысытмага алып келиши мүмкүн.

Пиразинамиддин **дозалап өлчөнүшү** – (20-30 мг/кг/күнүнө):

– 500 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Пиразинамидди 2 ай бою күнүнө 1 дозадан башка кургак учук дарылары менен бирге бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 1500 же 2000 мг-дан (3 же 4 таблетка)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 1000 мг-дан (2 таблетка)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 500 мг-дан (1 таблетка)
3 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан (1/2 таблетка)

Этамбутол (таанымал фирмалык аталышы: **миамбутол**)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 100 же 400 мг-дык таблетка түрүндө болот.

Коркунучтуу жактары жана сактык чаралары.

Этамбутолду узак убакыт чоң дозада ичсе, ал көздүн оорушуна же анын жабыркашына алып келиши мүмкүн. Эгерде көздүн көрүүсү начарлай баштаса же башка көз көйгөйлөрү пайда болсо, дарыны ичүүнү токтотуңуз.

Этамбутолдун **дозалап өлчөнүшү** – (алгачкы 2 айда 25 мг-дан/кг/күнүнө, андан кийин 15 мг-дан/кг/күнүнө):

– 100 же 400 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Күнүнө бир жолу бериңиз.

Алгачкы 2 айда ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 1200 мг-дан (400 мг-дык таблеткадан үчтү же 100 мг-дык таблеткадан он экини)
балдарга: ар бир киллограмм салмагына 15 мг-дан бериңиз. Ал эми кургак учук менингитине каршы ар бир киллограмм салмагына 25 мг-дан бериңиз.

Алгачкы 2 айдан кийин:

чоңдорго: 800 мг-дан (400 мг-дык таблеткадан экини же 100 мг-дык таблеткадан сегизди)
балдарга: Ар бир киллограмм салмагына 15 мг-дан бериңиз.

Стрептомицин

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө, ар бир миллилитрде 500 мг денеге саюу үчүн дарысы бар бөтөлкөлөрдө болот.

Стрептомицин азыр деле кургак учукту дарылоодо өтө пайдалуу. Таасири рифампиндикине караганда бир аз азыраак болгону менен, стрептомициндин баасы кыйла арзан.

Коркунучтуу жактары жана сактык чаралары.

Керектүү дозасынан ашык берип албоо үчүн өтө этият болууга тийиш. Стрептомициди өтө көп дозада өтө узак убакытка колдонуу дүлөйлүккө алып келиши мүмкүн. Эгерде кулагыңыз зыңылдай же угууңуз начарлай баштаса, дарыны колдонууну токтотуп, дарыгерге кайрылыңыз.

Стрептомициди кош бойлуу аялдарга же бөйрөк оорулары бар адамдарга колдонууга болбойт.

Стрептомициндин **дозалап өлчөнүшү** (15мг/кг/күнүнө):
– суюк дарысы же күлмайда түрүндөгү дарысы бар бөтөлкө (2 мл сууга 1 гр стрептомицин аралаштырылат) –

Кургак учукту дарылоо үчүн:

эң оор учурларында 3-8 жума бою күнүнө бир дозадан сайыңыз

жеңил учурларында 2 ай бою жумасына 2 же 3 жолу 1 дозадан сайыңыз

Ар бир доза төмөнкүдөй сайылышы керек:

чоңдорго: 1 гр-дан (же 2 мл)
50 жаштан ашкан адамдарга: 500 мг-дан (1 мл)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 750 мг-дан (1 ½ мл)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 500 мг-дан (1 мл)
3 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан (1/2 мл)
жаңы төрөлгөн балдарга: ар бир киллограмм салмагына 20 мг-дан сайыңыз; мисалы, 3 кг салмактагы бала бардыгы болуп 60 мг (1/8 мл) дары алышы керек.

Стрептомициндин кургак учуктан башка ооруларга каршы колдонулушу.

Ар кандай кырсыктарда, стрептомицин менен пенициллинди бирге кээ бир катуу инфекцияларга каршы колдонсо болот (СТРЕПТОМИЦИН КОШУЛГАН ПЕНИЦИЛЛИНди караңыз, 354-бет). Ошентсе да, стрептомициндин кургак учуктан башка ооруларга каршы колдонулушу чөктөлүүгө тийиш, анткени аны башка ооруларга каршы көп колдонсо, кургак учук дарыга туруштуу болуп, оңой менен айыкпай калат.

Тиацетазон

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 50 мг тиацетазону бар таблетка (көп учурда 100 же 133 мг изониазид менен аралашма дары) түрүндө болот.

Төрс таасирлери. Исиркектерге, кусууга, баш айланууга же табиттин жоголушуна алып келиши мүмкүн. **ЖИКС/КИВи бар адамдарга бул дарыны колдонууга болбойт.** Эгер кокус колдонулса, ал коркунучтуу, ал турсун өлүм коркунучун туудурган аллергиялык реакцияларга жана теринин түлөшүнө алып келиши мүмкүн.

Тиацетазондун **дозалап өлчөнүшү** – (2,5 мг/кг/күнүнө):

– изониазид кошулган же кошулбаган 50 мг-дык таблеткалар –

Күнүнө бир жолу бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:
чоңдорго: 3 таблеткадан (150 мг)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 2 таблеткадан (100 мг)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан (50 мг)
3 жашка чейинки балдарга: ½ таблеткадан (25 мг)

МАКООПЕСКЕ (ПРОКАЗА) КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Макоопести дарылаганда, адам макоопестин эки негизги түрүнүн кайсынысы менен ооруп жатканын билүүнүн мааниси чоң. Эгер териде шишиктер болбосо же тери калыңдабай эле, анда ачык түстөгү, эч нерсе сезбеген тактар пайда болсо, бул адамдын **кургак учук** макоопеси менен ооруп калганын билдирет. Мындай учурда 2 гана дарыны колдонуу талап кылынат. А эгер шишиктер пайда болсо, анда адам **лепроматоздук** макоопес менен ооруп калган болушу мүмкүн. Мындай учурда ар түрдүү 3 дарыны колдонгон оң. **Мүмкүн болсо, макоопес дарылары тажрыйбалуу медициналык кызматкердин же дарыгердин көзөмөлү менен берилиши керек.** Бул улуттук программанын талабына жатат.

Макоопести демейде жок дегенде 6 ай жана кээде өмүр бою дарылоого туура келет. Макоопести козгогон бактерия (бацилл) туруштуу болуп калбашы үчүн, дарыларды такай (токтотпой) алып турган маанилүү. Дарыны түгөнө электе толуктап турууну эстен чыгарбаңыз.

Жашыл беттер

Сунуш кылынган дарылоо ыкмасы:

Кургак учук макоопесине каршы төмөндөгү дарылардын экөөсүн тең жок дегенде 6 ай бою колдонуңуз:

Дапсонду – күнүгө
Рифампинди – ай сайын

Лепроматоздук макоопеске каршы төмөндөгү дарылардын бардыгын 2-5 жыл бою колдонуңуз:

Дапсонду – күнүгө
Клофазиминди – күнүгө жана чоңураак дозасын ай сайын
Рифампинди – ай сайын

Эске алыңыз: Дапсон менен бирге башка дарылар да колдонулганда, макоопес тезирээк айыгат. Бирок кээде дапсонду гана табууга болот. Бир гана дапсон колдонулганда, ал көпчүлүк учурда жакшы эле бирок жай жардам берет. Андыктан аны менен жок дегенде 2 жыл, ал эми лепроматоздук макоопеске каршы кээде өмүр бою дарылануу талап кылынат.

Макоопес дарыларын ичкенде, адам кээде “макоопес реакциясы” деп аталган коркунучтуу көйгөйгө кабылышы мүмкүн. Мындай учурда денеде сезгенип шишиген тактар пайда болушу, эт ысышы жана нервдер шишип оорутушу мүмкүн. Ошондой эле ал муундардын оорушуна, колу-буттун шишине же көздүн кызарып оорушуна (кээде сокурдукка алып келет) да себеп болушу мүмкүн.

Катуу “макоопес реакциясына” (денедеги бардык нервдердин оорушу, сезгичтиктин жоголушу, алсыздык, көздөрдүн дүүлүгүшү же энектердин оорушу) кабылганда, адатта, макоопеске каршы дарыларды колдоно берүү менен бирге сезгенүүнү басуучу дарыны (кортико-стероидди) да алган жакшы. Кортико-стероид жардам берүү менен бирге ар кандай олуттуу көйгөйлөрдү да алып келгендиктен, аны колдонордон мурун тажрыйбалуу дарыгер менен кеңешиңиз.

Дапсон (диаминодифенилсульфон, DDS)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 50 же 100 мг-дык таблетка түрүндө болот.

Дапсон кээде каназдыкка же териге исиркектердин чыгышына алып келет. Териге исиркектер өтө көп чыгышы мүмкүн. Эгерде тери катуу түлөй баштаса, анда дарыны колдонууну токтотуңуз.

ЭСКЕРТҮҮ: DDS – коркунучтуу дары. Аны балдар жетпеген жерде сактаңыз.

DDSтин **дозалап өлчөнүшү** – (2 мг/кг/күнүнө):
– 100 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Күнүнө бир маал ичиңиз.
чоңдорго: 100 мг-дан (100 мг-дык таблеткадан бирди)
13төн 18 жашка чейинки балдарга: 50 мг-дан (100 мг-дык таблетканын жарымын)

бдан 12 жашка чейинки балдарга: 25 мг-дан (100 мг-дык таблетканын чейрек бөлүгүн – төрттөн бирин)
2ден 5 жашка чейинки балдарга: **жумасына 3 гана жолу 25 мг-дан** (100 мг-дык таблетканын чейрек бөлүгүн – төрттөн бирин)

Рифампин (рифампицин, рифамицин)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 150 же 300 мг-дык таблетка же капсул түрүндө болот.

Рифампин – өтө кымбат дары. Бирок макоопести дарылоо үчүн, рифампин аз гана көлөмдө керектелгендиктен, ага көп акча коробойт. Рифампиндин терс таасирлери менен коркунучтары жөнүндө маалымат алуу үчүн 362-бетти караңыз. Рифампинди тажрыйбалуу медициналык кызматкер же дарыгер сунуш кылганда гана колдонуңуз:

Рифампиндин макоопеске каршы **дозалап өлчөнүшү** – (10-20 мг/кг):
– 300 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Макоопеске каршы рифампинди айына бир жолу бериңиз. Ал тамакка 1 саат калганда же андан 2 саат өткөндөн кийин ичилиши керек.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 600 мг-дан (300 мг-дык таблеткадан экини) 8ден 12 жашка чейинки балдарга: 450 мг-дан (300 мг-дык таблеткадан бирди жана дагы жарымын)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 300 мг-дан (300 мг-дык таблеткадан бирди)
3 жашка чейинки балдарга: 150 мг-дан (300 мг-дык таблетканын жарымын)

Клофазимин (ламприн)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 50 же 100 мг-дык капсул түрүндө болот.

Клофазимин да кымбат дары. Макоопес бактериясын өлтүрүүдө клофазиминдин таасири рифампиндикине караганда азыраак болгону менен, клофазимин макоопес реакциясын жөнгө салууга бир топ жардам берет (айрыкча, лепроматоздук макоопеси бар адамдарга).

Терс таасирлери. Теринин каралжын кызыл тартышына алып келет. Бул убактылуу гана көрүнүш. Дарыны колдонууну токтоткондон 1 же 2 жыл өткөндөн кийин теринин түсү калыбына келет. Клофазимин ашказан же ичеги көйгөйлөрүнө алып келиши мүмкүн. Кош бойлуу аялдарга колдонууга сунуш кылынбайт.

Клофазиминдин **дозалап өлчөнүшү** – (1 мг/кг/күнүнө):

– 50 мг-дык капсулдарды колдонуп –

Күнүгө клофазиминден бир дозадан жана айына бир жолу (ай сайын) чоңураак дозасын бериңиз.

Ар бир күндөлүк доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 50 мг-дан (50 мг-дык капсулдан бирди)

8ден 12 жашка чейинки балдарга: 37 мг-дан (50 мг-дык капсулдун $\frac{3}{4}$ үн)

3төн 7 жашка чейинки балдарга: 25 мг-дан (50 мг-дык капсулдун жарымын)

3 жашка чейинки балдарга: 12 мг-дан (50 мг-дык капсулдун $\frac{1}{4}$ ин)

Ар бир айлык доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 300 мг-дан (50 мг-дык капсулдан алтыны)

8ден 12 жашка чейинки балдарга: 225 мг-дан (50 мг-дык капсулдан төрттү жана дагы жарымын)

3төн 7 жашка чейинки балдарга: 150 мг-дан (50 мг-дык капсулдан үчтү)

3 жашка чейинки балдарга: 75 мг-дан (50 мг-дык капсулдан бирди жана дагы жарымын)

Эске алыңыз. Макоопес реакциясын жөнгө салуу үчүн күнүгө колдонууга да мүмкүн болгон клофазиминдин чоңураак дозасын тажрыйбалуу медициналык кызматкер же дарыгер сунуш кылганда гана берген оң.

БАШКА ДАРЫЛАР

БЕЗГЕККЕ КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Безгекке каршы жардам берген бир нече дары бар. Тилекке каршы, дүйнө-жүзүнүн көптөгөн аймактарында безгек мителери эң мыкты безгек дарыларына туруштуу болуп калган. Бул безгектин эң коркунучтуу түрүнө (**фалципарум** безгеги) өзгөчө тийешелүү.

Сиздин аймакта безгекке каршы кайсы дарылар эң жакшы жардам берерин саламаттыкты сактоо бөлүмүнөн же медициналык борбордон билип алганыңыз оң. Жаңы дарылар иштелип чыгып жатат. Бирок алар убактылуу (оору дарыларга туруштуу болуп калгыча) гана жардам берери күмөнсүз.

МУНУ БИЛИП АЛЫҢЫЗ: Безгек ага каршы иммунитетти жок адамдарды тез эле өлтүрүп коёт. Балдар жана ошондой эле, безгек бар аймактарда болгон адамдар дароо дарыланууга тийиш.

Безгекке каршы дарыларды эки ар кандай жол менен колдонсо болот:

1. Безгек менен ооруган адамды ДАРЫЛОО. Дары бир нече күн гана (күн сайын) берилет.
2. АЛДЫН АЛУУ: Адамдын канына өткөн безгек мителеринин зыян келтирүүсүнө жол бербөө. Алдын алуу иш-чаралары безгек көп кездешкен аймактарда, айрыкча, алсыз же башка дарттар менен ооруган балдарды коргоо үчүн колдонулат. Ошондой эле мындай чаралар безгек бар аймакка барганы жаткан жана ооруга каршы иммунитетти жок адамдар тарабынан да көрүлөт. Дарылар адатта жума сайын берилет. Безгектен сактануу үчүн, 187-беттеги, чиркейлердин адамды чагышына жол бербөө жөнүндөгү маалыматты камтыган сунуштарды да аткарганды унутпаңыз.

Безгек дарыларынын кээ бирлери безгектин кармай калуусуна гана каршы колдонулса, ал эми кээ бирлери оорунун алдын алуу үчүн гана колдонулат. Дарылардын бул эки максатта тең колдонуу үчүн түрлөрү да болот.

1996-жылдын башындагыдай эле болуп, **хлорохин** азыр деле Мексикада, Борбордук Америкада жана Гаитиде безгектин алдын алууда жана аны дарылоодо жакшы жардам берген эң пайдалуу дары. Бирок оору дүйнө-жүзүнүн башка жерлеринде бул дарыга туруштуу болуп калгандай эле сиздин аймакта да мындай терс көрүнүш болушу мүмкүн. Түштүк Америкада, Чыгыш Африкада жана айрыкча, Түштүк-чыгыш Азияда оорунун хлорохинге туруштуулугу көп учурайт. Безгектин дарыларга туруштуулугу көп кездешкен жерлердеги бул оорунун катуу же мээге зыян келтирген түрүн (мээ безгекти) дарылоодо, **хлорохин** адатта эң жакшы жардам берет.

Мефлохин – хлорохинге туруштуу безгектин алдын алуу жана аны дарылоо үчүн колдонулуучу жаңы дары. Хлорохинге туруштуу безгектин алдын алуучу жана аны дарылоочу **фансидар** деген дагы бир дары бар. **Прогуанил** хлорохин менен бирге, оорунун алын алуу үчүн колдонулат. **Примаквин** безгекти башка дары менен дарылап бүткөндөн кийин, кээде оорунун кайталанышына жол бербөө үчүн ичилет. Азыр тетрациклин да безгекти дарылоо жана анын алдын алуу үчүн колдонулуп калган.

Хлорохин

Хлорохиндин эки түрү бар: хлорохин фосфаты жана хлорохин сульфаты. Дарылар ар кандай дозада берилет. Андыктан сизде хлорохиндин кайсы түрү жана таблетканын курамында канча хлорохин бар экендигин билип алганыңыз оң.

Ооруну толук айыктыруу үчүн, кээ бир жерлерде жана безгектин кээ бир түрлөрүнө каршы хлорохин менен бирге башка дарыларды да колдонуу керек. Жергиликтүү медициналык кызматкер менен кеңешиңиз.

Жашыл беттер

ХЛОРОХИН ФОСФАТЫ (таанымал фирмалык аталыштары: *арален, резохин, авлохлор*)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 250 мг-дык (курамында 150 мг хлорохин бар) же 500 мг-дык (курамында 300 мг хлорохин бар) таблетка түрүндө болот.

Ичме хлорохин фосфатынын *дозалап өлчөнүшү*:
– 250 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Безгек катуу кармаганда, аны дарылоо үчүн: Биринчи доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 4 таблеткадан (1000 мг)
10дон 15 жашка чейинки балдарга: 3 таблеткадан (750 мг)
бдан 9 жашка чейинки балдарга: 2 таблеткадан (500 мг)
3төн 5 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан (250 мг)
1ден 2 жашка чейинки балдарга: ½ таблеткадан (125 мг)
1 жашка чейинки ымыркай балдарга: ¼ таблеткадан (63 мг)

Биринчи дозаны бергенден 6 саат, 1 күн жана 2 күн өткөндөн кийин дарыны төмөнкүдөй дозада дагы бериңиз:

чоңдорго: 2 таблеткадан (500 мг)
10дон 15 жашка чейинки балдарга: 1 таблетка жана дагы жарымын (375 мг)
бдан 9 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан (250 мг)
3төн 5 жашка чейинки балдарга: ½ таблеткадан (125 мг)
1ден 2 жашка чейинки балдарга: ¼ таблеткадан (63 мг)
1 жашка чейинки балдарга: 1/8 таблеткадан (32 мг)

Безгектин алдын алуу үчүн (оору хлорохинге туруштуу болбогон жерлерде):
Безгек бар аймакка барарга 1 жума калганда жана ал жерден кеткенден кийин 4 жума бою, жумасына 1 жолудан бериңиз.

чоңдорго: 2 таблеткадан (500 мг)
10дон 15 жашка чейинки балдарга: 1 таблетка жана дагы жарымын (375 мг)
бдан 9 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан (250 мг)
3төн 5 жашка чейинки балдарга: ½ таблеткадан (125 мг)
1ден 2 жашка чейинки балдарга: ¼ таблеткадан (63 мг)
1 жашка чейинки балдарга: 1/8 таблеткадан (32 мг)

ХЛОРОХИН СУЛЬФАТЫ (таанымал фирмалык аталышы: *ниваквин*)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 200 мг-дык (курамында 150 мг хлорохин бар) таблетка түрүндө болот.

Ичме хлорохин сульфатынын *дозалап өлчөнүшү*:
– 200 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Безгек катуу кармаганда колдонуу үчүн.
Биринчи доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 4 таблеткадан (800 мг)
10дон 15 жашка чейинки балдарга: 3 таблеткадан (600 мг)
бдан 9 жашка чейинки балдарга: 2 таблеткадан (400 мг)
3төн 5 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан (200 мг)
1ден 2 жашка чейинки балдарга: ½ таблеткадан (100 мг)
1 жашка чейинки ымыркай балдарга: ¼ таблеткадан (50 мг)

Биринчи дозаны бергенден 6 саат, 1 күн жана 2 күн өткөндөн кийин дарыны төмөнкүдөй дозада дагы бериңиз:

чоңдорго: 2 таблеткадан (400 мг)
10дон 15 жашка чейинки балдарга: 1 таблетка жана дагы жарымын (300 мг)
бдан 9 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан (200 мг)
3төн 5 жашка чейинки балдарга: ½ таблеткадан (100 мг)
1ден 2 жашка чейинки балдарга: ¼ таблеткадан (50 мг)
1 жашка чейинки ымыркай балдарга: 1/8 таблеткадан (25 мг)

Безгектин алдын алуу үчүн.

Безгек бар аймакка барарга 1 жума калганда жана ал жерден кеткенден кийин 4 жума бою, жумасына 1 жолудан бериңиз.

чоңдорго: 2 таблеткадан (400 мг)
10дон 15 жашка чейинки балдарга: 1 таблетка жана дагы жарымын (300 мг)
бдан 9 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан (200 мг)
3төн 5 жашка чейинки балдарга: ½ таблеткадан (100 мг)
1ден 2 жашка чейинки балдарга: ¼ таблеткадан (50 мг)
1 жашка чейинки ымыркай балдарга: 1/8 таблеткадан (25 мг)

Амёбалардан болгон боор ириңкөлкүлүн (абсцесс) дарылоо үчүн:

– 250 мг-дык хлорохин фосфатынын же 200 мг-дык хлорохин сульфатынын таблеткаларын колдонуп –

чоңдорго: 2 күн бою, күнүнө 2 маал 3 же 4 таблеткадан, жана андан кийин 3 жума бою, күнүнө 1 жолу 1 ½ же 2 таблеткадан

Балдарга азыраак (жашы мөнен салмагына жараша) бериңиз.

Хинин (хинин сульфаты же хинин бисульфаты).

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 300 же 650 мг-дык таблетка түрүндө болот.

Хинин туруштуу безгекти (башка дарылар мөнен дарылагандан жакшы болбогон) жана өтүшкөн катуу безгекти (анын ичинде мээ безгегин) дарылоо үчүн колдонулат. Хининди колдонгондон улам адам кусканда, прометазин деген дарыны ичсе, жардам берет.

Төрс таасирлери. Хинин кээде теринин тердешине, кулактардын зыңылдашына же угуунун начарлашына, көз алдыдагы нерселердин бүдөмүк болуп көрүнүшүнө, баш айланууга, окшууга (жүрөк айлануу), кусууга жана ич өткөккө алып келет.

Безгек катуу кармаганда дарылоо үчүн хининдин **дозалап өлчөнүшү**.
– 300 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

3 күн бою, күнүнө 3 маал 1 дозадан бериңиз:

чоңдорго: 2 таблеткадан (600 мг)
10ден 15 жашка чейинки балдарга: 1 таблетка жана дагы жарымын (450 мг)
бдан 9 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан (300 мг)
3төн 5 жашка чейинки балдарга: ½ таблеткадан (150 мг)
1ден 2 жашка чейинки балдарга: ¼ таблеткадан (75 мг)
1 жашка чейинки ымыркай балдарга: 1/8 таблеткадан (38 мг)

Эске алыңыз. Түштүк-чыгыш Азия сыяктуу дүйнө-жүзүнүн кээ бир аймактарында хининди 7 күн бою ичүү талап кылынат.

Хининди же хлорохинди денеге саюу:
Аларды качан берүү керек:

Хинин менен хлорохинди сөйрөк учурларда (эң оор кырсыктарда) гана саюу керек. Эгерде безгек белгилери байкалган же безгек көп көздөшкөн жерде жашаган адам кусса, туталагы кармаса (диртилдөө) же болбосо, анда менингиттин башка белгилери байкалса, бул мээ безгектен болушу мүмкүн (185-бетти караңыз). **Мындай учурда дароо хининди саюу керек.** (Же болбосо, эгер башка дарыларыңыз жок болсо, анда хлорохинди сайып көрүңүз.) **Дозасынын тууралыгына аябай чоң маани берилүүгө тийиш. Дарыгерге кайрылыңыз.**

ХИНИН ДИГИДРОХЛОРИД САЙМА ДАРЫСЫ,
2 мл сууга 300 мг дары аралаштырылат:

Хининди өтө жай саюу керек, жана аны эч качан венага сайбаңыз. Антпесе, жүрөккө зыян келтириши мүмкүн. Хининди балдарга саюуда өтө этият болуңуз.

Дозаны экиге бөлүп, жарым дозалардын ар бирин эки жамбашка бөлүштүрүп сайыңыз. Дарыны жиберерден мурун, шприцтин баскычын тартыңыз. Эгерде шприцтин ичине кан куюлса, анда шприцти сууруп, башка жерге сайыңыз. 12 сааттан кийин дагы бир дозасын сайыңыз:

чоңдорго: 600 мг (2 мл-лик 2 ампул)
балдарга: Ар бир киллограмм салмагына 0,07 мл-ден (1/15 мл-ден же 10 мг-дан) 10 кг салмактагы 1 жашар бала бардыгы болуп 0,70 мл алат.

ХЛОРОХИН САЙМА ДАРЫСЫ, 5 мл сууга 200 мг дары аралаштырылат:

Дарыны төмөнкү дозада бир гана жолу берүү керек (дозаны экиге бөлүп, ар бир жамбашка сайыңыз):

чоңдорго: 200 мг-дан (5 мл-дык ампулдун бардыгын)
балдарга: Ар бир киллограмм салмагына 0,1 мл-ден (1/10 мл). (10 кг салмактагы 1 жашар бала бардыгы болуп 1 мл алат.

Эгерде абал оңолбосо, анда 1 күн өткөндөн кийин дагы бир дозасын сайса болот.

Мефлохин (таанымал фирмалык аталышы: **лариам**)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 250 мг-дык таблетка түрүндө болот.

Мефлохин хлорохинге туруштуу безгектин катуу кармай калууларынын алдын ала же аларды токтото алат.

Сактык чаралары жана төрс таасирлери. Талгагы же жин-кесел оорусу бар адамдарга мефлохинди ичүүгө болбойт. Кош бойлуу аялдар мефлохинди башка дары жок болгондо гана колдонууга тийиш. Жүрөк оорулары бар адамдар бул дарыны ичерден мурун тажрыйбалуу дарыгер менен кеңешүүсү зарыл. Мефлохин көп тамак менен бирге ичилиши керек. Ал кээде адам жүрүм-турумунун кызыктай болушуна, маң болууга, тынчсызданууга, туталакка же эс-учтун жоголушуна алып келет. **Эгер ушул белгилердин жок дегенде бири байкалса, мефлохинди колдонууну токтотуңуз.** Дагы башка төрс таасирлерине баш айлануу, ашказан иштөөсүнүн бузулушу, баш ооруу жана көз көрүүсүнүн начарлашы кирет. Дары канчалык көп (чоң дозада) берилсе, төрс таасирлери да ошончолук көп жана катуу болот.

Мефлохиндин **дозалап өлчөнүшү.**

Безгек катуу кармаганда дарылоо үчүн:

Бир жолу бериңиз:

чоңдорго: 5 таблеткадан (1250 мг)
12ден 15 жашка чейинки балдарга: 4 таблеткадан (1000 мг)
8ден 11 жашка чейинки балдарга: 3 таблеткадан (750 мг)
5тен 7 жашка чейинки балдарга: 2 таблеткадан (500 мг)
1ден 4 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан (250 мг)
1 жашка чейинки ымыркай балдарга: ½ таблеткадан (125 мг)

Безгектин алдын алуу үчүн.

Безгек бар жерден көткөндөн кийин 4 жума өткүчө, жумасына 1 жолудан бериңиз.

чоңдорго: 1 таблеткадан (250 мг)
45 кг-дан ашык салмактагы балдарга:
1 таблеткадан (250 мг)
31ден 45 кг-га чейинки салмактагы балдарга:
¾ таблеткадан (188 мг)
20дан 30 кг-га чейинки салмактагы балдарга:
½ таблеткадан (125 мг)
15тен 19 кг-га чейинки салмактагы балдарга:
¼ таблеткадан (63 мг)
15 кг-га чейинки салмактагы балдарга:
Колдонуу сунуш кылынбайт.

Жашыл беттер

Сульфадоксин кошулган пириметамин (фансидар)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

25 мг пириметамин менен 500 мг сульфадоксин кошулган таблетка түрүндө болот.

Фансидар безгек башка дарыларга турушту болуп калганда колдонулат.

ЭСКЕРТҮҮ. Сульфа дарысына аллергиялык реакциясы бар адам фансидарды колдонбоого тийиш. Эгерде фансидар исиркөктөрдүн пайда болушуна же теринин кычышуусуна алып келсе, **анда сууну көп ичип, дарыны кайрадан колдонууну токтотуңуз.**

Безгек катуу кармаганда, аны дарылоо үчүн, дарынын **дозалап өлчөнүшү:**

Дарыны бир жолу бериңиз:

чоңдорго: 3 таблеткадан
9дан 14 жашка чейинки балдарга: 2
таблеткадан
4төн 8 жашка чейинки балдарга: 1
таблеткадан
1ден 3 жашка чейинки балдарга: 1/2
таблеткадан
1 жашка чейинки балдарга: 1/4 таблеткадан

Прогуанил (палудрин)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 100 мг-дык таблетка түрүндө болот.

Прогуанил хлорохинге туруштуу безгектин алдын алуу үчүн хлорохин менен бирге ичилет. Прогуанил безгек катуу кармаганда, аны дарылоо үчүн колдонулбайт.

Безгектин алдын алуу үчүн, прогуанилдин **дозалап өлчөнүшү:**

Безгек бар аймакка кирген күндөн тартып ал аймактан көткөндөн 28 күн өткүчө дарыны күнүгө берип туруңуз.

чоңдорго: 2 таблеткадан (200 мг)
9дан 14 жашка чейинки балдарга: 1 1/2
таблеткадан (150 мг)
3төн 6 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан
(100 мг)
1ден 2 жашка чейинки балдарга: 1/2
таблеткадан (50 мг)
1 жашка чейинки балдарга: 1/4 таблеткадан
(25 мг)

Примаквин

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө курамында негизи катары 15 мг примаквин бар 26,3 мг-дык примаквин фосфат таблеткалары түрүндө болот.

Адатта, примаквинди хлорохин же башка безгек дарысы менен дарылагандан кийин безгектин кээ бир түрлөрүн кайра жугузуп албоо үчүн колдонушат. Безгек катуу кармаганда, аны жалгыз примаквин менен эле дарыласа, жардам бербейт.

Терс таасирлери. Кош бойлуу аялдарга примаквинди ичүүгө болбойт. Кээ бир (айрыкча, кара тору) адамдарда бул дары каназдыкка алып келет. Дарыгер менен кеңешиңиз.

Примаквиндин **дозалап өлчөнүшү:**

14 күн бою, күнүнө бир жолудан бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 1 таблеткадан (курамында 15 мг примаквин)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 1/2
таблеткадан (курамында 7 мг примаквин)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 1/4
таблеткадан (курамында 4 мг примаквин)

Тетрациклин

Тетрациклинди Түштүк-Чыгыш Азия аймагында безгек катуу кармаганда жана хлорохинге туруштуу безгек көп кездешкен кээ бир жерлерде колдонсо болот. Тетрациклин жай таасир бергендиктен, ал башка дары (адатта, хинин) менен бирге берилүүгө тийиш. Бул аймактарга бара турган адамдар оорунун алдын алуу максатында кээде доксициклинди күнүгө ичишет. Тетрациклин менен доксициклиндин дозалары, коркунучтуу жактары жана аларды колдонуудагы сактык чаралары жөнүндө 356-беттен караңыз.

АМЁБАЛАРГА ЖАНА ЛЯМБЛИЯГА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Амёбалардан улам ич өткөндө же дизентерияга чалдыкканда, адамга бат-бат заңдоого туура келет. Заңы демейде былжырлуу жана кээде кан аралаш болот. Көпчүлүк учурда ичегилери карышат, бирок эти бир аз эле ысыйт же такыр ысыбайт. Амёбалардан болгон дизентерияны дарылоодо, **метронидазол** менен бирге **дилоксанид фураотты** же **тетрациклинди** да колдонсо, жакшы жардам берет. **Хлорохин** кээде метронидазол болбогондо же амёбалар денедө ириңкөлкүлдүн (абсцесс) пайда болушуна алып келгенде колдонулат. Амёбалык дизентерияны дарылоо үчүн, **йодоквинолду** да колдонсо болот. Бирок анын коркунучтуу терс таасирлери болушу мүмкүн.

Ичегидеги бардык амёбаларды өлтүрүшү үчүн, узак (2-3 жума) жана кымбат дарылоо чаралары талап кылынат. Качан адамда оорунун белгилери жоголгондо, дары берүүнү токтотуп, дарылоодон өлбөй калган бир аз сандагы амёбаларга каршы дене өзү күрөшүүсүнө мүмкүнчүлүк бөрсө, көп учурда бул көбүрөөк жардам берет. Муну айрыкча, инфекцияны кайра жугузуп алуу коркунучу чоң болгон жерлерде аткаруу керек.

Лямблиядан улам ич өткөндө, заң көбүнчө сары жана көбүктүү болот. Бирок анда кан же былжыр болбойт. Мындай учурда көбүнчө метранидазол колдонулат, бирок квинакрин ага караганда арзаныраак.

Метронидазол (таанымал фирмалык аталышы: **флагил**)

Аталышы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

200, 250 же 500 мг-дык
таблеткалар _____ үчүн баасы: _____

500 мг-дык кын
тыгындылары _____ үчүн баасы: _____

Метронидазолду амёбалар менен лямблия козгогон ичеги инфекцияларына каршы жана кээде, таасири көң антибиотиктерди (ампициллин сыяктуу) колдонгондон улам ич өткөндө колдонгон – пайдалуу. Ошондой эле ал трихомонад же башка кээ бир бактериялар козгогон кын инфекцияларына каршы да жардам берет. Гвинея мите оорусунун белгилерин дарылоодо да метронидазолдун жардамы тийиши мүмкүн.

САК БОЛУҢУЗ: Метронидазолду колдонуп жүргөн кезде спирт ичимдиктерин ичпеңиз, анткени бул катуу окшутат (жүрөктү айлантат).

ЭСКЕРТҮҮ: Метранидазолду колдонуу баланын кемтиктер менен төрөлүшүнө алып келиши мүмкүн. Мүмкүн болсо, кош бойлуу аялдар бул дарыны колдонбой эле койгону оң (айрыкча, кош бойлуулуктун алгачкы 3 айында). Метронидазолдун чоң дозаларын алып жүргөн, эмчек эмизген аял дарыны ичкенден 24 саат өтмөйүнчө баласына эмчек бербөөгө тийиш. Боору ооруган адамдар метранидазолду колдонбошу керек.

Анын лямблия инфекциясына каршы **дозалап өлчөнүшү.**

Метранидазолду 5 күн бою, күнүнө 3 маал бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 250 мг-дан (1 таблетка)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан
(1 таблетка)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 125 мг-дан
(1/2 таблетка)
3 жашка чейинки балдарга: 62 мг-дан
(1/4 таблетка)

Гвинея митесине каршы **дозалап өлчөнүшү.**

Лямблияга каршы берилген дозада эле берилет: 10 күн бою, күнүнө 3 маал.

Кындын **трихомонад** инфекцияларына (трихомониаз) каршы **дозалап өлчөнүшү.**

Аял 8 таблетка (2 гр – бул, дарынын бир дозасы) ичиши керек. Же болбосо, эгерде инфекция анчалык катуу кармабаса, анда ал кын тыгындысын 10 күн бою, күнүнө 2 маал колдонсо болот.

Аял да, эркек да трихомониаздан бир убакта дарыланууга тийиш. (Эркекте оорунун белгилери байкалбаса да ал дарыланышы керек, антпесе ооруну аялына жугузуп коёт.)

Кындын бактериялык инфекцияларына каршы **дозалап өлчөнүшү.**

Аял метранидазолду 5 күн бою, күнүнө 2 маал 2 таблеткадан (500 мг) ичиши керек. Эгерде инфекция кайра башталса, анда аял да, эркек да бир убакта бирдей дарыланууга тийиш.

Амёбалык дизентерияга каршы **дозалап өлчөнүшү** – (25-50мг/кг/күнүнө):

– 250 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Метранидазолду 5-10 күн бою, күнүнө 3 маал бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 750 мг-дан (3 таблетка)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 500 мг-дан
(2 таблетка)
4төн 7 жашка чейинки балдарга: 375 мг-дан
(1 1/2 таблетка)
2ден 3 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан
(1 таблетка)
2 жашка чейинки балдарга: 80-125 мг-дан
(1/3-1/2 таблетка)

Дилосанид фуруат (фурамид)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 500 мг-дык таблетка, ошондой эле 5 мл-де 125 мг дары бар сироп түрүндө да болот.

Терс таасирлери. Кээде ичке жел толтурат, ашказанды оорутат же жүрөктү айлантат.

Дилосанид фуруаттын **дозалап өлчөнүшү** – (20 мг/кг/күнүнө):

– 500 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Дарыны күнүнө 3 маал тамак менен кошо бериңиз. Оорудан толук сакайыш үчүн 10 күн ичиңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 1 таблеткадан (500 мг)
8ден 12 жашка чейинки балдарга:
1/2 таблеткадан (250 мг)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 1/4
таблеткадан (125 мг)
3 жашка чейинки балдарга: 1/8 таблеткадан
(62 мг) же андан азыраак (салмагына жараша)

Тетрациклин (356-бетти караңыз)

Хлорохин (Бул дары метронидазол жок болгондо же амёбалардан улам ириңкөлкүлдөр (абсцесс) пайда болгондо колдонулат; 365-бетти караңыз).

Жашыл беттер

Квинакрин (мепакрин)

(таанымал фирмалык аталышы: **атабрин**)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 100 мг-дык таблетка түрүндө болот.

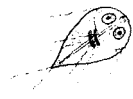
Квинакринди лямблиоздон, безгектен жана тасма курттардан арылуу үчүн колдонсо болот. Бирок ал буларды дарылоодо анча жакшы жардам бербейт. Квинакрин арзан болгондуктан гана колдонулат. Квинакрин баш оорууга, баш айланууга жана кусууга көп алып келет.

Квинакриндин **лямблиозго** каршы **дозалап өлчөнүшү**.

Квинакринди 1 жума бою, күнүнө 3 маал бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: бир 100 мг-дык таблеткадан
10 жашка чейинки балдарга: 50 мг-дан
(1/2 таблетка)

Квинакриндин **тасма куртка** каршы **дозалап өлчөнүшү**.

(Кусуунун алдын алуу үчүн, квинакринди бөрөргө жарым саат калганда, антигистамин (мисалы, **прометазин**) бериңиз.

Бир чоң дозасын гана бериңиз:

чоңдорго: 1 гм-дан (10 таблетка)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 600 мг-дан
(6 таблетка)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 400 мг-дан
(4 таблетка)

**САК БОЛУҢУЗ!
БУЛАРДЫ КОЛДОНУУ КОРКУНУЧТУУ!**

Гидроксиквинолиндер (клиоквинол, йодоквинол, ди-йодогидроксиквинолин, халквинол, бросиквинолин)
(таанымал фирмалык аталыштары: **диодоквин, амиклин, флораквин, энтероквинол, хлорамбин, нивембин, квогил, энтеро-виоформ** жана көптөгөн башка түрлөрү)

Мурун бул дарыларды ич өткөктү дарылоо үчүн көп колдонушчу. Алардын, кээде айыккыс шал ооруга, сокурдукка жана ал турсун өлүмгө да алып келери, азыр белгилүү болду. Ошондуктан бул коркунучтуу дарыларды колдонбоңуз (51-бетти караңыз).

КЫН ИНФЕКЦИЯЛАРЫНА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Кындан былжыр сымал суюк зат бөлүнүп чыгышына, кычышууга жана оңтойсуз сезүүгө түрдүү инфекциялар себеп болушу мүмкүн. Аларга негизинен **трихомонад, ачытма** (кандидоз, монолиаз) жана **бактериялар** кирет. Тазалыкты сактоо, ошондой эле сирке суу (уксус) жана суу аралашмасы менен кынды чайкоо инфекциялардын көбүнөн арылууга жардам берет. Төмөндө кээ бир атайын дарылар келтирилген.

Кынды чайкоо үчүн ак сирке суу:

_____ үчүн баасы: _____

2 же 3 чай кашык ак сирке сууну 1 литр кайнатылган сууга аралаштырыңыз. 241-бетте көрсөтүлгөндөй кылып, 1 жума бою, күнүнө 1-3 жолудан, андан кийин ар бир экинчи күнү 1 жолудан кынды чайкаңыз. Бул, айрыкча, кындын бактериялык инфекцияларына каршы жакшы жардам берет.

Метронидазол, таблетка жана кын тыгындылары түрүндө болот (369-бетти караңыз):

Трихомонадка жана кындын бактериялык инфекцияларына каршы колдонулат. (Метронидазолду бактериялык инфекцияларга каршы, сирке суу жана суу аралашмасы менен чайкоо жардам бербей калганда гана колдонуңуз.)

Нистатин же **миконазол**, таблетка, май жана кын тыгындылары түрүндө болот (373-бетти караңыз).

Кындын ачытма инфекциясына (кандидоз, монолиаз) каршы колдонулат.

Жашыл дары (зелёнка) 1% эритинди (371-бетти караңыз):

_____ үчүн баасы: _____

Ачытма инфекцияны (кандидоз, монолиаз) жана жыныс бырыштары менен кындын башка инфекцияларын дарылоо үчүн колдонулат.

Жашыл дарыны 3 жума бою, күнүгө 1 жолудан сүйкөңүз.

Повидон йоду (бетадин)

_____үчүн баасы:_____

Кындын бактериялык инфекцияларын дарылоо үчүн колдонулат.

2 чай кашык повидон йодун 1 литр жылуу кайнатылган сууга аралаштырыңыз. 241- бөтте көрсөтүлгөндөй кылып, аралашма менен 10-14 күн бою, күнүнө 1 жолудан кынды чайкаңыз.

**ТЕРИ ООРУЛАРЫНА КАРШЫ
КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР**

Колду жуу жана самын менен бат-бат киришип туруу көптөгөн инфекциялардын (алардын ичинде теринин да, ичегилердин да) алдын алууга жардам берет. Жарааттарды таңардан мурун, аларды самын жана кайнатылган суу менен кылдат жууп чыгуу керек.

Какачтан, себорреядан, бөзөткиден, тери ириң жарасынын (импетиго) жеңил түрүнөн, ошондой эле сары чакалайдан, курчалма чакалайдан жана теринин же баш теринин башка кычыткы (грибок) инфекцияларынан арылуу үчүн самын менен жышынып, бат-бат жуунуп туруу эле жетиштүү. Ушул максатта колдонулуучу самындын курамында йод (мисалы, провидон иоду – **бетадин**) сыяктуу антисептиктин болгону жакшы. Бирок бетадин тканьды дүүлүктүрүп жибегиши мүмкүн болгондуктан, жараатка, жарага же теринин кесилген жерлерине колдонулбоого тийиш.

Күкүрт (зат)

Көбүнчө сары күлмайда түрүндө болот.

_____үчүн баасы:_____

Ошондой эле түрдүү тери нымдагычтары (лосьон) жана майлары түрүндө да болот.

Күкүрт көптөгөн тери ооруларына каршы жардам берет:

1. Кенелерден, тропик бүргөлөрүнөн жана кадимки бүргөлөрдөн оолак болуу же алардан арылуу үчүн колдонулат. Токойго же талаага (булар токой менен талаада көп болот) барардын алдында териге – айрыкча, бутка же кызыл ашыкка, билекке, белге жана моюнга күкүрттү сээп алыңыз.
2. Котурду дарылоодо, теринин ичине башын салып алган бүргөлөрдөн, кадимки жана майда кенелерден арылууда жардам берет. Күкүрт майын жасаш үчүн, 1 бөлүк күкүрттү 10 бөлүк вазелин же чочко майы менен аралаштырыңыз. Андан кийин аралашманы териге сүйкөңүз (200-бетти караңыз).
3. Сары чакалайга, курчалма чакалайга жана башка кычыткы (грибок) инфекцияларына каршы ушул эле майды күнүнө 3-4 маал же күкүрт нымдагычын жана сирке сууну колдонуңуз (205-бетти караңыз).

4. Себорреяга жана какачтын көп болушуна каршы ушул эле майды колдонсо болот. Же болбосо баш териге күкүрттү сөпсө деле болот.

Жашыл дары (зелёнка)

Көбүнчө кочкул жашыл кристаллдар түрүндө болот.

_____үчүн баасы:_____

Жашыл дары кээ бир тери инфекцияларына (алардын ичинде импетигого жана башка ириңдүү жараларга) каршы жардам берет. Ошондой эле аны ооздогу (оозул), жыныс бырыштарындагы же башка тери бүгүлүш жерлериндеги ачытма инфекцияларын (кандидоз, моилиаз) дарылоо үчүн да колдонсо болот.

1 чай кашык жашыл дарыны жарым литр сууга аралаштырыңыз. Бул 2 %тик эритинди болот. Аны ооздун ичиндеги же жыныс бырыштарындагы териге сүйкөңүз.

Антибиотик майлары

Аталышы:_____үчүн баасы:_____

Булар кымбат жана көпчүлүк учурда жашыл дарыдан пайдалуу деле эмес. Кандай болсо да, алар терини же кийимди боёбойт жана тери ириң жарасы (импетиго) сыяктуу жеңил инфекцияларды дарылоодо пайдалуу. Курамында неомидин менен полимиксин бар майлар (мисалы, **неоспорин** же **полиспорин**) жакшы жардам берет. Ошондой эле тетрациклин майын да колдонуңуз болот.

Кортикостероид майлары же нымдагычтары (лосьон)

Аталышы:_____үчүн баасы:_____

Буларды курт-кумурскалардын чагуусунан, кээ бир уулуу өсүмдөктөргө тийгенден жана башка нерселерден теринин суюк зат бөлүп чыгарып же катуу кычышып дүүлүгүшүнө каршы колдонсо болот. Ошондой эле алар ашынган күнчтү (экзема; 216-бетти караңыз) жана карттанма чакалайды (псориаз; 216-бет) дарылоодо да пайдалуу. Күнүнө 3-4 маал колдонуңуз. Буларды узак колдонуудан же дененин көп жерлерине сүйкөөдөн оолак болуңуз.

Мунай майы (вазелин)

_____үчүн баасы:_____

Котурду (199, 373-беттерди караңыз), сары чакалайды (372-б.), чүчөк курттардан кычышканда (141-б.), күйүктөрдү (96-97-б.б.) жана көкүрөк жарааттарын дарылоодо колдонуу үчүн майларды же таңгыч каражаттарды даярдоодо пайдалуу.

Жашыл беттер

САРЫ ЧАКАЛАЙГА ЖАНА БАШКА КЫЧЫТКЫ (ГРИБОК) ИНФЕКЦИЯЛАРЫНА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Кычыткы инфекцияларынын көбүнөн арылуу өтө кыйын. Ооруну толук көзөмөлгө алуу үчүн, анын белгилери жоголгондон бир нече күн же жума өткүчө дарылоону уланта берүү керек. Ошондой эле такай жуунуп туруу менен тазалыкты сактоонун да мааниси чоң.

Андецилен, бензой же салицил кычкылдыктары кошулган майлар

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Мындай кычкылдыктар кошулган майлар менен сары чакалайды, баш теринин курчалма чакалайын жана башка кычыткы инфекцияларын дарыласа болот. Алар көбүнчө күкүрт менен бирге колдонулат (же колдонулса болот). Салицил кычкылдыгы жана күкүрт кошулган майларды сөбөрөяга (териден майдын көп бөлүнүп чыгышы) каршы колдонсо болот.

Уитфилд майы салицил жана бензой кычкылдыктарынан турат. Ал кычыткы инфекцияларынын көбүнө (алардын ичинде түркүн түстүү чакалайга) каршы жардам берет. Уитфилд майын 2-4 жума, күнүнө 2 маал колдонуңуз.

Майлар менен нымдагычтарды (лосьон) өзүңүз даярдасаңыз, арзан чыгат. 3 бөлүк салицил кычкылдыгын жана/же 6 бөлүк бензой кычкылдыгын 100 бөлүк **вазелин**, чочконун майы же 40%дык спирт ичимдиги менен аралаштырыңыз. Аралашманы күнүнө 3 же 4 маал териге сүртүңүз.

Күкүрт (зат) жана сирке суу (уксус)

5 бөлүк күкүрт менен 100 бөлүк сирке суудан турган нымдагыч теринин кычыткы инфекцияларынан арылууга жардам берет. Териге сүйкөгөндөн кийин ага тийбөңүз, өзү эле кургап калат. Ошондой эле 1 бөлүк күкүрт менен 10 бөлүк чочконун майынан да дары май жасаса болот.

Натрий тиосульфаты (“гипо”)

Фотография шаймандары дүкөнүндө сатылуучу ак кристаллдар түрүндө, “гипо” деген аталыш менен болот.

_____ үчүн баасы: _____

Теринин түркүн түстүү чакалай инфекцияларына каршы колдонулат (206-бетти караңыз).

1 чай кашык натрий тиосульфатын 1/2 чыны сууга салып аралаштырып, териге кебез же чүпөрөктүн жардамы менен сыйпаңыз. Андан кийин сирке сууга малынган кебез менен терини сүртүп чыгыңыз. Муну “тактар” жоголгончо, күнүнө 2 маал жана андан кийин алар кайра пайда болбошу үчүн, ар бир 2 жума сайын 1 жолудан жасаңыз.

Селен сульфиди (селсун, эксал)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 1 же 2,5% селен сульфидинен турган нымдагыч түрүндө болот.

Селен сульфиди кошулган нымдагыч түркүн түстүү чакалайды дарылоодо пайдалуу. Аны теринин түркүн түстүү чакалай чыккан жерине сүйкөп, 30 мүнөттөн кийин жууп салыңыз. Нымдагычты 1 жума бою, күнүнө 1 маал колдонуңуз.

Толнафтат (тинактин)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 1% толнафтат эритиндиси, май жана күлмайда түрүндө болот.

Аны буттун аягындагы, жука чурайдагы, баш теридеги, колдогу жана денедеги курчалма чакалайдан пайда болгон кычыткы инфекцияларына каршы колдонсо болот. Толнафтатты оорунун белгилери жоголгондон 2 жума өткүчө күнүнө 2 маал колдонуңуз.

Гризеофулвин

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 250 же 500 мг-дык таблеткалар же капсулдар түрүндө болот.

Эң жакшылары бул – майда бөлүкчөлөр түрүндөгү дарылар.

Гризеофулвин – өтө кымбат дары. Ал теринин катуу кармаган кычыткы инфекцияларына жана баш териге терең кирген курчалма чакалай инфекцияларына гана каршы колдонулууга тийиш. Ошондой эле бул дарыны тырмактын кычыткы инфекцияларына да каршы колдонсо болот. Бирок айыгуу мөөнөтү бир нече айга созулушу мүмкүн жана дары дайыма эле жардам бере бербейт. Кош бойлуу аялдар гризеофулвинди колдонбоого тийиш.

Гризеофулвиндин **дозалап өлчөнүшү** – (15 мг/кг/күнүнө):

– майда бөлүкчөлөр түрүндөгү дары үчүн, 250 мг-дык капсулдарды колдонуп –

Жок дегенде 1 ай бою, күнүнө 1 жолудан бериңиз.

чоңдорго: 500-1000 мг-дан (2-4 касул)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 250-500 мг-дан (1-2 капсул)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 125-250 мг-дан (1/2-1 капсул)
3 жашка чейинки балдарга: 125 мг-дан (1/2 капсул)

Жашыл дары (зелёнка) — ачытма инфекцияларына каршы (371-бетти караңыз)

Нистатин же миконазол

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Эритиндилер, антисептиктик күлмайда, кын таблеткалары жана майлар түрүндө болот.

Ооздогу (оозул), кындагы же теринин бүгүлүш жерлериндеги ачытма инфекцияларын (кандидоз, монилиз) дарылоо үчүн колдонулат. Нистатин ачыткы козгогон инфекцияларга гана каршы, ал эми миконазол башка кычыткы инфекцияларына да каршы жардам берет.

Нистатиндин жана миконазолдун **дозалап өлчөнүшү** (балдар менен чоңдорго бирдей дозада берилет):

Оозулга каршы: 1 мл эритиндини оозго алып, ооздун ичинде жок дегенде 1 мүнөттөй кармап, анан аны жутуңуз. Муну күнүнө 3 же 4 маал жасаңыз.

Теринин ачытма инфекциясына каршы: териңизди мүмкүн болушунча кургак кармоого аракеттениңиз жана нистатин же миконазол антисептиктик күлмайдасын же майын күнүнө 3 же 4 маал колдонуңуз.

Жыныс бырыштарынын же кындын ачытма инфекцияларына каршы: майды кындын ичине күнүнө 2 маал сүйкөңүз же кын таблеткасын 10-14 күн бою түнкүсүн колдонуңуз.

**КОТУР МЕНЕН БИТКЕ КАРШЫ
КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР -
ИНСЕКТИЦИДДЕР**

Гамма бензин гексахлориди (линдан)

(таанымал фирмалык аталышы: **квелл, гаммезан**)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Дарынын адамдар үчүн чыгарылган түрү кымбат болот. Ал эми жаныбарларга арналганы арзан келип, адамга ошондой эле жардам берет. Койлорду же уйларды тазалоодо колдонулуучу линдан арзан болот. Ал көбүнчө 15%дык эритинди түрүндө чыгарылат. Мындай эритиндини 1%га чейин суюлтуу керек. 1 бөлүк 15%дык линдан эритиндиси 15 бөлүк суу же **вазелин** менен аралаштырып, аны 199-беттеги көрсөтмөлөрдө айтылгандай кылып, теринин котур болгон жерлерине сүйкөңүз. Баштагы биттен арылуу үчүн 200-бетти караңыз.

САК БОЛУҢУЗ: Линдан – уулуу зат. Анын коркунучтуу төрс таасирлери (алардын ичинде туталак, айрыкча, ымыркай балдарда) болушу мүмкүн. Бул дарыны сунуш кылынган дозадан ашык колдонбоңуз. Аны бир жолу гана колдонуңуз. Зарыл болсо, бир жумадан кийин дагы бир жолу кайталаңыз.

Бензил бензоат, май же нымдагыч (лосьон)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Гамма бензин гексахлорид (линдан) майын же нымдагычын колдонгондой эле.

Вазелинге же чочконун майына кошулган күкүрт

Муну жогоруда берилген дарыларды таба албай калганда гана колдонуңуз.

5%тик күкүрт майын даярдаш үчүн, 1 бөлүк күкүрттү 20 бөлүк вазелин же чочконун майы менен аралаштырыңыз.

Пиперонил кошулган пиретриндер (RID)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө, курамында пиретриндер жана пиперонил бутоксиди бар суюк эритинди түрүндө болот.

Дары биттин бардык түрлөрүнө каршы жакшы жардам берет жана гамма бензин гексахлоридге (линданга) караганда коркунучу азыраак. Эритиндиге суу кошуунун көреги жок. Аны кургак чачка толугу менен суу болгучакты куюңуз (кашка жана кирпикке тийгизбөңиз). 10 мүнөт (бирок ашык эмес) күтүңүз. Андан кийин чачыңызды самындап же суюк самынды (шампунь) колдонуп жылуу сууга жууңуз. Муну 1 жумадан кийин кайталаңыз. Дарылап бүткөндөн кийин кийимдерди жана төшөнчү-лөрдү алмаштырыңыз. Сиркеден (биттин жумурткасы) арылуу тууралуу 200-беттен караңыз.

Кротамитон (эуракс)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Дары көбүнчө, курамында 10% кротамитон бар май же нымдагыч (лосьон) түрүндө болот.

Кротамитон котурду дарылоо үчүн гана колдонулат, ал эми битке колдонулбайт. Адегенде жуунуп, анан дарыны бүт денеңизге (жаактан баштап буттун манжаларына чейин, теринин бүгүлүш жерлерин калтырбай) сүйкөңүз! Муну кийинки күнү эле кайталасаңыз болот. Денени майдан же нымдагычтан тазалоо үчүн, сүйкөп бүткөндөн 2 күн өткөндөн кийин жууңуз. Ошол эле учурда кийимдер жана төшөнчүлөр алмаштырылууга тийиш.

Жашыл беттер

ЖЫНЫС СӨӨЛДӨРҮНӨ КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Подофиллин

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө, бензой менен аралаштырылган, 10-25% подофилинди камтыган эритинди түрүндө болот.

Дары жыныс сөөлдөрүн жок кылуу үчүн колдонулат. Подофиллин терини катуу дүүлүктүргөндүктөн, аны этияттык менен сүйкөө керек. Подофиллинди колдонордон мурун, жыныс сөөлдөрүнүн айланасын коргоо үчүн **вазелин** же башка май сүйкөсө, жардам берет. Эритиндини сөөлдөргө сүйкөп, толук кургамайынча жөн коюңуз. (Бул айрыкча, сөөлгө тийип калуусу мүмкүн болгон, кертмек сүннөтү сыяктуу дене мүчөлөрү үчүн өтө маанилүү.) 4-6 сааттан кийин кылдаттык менен жууп чыгыңыз. Мындай дарылоону бир жумадан кийин кайталаса болот. Демейде, бир нече жума-лык дарылоо чаралары талап кылынат.

САК БОЛУҢУЗ: Эгерде тери катуу дүүлүгө баштаса, анда дарыны колдонбоңуз. Подофиллин кананган сөөлдөргө колдонулбашы керек. Кош бойлуу же эмчек эмизген аялдар подофиллинди колдонбоого тийиш.

Бихлорацет кычкылдыгы же трихлорацет кычкылдыгы

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Тунук суюктук түрүндө болот.

Эгерде подофиллин жок болсо, анда сөөлдөрдү жок кылыш үчүн, бихлорацет же трихлорацет кычкылдыгын колдонсо болот. Булар да терини эритип жиберет, андыктан этияттык менен колдонулууга тийиш. Сөөлдүн тегерегиндеги терини коргоо үчүн, ал жерге **вазелин** же башка май сүйкөңүз. Өлүп, карт болуп калган тканьды сөөлдөн этияттык менен кесип салыңыз. Тиш тазалагыч ичке таякча менен сөөлгө кычкылдык тамызып, анын учунун жардамы менен кычкылдыкты сөөлдүн ичине абайлап синдириңиз. Демейде дарылоо иш-чараларын бир нече ирет кайталоо талап кылынат жана муну жумасына бир жолу жасаса болот.

САК БОЛУҢУЗ: Бул кычкылдык терини катуу күйгүзүп жибереши мүмкүн. Андыктан кычкылдыкты колго, дегеле соо териге тийгизип алуудан сак болуңуз. Кокус тийип кетсе, ошол жерди дароо жууңуз.

ИЧЕГИ КУРТТАРЫНА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Ичеги курт инфекцияларынан узакка арылуу үчүн, жалаң дарылар аздык кылат. Жеке жана коомдук тазалыкты сактоо жол-жоболорун да аткаруу керек. Үй-бүлөнүн бир мүчөсүндө эле ичеги курттар пайда болсо, үй-бүлө толугу менен дарыланууга тийиш.

Мебендазол (вермокс) – ичеги курт инфекцияларынын көптөгөн түрлөрүнө каршы колдонулат.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 100 мг-дык таблетка түрүндө болот.

Бул дары нематод куртуна, өрмө куртка, жумуру куртка, чүчөк куртка жана стронгилоиддер деген курттарга каршы жардам берет. Бир эле убакта бир нече ичеги курт инфекциясы менен ооруганда да таасири жакшы. Ошондой эле трихинеллез болгондо да пайдасы тийиши мүмкүн. Катуу кармаган ичеги курт инфекцияларын дарылаганда, ичеги оорушу же ич өтүшү мүмкүн. Бирок мындай терс таасирлер чанда гана байкалат.

ЭСКЕРТҮҮ: Мебендазолду кош бойлуу аялдарга жана 2 жашка чейинки балдарга колдонбоңуз.

Мебендазолдун **дозалап өлчөнүшү** – 100 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Чоңдорго жана балдарга бирдей эле дозада бериңиз.

Чүчөк куртка каршы: 3 жума бою, жумасына 1 таблеткадан.

Жумуру куртка, өрмө куртка (трихурис), нематод куртуна жана стронгилоиддерге каршы: күнүнө 2 маал (эртең менен жана кечинде) 1 таблеткадан, 3 күн бою (бардыгы болуп – 6 таблетка).

Албендазол (зентел) – ичеги курт инфекцияларынын көптөгөн түрлөрүнө каршы колдонулат.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 200 жана 400 мг-дык таблеткалар түрүндө болот.

Бул дарынын мебендазолдон айырмасы деле жок, бирок ал көп учурда кымбатыраак болот. Албендазол нематод куртуна, өрмө куртка, стронгилоиддерге, жумуру куртка жана чүчөк куртка каршы жардам берип, терс таасирлери сейрек байкалат.

ЭСКЕРТҮҮ: Албендазолду кош бойлуу аялдарга жана 2 жашка чейинки балдарга колдонбоңуз.

Албендазолдун **дозалап өлчөнүшү** – 200 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Чоңдорго жана балдарга бирдей дозада бериңиз.

Чүчөк куртка, жумуру куртка, өрмө куртка жана нематод куртуна каршы: 400 мг-дан (2 таблетка) бир гана жолу берилет.

Стронгилоиддерге каршы: 3 күн бою, күнүнө 2 маал 400 мг-дан (2 таблетка) жана 1 жума өткөндө н кийин муну кайталаңыз.

Пиперазин – жумуру куртка (аскарида) жана өрмө куртка (Энтеробиуска) каршы колдонулат.

Аталышы: _____

Пиперазин цитраты, тартраты, гидраты, адипаты же фосфаты түрүндө болот.

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

500 мг-дык
таблеткалар _____ үчүн баасы: _____
5 мл-де 500 мг дары бар
аралашма _____ үчүн баасы: _____

Жумуру курттан арылуу үчүн, дары чоң дозада 2 күн бою берилет. Ал эми чүчөк куртка каршы дарыны азыраак дозада 1 жума бою, күн сайын берүү керек. Пиперазиндин терс таасирлери аз.

Пиперазиндин **жумуру куртка** (аскарида) каршы **дозалап өлчөнүшү** – (75 мг/кг/күнүнө)

– 500 мг-дык таблеткаларды же 5 мл-де 500 мг дары бар аралашманы колдонуп –

2 күн бою, күнүнө 1 маал бериңиз.

чоңдорго: 3500 мг-дан (7 таблетка же 7 чай кашык)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 2500 мг-дан (5 таблетка же 5 чай кашык)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 1500 мг-дан (3 таблетка же 3 чай кашык)
1ден 3 жашка чейинки балдарга: 1000 мг-дан (2 таблетка же 2 чай кашык)
1 жашка чейинки балдарга: 500 мг-дан (1 таблетка же 1 чай кашык)

Пиперазиндин **чүчөк куртка** (Энтеробиуска) каршы **дозалап өлчөнүшү** – (40 мг/кг/күнүнө)

1 жума бою, күнүнө 2 дозадан бериңиз.

чоңдорго: 1000 мг-дан (2 таблетка же 2 чай кашык)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 750 мг-дан (1 ½ таблетка же 1 ½ чай кашык)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 500 мг-дан (1 таблетка же 1 чай кашык)
3 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан (1/2 таблетка же 1/2 чай кашык)

Тиабендазол – ичеги курт инфекцияларынын көптөгөн ар кандай түрлөрүнө каршы колдонулат.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 500 мг-дык таблетка же 5 мл-де 1 гр дары бар аралашма түрүндө болот.

Тиабендазолдун терс таасирлери мебендазол менен албендазолдукуна караганда көбүрөөк болгондуктан, ал бул дарылар жок болгондо же ичегиден тышкары кездешкен мите курт инфекцияларына каршы гана колдонулууга тийиш.

Тиабендазолду нематод куртунан, өрмө курттан жана стронгилоиддер деген курттардан арылуу үчүн колдонсо болот. Ошондой эле ал жумуру куртка жана чүчөк куртка да каршы колдонулат. Бирок булардан арылуу үчүн пиперазинди колдонгон оң, себеби анын терс таасирлери азыраак. Бул дары гвинея митесине да каршы жардам берип, трихенеллезго да каршы пайдалуу болушу мүмкүн.

САК БОЛУҢУЗ : Тиабендазол колдонулганда, жумуру курт (аскарида) тамакка өтүп кетиши ыктымал. Бул дем алууну кыйындатып жиберishi мүмкүн. Ошондуктан эгерде сиз адамдын денесинде ичеги курттардын башка түрлөрү менен бирге жумуру курт да бар деп шек санасаңыз, анда тиабендазолду берерден мурун, адегенде пиперазин менен дарылаган оң.

Терс таасирлери : Тиабендазол көп учурда шай кетирет, жүрөк айлантат жана кээде кустурат.

Тиабендазолдун **дозалап өлчөнүшү** – (25 мг/кг/күнүнө):

– 500 мг-дык таблеткаларды же 5 мл-де 1 гм дары бар аралашманы колдонуп –

3 күн бою, күнүнө 2 маал бериңиз. Таблеткалар чайналып ичилүүгө тийиш.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 1500 мг-дан (3 таблетка же 1 1/2 чай кашык)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 1000 мг-дан (2 таблетка же 1 чай кашык)
3төн 7 жашка чейинки балдарга: 500 мг-дан (1 таблетка же 1/2 чай кашык)
3 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан (1/2 таблетка же 1/4 чай кашык)

Жашыл беттер

Пирантел (антиминт, кобрантрил, гелмекс)

Аталышы: _____

Памоат же эмбонат катары чыгарылат.

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

250 мг-дык
таблеткалар _____ үчүн баасы: _____
5 мл-де 250 мг дары бар
аралашма _____ үчүн баасы: _____

Бул дары чүчөк куртка, нематод куртканы жана жумуру куртка (аскаридага) каршы жардам берет, бирок баасы кымбат болушу мүмкүн. Пирантел кээде кусууга, баш айланууга же баш оорууга алып келет.

Пирантелдин **дозалап өлчөнүшү** – (10 мг/кг):
– 250 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Нематод куртканы жана жумуру куртканы каршы 1 жолу бериңиз. Чүчөк куртканы каршы 2 жумадан кийин дагы бир дозасын бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 750 мг-дан (3 таблетка)
10ден 14 жашка чейинки балдарга: 500 мг-дан
(2 таблетка)
6дан 9 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан
(1 таблетка)
2ден 5 жашка чейинки балдарга: 125 мг-дан
(1/2 таблетка)
2 жашка чейинки балдарга: 62 мг-дан
(1/4 таблетка)

ТАСМА КУРТКА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Тасма курттун бир нече түрү бар. Никлозамид анын көпчүлүк түрлөрүнө каршы эң жакшы жардам берет. Андан кийинки эле эң жакшы дары бул - празиквантел.

Никлозамид (йомесан) – тасма курт инфекциясына каршы колдонулат.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 500 мг-дык чайналуучу таблетка түрүндө болот.

Тасма курттан арылуу үчүн эң жакшы дары – никлозамид. Ал ичегидеги тасма курт түрлөрүнүн көпчүлүгүнө каршы жардам берет, бирок ичегиден тышкары кездешкен ыйлаакчаларга каршы таасири жок.

Никлозамиддин тасма куртка каршы **дозалап өлчөнүшү** – 500 мг-дык таблеткаларды колдонуп:

Дарынын 1 дозасын гана жакшылап чайнап жутуңуз. Дарыны ичереге 2 саат калган убакыттын ичинде жана андан 2 саат өтмөйүнчө тамак ичпеңиз. Арылтма дарыны колдонуу тасма курттан арылууга жардам бериши мүмкүн.

чоңдорго жана 8 жаштан ашкан балдарга:
2 гр-дан (4 таблетка)
2ден 8 жашка чейинки балдарга: 1 гр-дан
(2 таблетка)
2 жашка чейинки балдарга: 500 мг-дан
(1 таблетка)

Празиквантел (билтрицид, дронцит)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 150 жана 600 мг-дык таблеткалар түрүндө болот.

Празиквантел тасма курттун көпчүлүк түрлөрүнө каршы жакшы жардам берет, бирок никлозамидге караганда баасы кымбатыраак.

ЭСКЕРТҮҮ : Кош бойлуу аялдарга жана 4 жашка чейинки балдарга празиквантелди берүүгө болбойт. Эмчектеги баласы бар аялдар празиквантелди ичип жүргөн кезде жана аны ичүүнү токтоткондон 72 саат өтмөйүнчө баласына эмчек эмизбөөгө тийиш (сүттү саап салыңыз жана аны колдонбоңуз).

Терс таасирлери. Празиквантел шай кетүүгө, баш айланууга, баш оорууга жана табиттин жоголушуна алып келиши мүмкүн. Бирок мындай терс таасирлер тасма куртка каршы берилүүчү кичинекей дозалардан чанда гана болот.

Празиквантелдин тасма курт түрлөрүнүн көпчүлүгүнө (алардын ичинде уй жана чочко эттеринде болуучу тасма курттарга да) каршы **дозалап өлчөнүшү** – (10-20 мг/кг):

– 600 мг-дык таблеткаларды колдонуп –
Бир жолу гана ичиңиз.

чоңдорго: 600 мг-дан (1 таблетка)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 300 мг-дан
(1/2 таблетка)
4тен 7 жашка чейинки балдарга: 150 мг-дан
(1/4 таблетка)

Майда (карлик) тасма курттан (**Н. nana**) арылуу үчүн, празиквантелдин чоңураак дозалары талап кылынат:
Бир жолу гана ичиңиз.

чоңдорго: 1500 мг-дан (2 ½ таблетка)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 600-1200 мг-дан (1-2 таблетка)
4тен 7 жашка чейинки балдарга: 300-600 мг-дан (½ -1 таблетка)

Квинакрин (мепакрин, атабрин) – тасма куртка каршы колдонулат, 370-бетти караңыз.

ШИСТОСОМОЗГО (КАНДАГЫ КУРТТАР, БИЛЬГАРЦИОЗ) КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Дүйнө жүзүндө шистосомоздун бир нече түрү кездешет. Алардын ар бири атайын өзүнчө дарылоону талап кылат. Празиквантел бул оорунун бардык түрлөрүнө каршы жардам берет. Метрифонат жана оксамниквин шистосомоздун кээ бир түрлөрүнө каршы пайдалуу. Дарылар тажрыйбалуу медициналык кызматкердин көзөмөлү астында берилүүгө тийиш.

Празиквантел (*биптрицид, дронцит*)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 150 же 600 мг-дык таблеткалар түрүндө болот.

ЭСКЕРТҮҮ : Кош бойлуу аялдарга жана 4 жашка чейинки балдарга празиквантелди берүүгө болбойт. Эмчектеги баласы бар аялдар празиквантелди ичип жүргөн кезде жана аны ичүүнү токтоткондон 72 саат өтмөйүнчө баласына эмчек эмизбөөгө тийиш (сүтү саап салыңыз жана аны колдонбоңуз).

Терс таасирлери : Празиквантел шай кетүүгө, баш айланууга, баш оорууга жана табиттин жоголушуна көп алып келет. Мындай терс таасирлер пайда болсо да, дарылоону токтотпоңуз. Терс таасирлерин азайтыш үчүн, празиквантелди көп тамак менен бирге ичиңиз.

Празиквантелдин шистосомозго каршы **дозалап өлчөнүшү** – (40 мг/кг):

– 600 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Заарада кан пайда болушуна (гематурияга) алып келген шистосомозду (*S. Hematobium*) дарылоо үчүн, дарынын бир гана дозасын бериңиз:

чоңдорго: 2400-3000 мг-дан (4-5 таблетка)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 1200-1800 мг-дан (2-3 таблетка)
4төн 7 жашка чейинки балдарга: 600 мг-дан (1 таблетка)

Дарынын жогоруда көрсөтүлгөн дозаларын шистосомоздун Чыгыш жана Борбордук Африкада, ошондой эле Түштүк Америкада табылган, заңда кандын пайда болушуна алып келген түрүн да (*S. mansoni*) дарылоо үчүн колдонсо болот. Ал эми Чыгыш Азияда кездешкен, заңда кан пайда болушуна алып келген шистосомозду (*S. Japonicum*) дарылоо үчүн, дарынын чоң дозалары талап кылынат (60мг/кг).

Бир күн гана бериңиз:
чоңдорго: 3600-4200 мг-дан (6-7 таблетка)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 1800-2400 мг-дан (3-4 таблетка)
4төн 7 жашка чейинки балдарга: 900 мг-дан (1 ½ таблетка)

(Терс таасирлерин азайтыш үчүн, дарынын чоң дозасын 3 кичине дозага бөлүп, 1 күн ичинде берсе болот.)

Метрифонат (*бипарцил*)

Метрифонат – бул, заарада кан пайда болушуна алып келген шистосомозду (*S. hematobium*) дарылоодо колдонулуучу кыйла арзан дары. Кош бойлуу аялдарга бул дарыны ичүүгө болбойт.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

100 мг-дык таблетка түрүндө болот.

Метрифонаттын шистосомозго каршы **дозалап өлчөнүшү** – (7,5-10 мг/кг бир дозасы үчүн):
– 100 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

2 жумада 1 дозадан, бардыгы болуп 3 дозасын бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 400-600 мг-дан (4-6 таблетка)
бдан 12 жашка чейинки балдарга: 300 мг-дан (3 таблетка)
3төн 5 жашка чейинки балдарга: 100 мг-дан (1 таблетка)

Оксамниквин (*вансил, мансил*)

Аталышы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

250 мг-дык капсулдар _____ үчүн баасы: _____
5 мл-де 250 мг дары бар сироп _____ үчүн баасы: _____

Оксамниквин Түштүк жана Борбордук Америкада кездешкен (*S. mansoni*), заарада кан пайда болушуна (гематурияга) алып келген шистосомозду дарылоо үчүн колдонулат. (Африкада табылган *S. mansoni* деген түрүн дарылаш үчүн чоңураак дозаларын колдонуу керек. Жергиликтүү дарыгерлер менен кеңешиңиз.) Эң оболу, бул дарыны тамактан кийин ичүү керек.

ЭСКЕРТҮҮ : Кош бойлуу аялдарга оксамниквинди ичүүгө болбойт. Бул дары баш айланууга, уйкулуу болууга жана кээде туталак кармоого алып келиши мүмкүн. Талмасы бар адамдар оксамниквинди талма дарысы менен кошо гана ичиши керек.

Оксамниквиндин **дозалап өлчөнүшү** – (чоңдорго: 15 мг/кг/күнүнө, балдарга: 10 мг/кг/күнүнө 2 маал):

– 250 мг-дык капсулдарды колдонуп –

Бир күн гана берилет.

Чоңдорго 750-1000 мг (3 же 4 капсул) дарыны бир жолу гана бериңиз.

Балдарга төмөндөгү дозада бир күндө 2 жолу бериңиз:

8ден 12 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан (1 капсул)
4төн 7 жашка чейинки балдарга: 125 мг-дан (1/2 капсул)
1ден 3 жашка чейинки балдарга: 63 мг-дан (1/4 капсул)

Жашыл беттер

КӨЗДҮ ДАРЫЛООДО КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Антибиотик көз майлары – көз кызарууну (конъюнктивитти) дарылаш үчүн колдонулат.

Жардам берген түрлөрү: окситетрациклин же хлортетрациклин көз майлары.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Бул көз майларын бактерия козгогон “көз кызарууну” жана трахоманы дарылоо үчүн колдонсо болот. Трахомадан толук айыгыш үчүн тетрациклинди (356-бет) же эритромицинди (355-бет) да ичүү керек.

Көз майы жардам бериши үчүн, аны көз кабагынын **ички бетине** (сырткы бетине болбойт) сүйкөш керек. Көз майын күнүнө 3 же 4 маал колдонуңуз.

Жаңы төрөлгөн балдардын көзүн сүзөктөн жана хламидиоздон сакташ үчүн, 1%дык тетрациклин, эритромицин же левомецетин көз майларын колдонуңуз. Бала төрөлгөндө, ар бир көзүнүн ички кычыгына бир аз майдан сүйкөңүз, бирок аны сүртүп же жууп салбаңыз. Эгерде антибиотик көз майы жок болсо, анда күмүш нитрат көз тамчыларын колдонуңуз.

Жаңы төрөлгөн балдардын мындай ооруларын дарылоо жөнүндө 221-беттен караңыз.

Күмүш нитрат көз тамчылары, 1% – жаңы төрөлгөн балдардын көзүн коргоо үчүн колдонулат.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Бала төрөлгөндө, анын ар бир көзүнө 1% күмүш нитратынан 1 тамчыдан тамчылатыңыз. Бул ымыркайдын көздөрүн сүзөктөн сактайт, бирок хламидиоздон сактабайт.

ЭСКЕРТҮҮ : Курамындагы суусу бууланып кеткендиктен күчтүү болуп калган (концентрациясы көбөйүп кеткен) күмүш нитрат тамчыларын колдонбоңуз, анткени алар ымыркайдын көздөрүн күйгүзүп жиберishi мүмкүн.

**ООРУУНУ БАСУУЧУ ДАРЫЛАР:
НЕСТЕНДИРМЕЛЕР (АНАЛГЕТИКТЕР)**

Эске алыңыз: Оорууну басуучу көптөгөн ар түрлүү дарылар бар, бирок алардын көбү коркунучтуу (айрыкча, курамында **дипирон** барлары). **Аспирин, парацетамол (ацетаминофен)** же **ибупрофен** (380-бет) сыяктуу, салыштырмалуу коркунучсуз дарыларды гана колдонуңуз. Катуу оорууну басуу керек болгондо, **кодеинди** (384-бет) колдонуңуз.

Аспирин (ацетилсалицил кычкылдыгы)

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:
300 мг-дык (5 гран) таблеткалар _____ үчүн баасы: _____

75 мг-дык (1 ¼ гран) таблеткалар, балдар үчүн же “балдар аспиринин”) _____ үчүн баасы: _____

Аспирин – абдан пайдалуу, арзан нестендирме. Ал оорууну басаңдатууга, көтөрүлүп кеткен дене табын төмөндөтүүгө жана сезгенүүнү азайтууга жардам берет. Ошондой эле, аспирин жөтөлдү басаңдатууга жана кычышууну азайтууга да бир аз көмөктөшөт.

Оорууну басуу үчүн жана муунаксакка же суук тийүүгө каршы колдонулуучу көптөгөн ар түрлүү дарылардын курамында аспирин болот. Бирок алар кымбатыраак келип, көпчүлүк учурда аспириңдей эле таасир берет.

Коркунучтуу жактары жана сактык чаралары.

1. Аспириңди ашказан ооруганда же күптү болгондо колдонбоңуз. Аспирин өзү кычкылдык болгондуктан, абалды оорлотуп жиберши мүмкүн. Ошол эле себептен, **ашказан жаралары бар адамдар да аспириңди эч качан колдонбошу керек.**
2. Аспирин кээ бир адамдарда ашказандын оорушуна же зарна болууга алып келет. Булардын алдын алуу үчүн, аспириңди сүт, бир аз сода бикарбонаты, көп суу же тамак менен бирге ичиңиз.
3. Денеси суусузданып кеткен адамга, заара бөлүп чыгаруусу калыбына келмейинче, аспириңди 1 дозадан ашык бербейиз.
4. 12 жашка чейинки балдарга жана айрыкча, ымыркайларга (парацетамол коопсузураак) же муунтмасы бар адамдарга (оорусу кармай калышы мүмкүн) аспириңди бербей эле койгон оң.
5. Аспириңди балдар жөтпөгөн жерде сактаңыз. Анын чоң дозасы аларды уулантып коюшу мүмкүн.
6. Аспириңди кош бойлуу аялдарга бербейиз.

Аспириңдин ооруну басуу үчүн же ысытмага каршы **дозалап өлчөнүшү.**

– 300 мг-дык (5 гран) таблеткаларды колдонуп –

Дарыны 4-6 саат сайын (күнүнө 4-6 маал) ичиңиз, бирок балдарга күнүнө 4 жолудан көп бербейиз.

чоңдорго: 1 же 2 таблеткадан (300-600 мг)
8ден 12 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан (300 мг)
3тен 7 жашка чейинки балдарга: 1/2 таблеткадан (150 мг)
1ден 2 жашка чейинки балдарга: 1/4 таблеткадан (75 мг)

(Этек кир келип, катуу оорутканда, же болбосо муунаксак же кызыл жүгүрүк катуу кармаганда, дозасын 2 эсе көбөйтүп бербей болот. Же болбосо дарыны 100 мг/кг/күнүнө ыкмасы менен бериңиз. Эгерде кулактар шуулдай баштаса, анда дозаны азайтыңыз.)

Жашыл беттер

– 75 мг-дык “балдар аспирина” таблеткаларын колдонуп –

Балдарга аспиридин күнүнө 4 маал бериңиз.

- 8ден 12 жашка чейинки балдарга: 4 таблеткадан (300 мг)
- 3төн 7 жашка чейинки балдарга: 2-3 таблеткадан (150-225 мг)
- 1ден 2 жашка чейинки балдарга: 1 таблеткадан (75 мг)
- 1 жашка чейинки балдарга аспиридин берүүгө болбойт

Парацетамол (ацетаминофен) – оорууну басуу жана ысытманы түшүрүү үчүн колдонулат.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 500 мг-дык таблеткалар түрүндө болот. Ошондой эле сироп түрүндө да кездешет.

Балдар үчүн, парацетамолдун коркунучу аспиридинкине караганда азыраак. Ал ашказандын дүүлүгүшүнө алып келбейт, ошондуктан ашказан жаралары бар адамдар аны аспиридин ордуна ичсе болот. Парацетамолду кош бойлуу аялдар да колдонушса болот.

Парацетамолдун оорууну басуу жана ысытманы түшүрүү үчүн **дозалап өлчөнүшү**.

– 500 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Парацетамолду күнүнө 4 маал ичиңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

- чоңдорго: 500 мг-дан 1 гр-га чейин (1 же 2 таблетка)
- 8ден 12 жашка чейинки балдарга: 500 мг-дан (1 таблетка)
- 3төн 7 жашка чейинки балдарга: 250 мг-дан (1/2 таблетка)
- 1ден 2 жашка чейинки балдарга: 125 мг-дан (1/4 таблетка)
- 1 жашка чейинки балдарга: 62 мг-дан (1/8 таблетка)

Ибупрофен

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 200 мг-дык таблетка түрүндө болот.

Ибупрофен булчуңдардын шишүүсүнө жана алардын оорушуна каршы, артриттен муундар ооруганда, этек кир келип оорутканда, баш оорууга жана ысытманы түшүрүүгө жардам берет. Ал аспирирге караганда кымбатыраак.

ЭСКЕРТҮҮ: Ибупрофенди аспирирге аллергиясы бар адамдар ичпөөгө тийиш. Кош бойлуу аялдарга да аны ичүүгө болбойт.

Ибупрофендин ооруну басуу жана ысытманы түшүрүү үчүн **дозалап өлчөнүшү**.

– 200 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Ибупрофенди ар бир 4-6 саат сайын ичиңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

- чоңдорго, 12 жаштагы жана андан ашкан балдарга: 200 мг-дан (1 таблетка)
- 12 жашка чейинки балдарга: берилбейт

Эгерде анын 1 таблеткасы оорууну же ысытманы басаңдатпаса, анда 2 таблетка ичип көрсөңүз болот. 24 саат ичинде 6 таблеткадан ашык ичпөңиз.

Кафеин кошулган эрготамин (кафегрот)

– шакыйды дарылоодо колдонулат.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө, 1 мг эрготамини бар таблеткалар түрүндө болот.

Кафеин кошулган эрготаминдин шакыйга каршы **дозалап өлчөнүшү**.

- чоңдорго: Шакыйдын биринчи белгиси пайда болгондо, 2 таблетка ичиңиз. Андан кийин ооруу басылмайынча, ар бир жарым саат сайын 1 таблеткадан ичиңиз. Бирок бардыгы болуп 6 таблеткадан ашык ичпөңиз.

ЭСКЕРТҮҮ: Бул дарыны көп колдонууга болбойт. Кош бойлуу аялдар да дарыны ичпөөгө тийиш.

ЖАРААТТАРДЫ ТИГИП ЖЕ ТАҢЫП ЖАТКАНДА, ООРУГАНЫН БАСУУ ҮЧҮН КОЛДОНУЛУУЧУ (АНЕСТЕЗИЯЛООЧУ) ДАРЫЛАР

Лидокаин (ксилокаин)

2%дык (эпинефрин кошулганы жана кошулбаганы)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Дары көбүнчө ампулдарда же бөтөлкөлөрдө болуп, денеге сайылат.

Оорууну **сезбеш** үчүн, лидокаиинди жарааттын айланасына, аны тигердин алдында сайса болот.

Дарыны териге да, теринин астына да, бири-биринен 1 см-ге алыстатып сайыңыз. Дарыны жиберерден мурун, шприцтин поршенин артка тартканды унутпаңыз (73-бетти караңыз). Дарыны жай жибириңиз. Теринин ар бир 2 см бөлүгү үчүн анестезиялоочу дарыдан 1 мл-ден колдонуңуз. (Дарыдан бардыгы болуп 20 мл-ден ашык колдонбоңуз.) Эгерде жараат таза болсо, анда анын так өзүнүн айланасына сайсаңыз болот. Эгерде жараат кир болсо, анда анын айланасындагы теринин астына (тазалагандан кийин) сайып, анан жараатты таңардан мурун, **аны кылдаттык менен тазалап чыгыңыз.**

Жарааттарды тигүү үчүн, көбүнчө, эпинефрин кошулган лидокаинди колдонуңуз. Эпинефрин ооруу сезимин узагыраак келтирбей, кансыроону токтотууга жардам берет.

Ал эми кол манжаларындагы, бут манжаларындагы, кертмектеги, кулактагы жана мурундагы жарааттарга эпинефрин кошулбаган лидокаинди колдонуңуз. Антпесе, эпинефрин бул жерлерге кан келүүнү токтотуп, чоң зыян келтириши мүмкүн.

Эпинефрин кошулган лидокаинди **мурундан кан көп акканда** колдонсо болот. Ал үчүн дарыны кебезге сиңдирип, аны мурундун ичине тыгыңыз. Эпинефрин веналардын кысылып ичкерүүсүнө алып келип, кан агууну токтотот.

ИЧЕГИ КАРЫШУУГА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ, КАРЫШМА ЖАЗЧУ ДАРЫЛАР

Белладонна (фенобарбитал кошулганы же кошулбаганы)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 8 мг белладонна кошулган таблеткалар түрүндө болот.

Карышма жазчу дарылардын көптөгөн түрлөрү бар. Алардын көпчүлүгүнүн курамында белладонна же ошого окшогон заттар (атропин, гиосциамин) жана көпчүлүк учур-да фенобарбитал (фенобарбитон) болот. Бул дарыларды көп (такай) колдонууга болбойт. Аларды кээде ашказан же ичеги ооруганда же карышканда берсе болот. Өткө инфекция жукканда же ал сезгенгенде, карышма жазчу дарылар ооруганын басаңдатууга жардам бериши мүмкүн. Кээде ашказан жараларын дарылоодо да, алардын жардамы тиет.

Белладоннанын ичеги карышууга каршы **дозалап өлчөнүшү**.

– 8 мг белладоннасы бар таблеткаларды колдонуп –

чоңдорго: күнүнө 3-6 маал, 1 таблеткадан
8ден 12 жашка чейинки балдарга: күнүнө 2 же 3 маал, 1 таблеткадан
5тен 7 жашка чейинки балдарга: күнүнө 2 же 3 маал, 1/2 таблеткадан
5 жашка чейинки балдарга бербөңиз

ЭСКЕРТҮҮ: Бул дарылар өтө чоң дозада колдонулганда уулуу болот. Аларды балдар жетпеген жерде сактаңыз.

Курамында белладонна же атропин бар дарыларды глаукомасы бар адамдарга колдонууга болбойт.

КАРЫН ЗИЛИНИН ӨТӨ КӨП БӨЛҮНҮҮСҮНӨН УЛАМ КҮПТҮ ЖЕ ЗАРНА БОЛГОНДО ЖАНА АШКАЗАН ЖАРАЛАРЫНА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Алюминий гидроклориди же магний гидроклориди (магнезия сүтү)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 500-750 мг-дык таблеткалар же 5 мл-де 300-500 мг дары бар аралашма түрүндө болот.

Кээде булар бири-бири же магний трисиликаты менен аралаштырылган түрүндө болот. Эгерде симетикон кошулган болсо, анда ичке жел толгонго каршы жардам берет.

Бул антациддерди кээде карын зилинин өтө көп бөлүнүүсүнөн улам күптү болгондо же ашказан жараларын дарылоонун бир бөлүгү катары колдонсо болот. Антациддерди тамактангандан 1 саат өткөндөн кийин жана жатар алдында ичкен өтө маанилүү. 2 же 3 таблеткасын чайнап жутуңуз. Өтүшүп кеткен ашказан жараларына каршы саат сайын 3-6 таблеткадан (же чай кашыктан) ичүү зарыл болушу мүмкүн.

САК БОЛУҮЗ: Бул дарыларды тетрациклин ичип жүргөн кезде колдонбоңуз. Магний кошулган антациддер кээде ич өткөккө, ал эми алюминий кошулгандары ич катууга алып келиши мүмкүн.

Натрий бикарбонаты (сода бикарбонаты, тамак-аш содасы)

Ак күлмайда түрүндө болот. _____ үчүн баасы: _____

Ашказандын иштөөсү бузулуп, бул, карын зилинин өтө көп бөлүнүүсүнөн улам күптү же зарна болуу менен коштолгондо гана, натрий бикарбонаты **антацид катары** колдонулууга тийиш. Аны **өнөкөт күптү болууга же ашказан жараларына каршы колдонбоо керек**. Адегенде жардам бергендей сезилгени менен, ал ашказанды көп зил бөлүп чыгарууга мажбур кылып, ашказандын оорушуна алып келет. Мурунку күнү спирт ичимдигин өтө көп ичкендиктен башы катуу ооруган адамга да “сода” жакшы жардам берет. Бул максатта (бирок карын зилинин өтө көп бөлүнүүсүнөн улам күптү болгондо эмес) аны парацетамол же аспириин менен чогуу ичсе болот. **Алка-Зелтцер** – бул, натрий бикарбонаты менен аспирииндин аралашмасы. 1/2 чай кашык натрий бикарбонатын сууга аралаштырып, антацид катары ичсеңиз болот. Бирок аны көп колдоно бербөңиз.

Тишти тазалаш үчүн, жуугуч пастанын ордуна тамак-аш содасын же “сода” менен туздун аралашмасын колдонсо болот (230-бетти караңыз).

ЭСКЕРТҮҮ: Кээ бир жүрөк оорулары (жүрөк алсыздыгы) бар жана буту же бети шишиген адамдар натрий бикарбонатын же курамында сода көп азыктарды (мисалы, туз) колдонбоого тийиш.

Жашыл беттер

Кальций карбонаты

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 350-850 мг-дык таблеткалар түрүндө болот.

Бул дары натрий бикарбонатына караганда жайырак таасир берет. Кальций карбонаты кээде карын зилинин өтө көп бөлүнүүсүнөн улам күптү жана зарна болгондо жакшы жардам берет, бирок аны узак же ашказан жараларын дарылоо үчүн колдонууга болбойт. Качан жогоруда айтылгандардын белгилери пайда болгондо, 850 мг-дык таблеткадан бирди же 350 мг-дык таблеткадан экини чайнап ичиңиз. Эгерде зарыл болсо, анда 2 сааттан кийин дагы бир дозасын ичиңиз.

Симетидин (тагамет)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 200 мг-дык таблеткалар жана 2 мл-де 200 мг сайма дары түрүндө болот.

Симетидин кымбат болгону менен, ашказан жана ичеги жараларын дарылоодо пайдалуу. Ал оорууну басаңдатууга жана айыгууга жардам берет. Симетидинди узак колдонуп, ичеги жараларынын эң көп кездешкен түрүнүн кайталанышына жол бербөөгө болот. Бирок кандай гана жара болбосун, анын кайталанышына жол бербөө үчүн, атайын мүнөзтамак ичүүнүн (диета) жана 128-129-беттерде айтылган кеңештерди аткаруунун мааниси чоң.

Сактык чаралары: Симетидинди кош бойлуу же эмчектеги баласы бар аялдарга, же болбосо балдарга колдонууга болбойт.

Төрс таасирлери: Кээде жеңил ич өткөккө, баш айланууга, исиркектердин пайда болушуна алып келип, уйкуну келтирет.

Ооруткан ичеги жарасына каршы **дозалап өлчөнүшү:**

400 мг-дан (200 мг-дык таблеткадан экини) күнүнө 2 маал же
800 мг-дан (200 мг-дык таблеткадан төрттү) жатар алдында, 6-8 ай бою.

Ооруткан ашказан жарасына каршы **дозалап өлчөнүшү:**

300 мг-дан (200 мг-дык таблеткадан бир жарымды) күнүнө 4 маал, 6-8 жума бою.

Ичеги жарасынын кайталанышына жол бербөө үчүн **дозалап өлчөнүшү:**

400 мг-дан (200 мг-дык таблеткадан экини) жатар алдында, 1 жылга чейин.

Ранитидин (зантак)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 150 же 300 мг-дык таблетка түрүндө болот.

Ранитидин симетидинге окшош, бирок кымбатыраак. Ал оорууну басаңдатууга жана жаранын айыгышына жардам берет. Жаралардын алдын алуу жана аларды дарылоо үчүн, 128-129-беттердеги кеңештерди да аткарууну унутпаңыз.

Ранитидиндин жараларды дарылоо үчүн **дозалап өлчөнүшү:**

150 мг-дан күнүнө 2 маал же 300 мг-дан кечки тамак маалында, 6-8 жума бою.

Ичеги жарасынын кайталанышына жол бербөө үчүн **дозалап өлчөнүшү:**

150 мг-дан (150 мг-дык таблеткадан бирди) жатар алдында, 6-8 жума бою.

ДЕНЕНИН СУУСУЗДАНУУСУНА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР: РЕГИДРОН СУУСУНДАРЫ ЖАНА РЕГИДРОН КҮЛМАЙДАСЫ

Дан азыгын же кадимки шекерди колдонуп, регидрон суусунун даярдоо тууралуу 152-беттен караңыз.

Регидрон суусунун даярдоо үчүн колдонулуучу, пакеттердеги күлмайда жана жөнөкөй шекер (глюкоза) кээ бир өлкөлөрдө дүкөндөрдө сатылат же ден соолук борборлорунда бекер таратылат. Бул пакеттерди колдонуу кээде ыңгайлуу болгону менен, үйдөн жасалган, дан азыгынан даярдалган аралашма (152-бетте көрсөтүлгөндөй) деле ич өткөккө ошондой эле же андан да жакшы жардам берет. Ошондой эле шекерди жана бир аз тузду колдонуп даярдалган, үйдөн даярдалган аралашма да жакшы таасир берет. Андыктан аралашманы үйдөн эле даярдап, ал эми үнөмдөлгөн акчаны андан көрө сапаттуу тамактан көбүрөөк алганга сарптаган оң. Ымыркай баланын ичи өтсө да, **эмчек эмизүүнү уланта бериңиз. Ооруган балага ичкиси келери менен тамак бериңиз.** Балага регидрон суусуну менен бирге тамак берүү дененин суусуздануусуна каршы жакшыраак жардам берип, аны алсыроодон сактайт.

ЭСКЕРТҮҮ: Айрым өлкөлөрдө пакеттерде сатылуучу регидрон күлмайдасы ар кандай түрлөрүндө чыгарылат. Алардан туура аралашма даярдоо үчүн сууну ар кандай (тийиштүү) өлчөмдө кошуу керек. **Эгерде сиз пакеттерде сатылуучу регидрон күлмайдасын алмакчы болсоңуз, анда суудан канча кошуп даярдоо керек экендигин билип алыңыз.** Сууну өтө аз кошуу коркунучтуу болушу мүмкүн.

САК БОЛУҢУЗ: Эгерде ичи өткөн баланы медициналык борборго же бейтапканага алып барганы жатсаңыз, анда үйдөн чыгардан мурун, ага дайыма көп суюктук жана, мүмкүн болсо, үйдөн жасалган регидрон суусунун бериңиз. Медициналык борборго жеткиче жана дарыгерге көрүнөргө силердин кезегиңиз келгиче, балага берип туруу үчүн, суусундан (эгерде жок болсо, анда жөнөкөй эле суудан) бир аз алып алыңыз. Суусунду балага бат-бат (ичкиси келери менен) берип туруңуз. Эгерде бала кусса, анда мүнөт сайын бир аздан бериңиз. Суусун бир аз болсо да ичинде калат. Ошондой эле бул кусууну азайтууга да жардам берет.

ЗАҢДЫН КАТЫШЫНА (ИЧ КАТУУГА) КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ИЧ АЛДЫРМА ДАРЫЛАР

Ар кандай ич алдырма жана арылтма дарылардын пайдасы жана зыяны жөнүндө 15-бетте айтылган. Ич алдырма дарылар өтө көп колдонулат. Аларды кээде гана, катып калып, ооруткан заңды (ич катууну) жумшартыш үчүн колдонуу керек. **Ич алдырма дарыларды ичи өтүп жаткан, ичегиси ооруган же денеси суусузданган адамга эч качан бербөңиз.** Ошондой эле аларды 2 жашка чейинки балдарга да бербөңиз.

Заңды, негизинен, көбөктүү же чарымдуу азыктар (мисалы, кебек) жакшы жумшартат. Ошондой эле суюктукту көп ичип (күнүнө жок дегенде 8 стакан суу), мөмө-жемиштерди да көп жеш керек.

Магний сүтү (магний гидроксиди) – ич алдырма жана антацид

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө сүттүү эритинди түрүндө болот.

Колдонордун алдында жакшылап чайкаңыз. Ар бир ирет колдонгондо, бир аз суу менен кошо ичиңиз.

Магнезия сүтүнүн **дозалап өлчөнүшү:**

Антацид катары:

чоңдорго жана 12 жаштан ашкан балдарга: 1-3 чай кашыктан, күнүнө 3 же 4 маал
1ден 12 жашка чейинки балдарга: 1/2-1 чай кашыктан, күнүнө 3 же 4 маал

Жеңил ич алдырма дары катары 1 дозасы жатар убакта берилет:

чоңдорго жана 12 жаштан ашкан балдарга: 2-4 чоң кашыктан
6 дан 11 жашка чейинки балдарга : 1/3-1 чоң кашыктан
2 жашка чейинки балдарга бербөңиз

Эпсом туздары (магний сульфаты) – ич алдырма дары катары жана кычышууга каршы

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө ак күлмайда же кристаллдар түрүндө болот.

Эпсом туздарынын **дозалап өлчөнүшү:**

Жеңил ич алдырма дары катары – төмөнкү өлчөмдөгү Эпсом туздарын 1 ыстанак сууга аралаштырып ичиңиз (ач карын ичкөн жакшы):
чоңдорго: 2 чай кашык
6 дан 12 жашка чейинки балдарга: 1/2-1 чай кашык
2 ден 6 жашка чейинки балдарга: 1/4 1/2 чай кашык
2 жашка чейинки балдарга бербөңиз

Кычышууну токтотуу үчүн – 8 чайкашык

Эпсом туздарын 1 литр сууга эритип, аны таза чүпүрөккө сиңдирип, кычышкан териге басыңыз.

Глицерин шамчалары (дулкалак)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Булар – көтөн тешикке салынуучу, окко окшогон таблеткалар. Алар, ичеги заңды сыртка түртүп чыгуусуна алып келет.

Глицерин шамчаларынын **дозалап өлчөнүшү:**

чоңдорго жана 12 жаштан ашкан балдарга: 1 шамчаны көтөн тешикке салып, 15-30 мүнөткө калтырыңыз (жатсаңыз, жардам берет). Шамчаны көтөн чучукта канчалык көп кармасаңыз, ал ошончолук жакшы таасир берет.

Жашыл беттер

ЖЕҢИЛ ИЧ ӨТКӨККӨ КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ИЧ ӨТКӨК ДАРЫЛАРЫ

Пектин кошулган каолин (каолектат)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө сүттүү аралашма түрүндө болот.

Муну суюк заңды (жеңил ич өткөктү) коюлтуш (суусун азайтыш) үчүн колдонсо болот. **Ал ич өткөктүн себебин дарылабайт, ошондой эле дене суусуздануунун да алдын албайт жана аны дарылабайт.** Пектин кошулган каолин менен ич өткөктү дарылоонун такыр кереги жок. Аны көп колдонуу – көп акчаны бекер эле ысырап кылгандык. **Пектин кошулган каолинди катуу ооруган адамдарга жана жаш балдарга берүүгө болбойт. БИЗ БУЛ ДАРЫНЫ УШУЛ ЖЕРГЕ АНЫ КОЛДОНБОО КЕРЕКТИГИН АДАМДАРГА ЭСКЕРТИШ ҮЧҮН ГАНА КИРГИЗДИК.**

Пектин кошулган каолиндин жеңил ич өткөккө гана каршы **дозалап өлчөнүшү:**

– **каолектат** сыяктуу стандарттык аралашманы колдонуп –

Ар бир жолу заңдагандан кийин же күнүнө 4 же 5 маал 1 дозасын бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 2-8 чоң кашыктан
6дан 12 жашка чейинки балдарга: 1-2 чоң кашыктан
6 жашка чейинки балдарга: БЕРБЕҢИЗ

МУРУН БҮТКӨНДӨ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Бул дарылар мурун бүткөндө, аны ачыш үчүн колдонулат. Көпчүлүк учурда 164-бетте көрсөтүлгөндөй кылып, бир аз туз кошулган сууну мурун менен соргон эле жетиштүү болот. Кээде мурун тамчыларын төмөндө көрсөтүлгөндөй колдонсо болот:

Эфедрин же фенилефрин кошулган мурун тамчылары (нео-синефрин)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Булдарды мурун бүткөндө же андан суу куюлганда (айрыкча, адам кулагынын ичинде инфекция болсо же инфекция бат-бат жугуп турса) колдонсо болот.

Мурун тамчыларынын **дозалап өлчөнүшү:**

164-бетте көрсөтүлгөндөй кылып, ар бир таноого 1 же 2 тамчыдан тамчылатыңыз. Муну күнүнө 4 маал жасаңыз. **Дарыны 3 күндөн ашык колдонууга болбойт** жана аны көп колдоно бербейиз.

Эфедрин таблеткаларынан жасалган мурун тамчылары жөнүндө 385-беттен караңыз.

ЖӨТӨЛГӨ КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Жөтөл аркылуу дене өпкөгө баруучу аба түтүкчөлөрүн (бронхторду) тазалап, ал жердеги микробтор менен каakyрыктын (ириң аралаш былжырдын) өпкөгө кирип кетүүсүнө жол бербейт. Жөтөлдүн өзү денени коргоо системинин бир бөлүгү болгондуктан, аны токтотуучу же басаңдатуучу дарылар пайдадан көрө кээде көбүрөөк зыян алып келет. Мындай **жөтөл басаңдаткычтар** (же жөтөл **супрессанттары**) дүүлүгүүгө жана уктаттырбаган кургак жөтөлгө гана каршы колдонулууга тийиш. **Жөтөлткүчтөр (же каkyрткычтар)** деп аталган, башка да дарылар бар. Алар каkyрыкты (ириң аралаш былжырды) жөтөл аркылуу чыгарууну жеңилдетүүгө жардам берет.

Чындыгында, бул эки ар башка сироп тең (жөтөл басаңдаткыч да, жөтөлткүч да) зарылчылыгы жок эле өтө көп колдонула берет. Эң көп колдонулуучу жөтөл сироптору бир аз эле жардам берет же такыр жардам бербейт. Аларды колдонуу – акчаны бекер эле ысырап кылгандык.

Эң жакшы жардам берген жана эң керектүү жөтөл дарысы бул – суу. Сууну көп ичүү жана буу менен дем алуу жөтөл сиропторунун көпчүлүгүнө караганда былжырды жакшыраак жибитип, жөтөлдү басаңдатууга көбүрөөк жардам берет. Муну кандай жасоо керектиги тууралуу 168-беттен караңыз. Ошондой эле жөтөл сиробун үйдөн кантип жасаса болору жөнүндө 169-бетте берилген.

Жөтөл басаңдаткычтар (жөтөл супрессанттары): кодеин

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө жөтөл сироптору же суюктугу түрүндө болот. Ошондой эле аспириин же парацетамол кошулган же кошулбаган 30 мг-дык таблеткалар түрүндө да кездешет.

Кодеин – күчтүү, ооруу баскыч. Ошондой эле ал күчтүү жөтөл басаңдаткычтардын да бири. Бирок кодеин көндүм кылуучу зат (баңги зат) болгондуктан, аны табуу кыйын болушу мүмкүн. Кодеин көбүнчө жөтөл сироп аралашмалары же таблеткалар түрүндө болот. Дарыны туура дозада берүү үчүн, аны менен кошо келген көрсөтмөлөрдү караңыз. Ооруганын токтотууга караганда жөтөлдү басаңдатуу үчүн дарынын азыраак дозасы талап кылынат. Чоң кишилердин **жөтөлүн басаңдатыш үчүн**, 7-15 мг эле кодеин берүү демейде жетиштүү. Балдарга азыраак (жашына же салмагына жараша) берилүүгө тийиш (62-бетти караңыз). **Катуу оорууну басуу үчүн**, чоң кишилер ар бир 4 саатта кодеинди 30-60 мг-дан ичсе болот.

МУУНТМАГА (АСТМА) КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Муунтманын алдын алуу жана аны дарылоону туура пландоо жөнүндө 167-беттен караңыз. Муунтмасы бар адамдар дарыларын үйдө сактоого тийиш. Аларды кырылдоонун же көкүрөк кысылуунун алгачкы белгилери пайда болору менен колдоно баштоо керек.

Эфедрин:

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 15 (ошондой эле 25) мг-дык таблеткалар түрүндө болот.

Эфедринди муунтма анча катуу эмес кармаганда, муну жөнгө салуу жана катуу кармаганда, мунун кайталанышына жол бербөө үчүн колдонгон – пайдалуу. Ал өпкөгө алып баруучу түтүкчөлөрдү аба оңой өткүдөй кылып ачууга жардам берет. Ошондой эле, эфедринди өпкө сезгенүүдөн же бронхиттен улам дем алуу оорлогондо да колдонсо болот.

Эфедрин көбүнчө **теофиллин** же **аминофиллин** жана кээде **фенобарбитал** менен аралашма түрүндө болот. Мындай аралашма дарыларды колдонуудан алыс болуңуз (эгер муунтманын башка дарылары жок болсо).

Эфедриндин муунтмага каршы **дозалап өлчөнүшү** – (белгилери пайда болору менен, 1 мг/кг/күнүнө 3 маал):

– 15 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Күнүнө 3 маал ичириңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 15-60 мг-дан (1-4 таблетка)
5тен 10 жашка чейинки балдарга :15-30 мг-дан
(1 же 2 таблетка)
1ден 4 жашка чейинки балдарга : 15 мг-дан
(1 таблетка)
1 жашка чейинки балдарга БЕРБЕҢИЗ

Мурун бүткөндө, эфедрин кошулган мурун тамчыларын колдонсо болот. Аларды даярдоо үчүн, 1 чай кашык сууга 1 таблетка дарыны эритүү керек.

Теофиллин же аминофиллин

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө ар кандай күчтүүлүктөгү таблеткалар жана сироптор түрүндө болот.

Муунтманы жөнгө салуу жана анын кармай калууларынын алдын алуу үчүн

Дозалары – (3-5 мг/кг ар бир 6 саат сайын):
– 100 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Ар бир 6 саат сайын бериңиз:

чоңдорго: 2 таблеткадан
7ден 12 жашка чейинки балдарга: 1
таблеткадан
7 жашка чейинки балдарга: 1/2 таблеткадан
ымыркай балдарга: БЕРБЕҢИЗ

Оор учурларда же муунтманы дарынын жогорудагы дозасы менен жөнгө салуу мүмкүн болбогондо, дозасын эки эсе (бирок мындан көп эмес) көбөйтүп берсе болот. Эгерде бейтап сүйлөй албаса, анда тезинен дарыгерге кайрылыңыз.

Салбутамол (албутерол)

Аталышы _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 4 мг-дык таблеткалар жана 5 мл-де 2 мг дары бар сироп түрүндө болот.

Муунтманы жөнгө салуу жана анын кармай калууларынын алдын алуу үчүн колдонулат. Салбутамолдун өзүн эле же аны теофиллин менен бирге колдонсо болот.

Салбутамолдун **дозалап өлчөнүшү** – (0,1 мг/кг ар бир 6-8 саат сайын):

– 4 мг-дык таблеткаларды же 1 чай кашыкта 2 мг дары бар сиропту колдонуп –

Ар бир 6-8 саат сайын бериңиз:

чоңдорго:1 таблеткадан же 2 чай кашыктан
бдан 12 жашка чейинки балдарга:
1/2 таблеткадан же 1 чай кашыктан
2ден 5 жашка чейинки балдарга: 1/4–1/2
таблеткадан же 1/2–1 чай кашыктан
ымыркай балдарга: БЕРБЕҢИЗ

Муунтма катуу кармаганда же аны жөнгө салуу мүмкүн болбогондо, бул дозаларды эки эсе көбөйтүлгөн дозасына чейин бара-бара жеткирип берсеңиз болот.

Адреналин (эфедрин)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 1 мл-де 1 мг дары бар ампулдарда болот:

Адреналинди төмөнкү учурларда колдонсо болот:

1. **муунтма** дем алуунун оорлошу менен коштолуп, **катуу кармаганда**
2. пенициллинди сайганда, сөлейме антиотоксининен же жылкы кан суусунан жасалган башка антиотоксинден **катуу аллергиялык реакция болгондо** же адам аллергиялык шок абалына кабылганда (70-бетти караңыз)

Жашыл беттер

Адреналиндин **муунтмага** каршы **дозалап өлчөнүшү:**

– 1 мл суюктукта 1 мг дары бар ампулдарды колдонуп –

Адегенде тамыр кагуусун санаңыз. Андан кийин дарыны теринин астына сайыңыз (167-бетти караңыз):

чоңдорго: 1/3 мл
7ден 12 жашка чейинки балдарга: 1/5 мл
1ден 6 жашка чейинки балдарга: 1/10 мл
1 жашка чейинки балдарга: БЕРБЕҢИЗ

Адреналиндин **аллергиялык шокко** каршы **дозалап өлчөнүшү:**

– 1 мл суюктукта 1 мг дары бар ампулдарды колдонуп –

Булчуңга сайыңыз:

чоңдорго: 1-2 мл
7ден 12 жашка чейинки балдарга: 1/3 мл
1ден 6 жашка чейинки балдарга: 1/4 мл
1 жашка чейинки балдарга: БЕРБЕҢИЗ

Зарыл болсо, экинчи дозасын жарым сааттан жана үчүнчү дозасын дагы жарым сааттан кийин берсе болот. 3 дозадан ашык бербөңиз. Эгерде биринчи дозасы сайылгандан кийин тамыр мүнөтүнө 30 жолудан ашык кага баштаса, анда дары берүүнү ушуну менен токтотуңуз.

Адреналинди колдонууда, дайыма, дарыны сунуш кылынган дозасынан көп берип алуудан сак болуңуз.

АЛЛЕРГИЯЛЫК РЕАКЦИЯЛАРГА ЖАНА КУСУУГА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР – АНТИГИСТАМИНДЕР

Антигистаминдер денеге ар кандай бир нече жол менен таасир этет:

1. Алар териге кычыштырган исиркектер же дөмпөктөр чыгуу, бөрүжатыш, “чөп калтыратмасы” жана аллергиялык шок сыяктуу аллергиялык реакциялардын зыянын азайтканга же алардын алдын алууга жардам берет.
2. Алар “деңиз оорусунун” же кусуунун алдын алууга же аларды жөнгө салууга жардам берет.
3. Алар көп учурда уйкуну келтирет. Антигистаминдерди колдонгон кезде кооптуу жумуш аткаруудан, машиналарды жана ар кандай татаал механизмдерди башкаруудан же спирт ичимдиктерин ичүүдөн оолак болуңуз.

Прометазин (фенерган) жана **дифенгидрамин (бенадрил)** – уйкуну аябай келтирүүчү күчтүү антигистаминдер. **Дименгидринат (драмамин)** дифенгидраминге окшош жана негизинен “деңиз оорусуна” каршы колдонулат. Бирок башка себептерден болгон кусууга каршы прометазин көпчүлүк учурда жакшыраак жардам берет.

Хлорфенирамин – анча кымбат эмес антигистамин жана уйкуну аз келтирет. Ошол себептен, кээде аны күндүз дененин бир бөлүгү кычышканда, муну басаңдатуу үчүн колдонгон оң. Ал эми прометазинди түнкүсүн колдонуу керек, анткени ал кычышууну басаңдатуу менен бирге, ошол эле учурда уйкуну да келтирет.

Антигистаминдердин суук тийүүгө каршы (бир аз болсо да) жардам берүүсү эч ким тарабынан далилденген эмес. Алар көп учурда зарылчылыгы жок эле колдонула берет. Антигистаминдерди көп колдонбоо керек.

Антигистаминдер муунтмага каршы **колдонулбоого** тийиш, анткени алар былжырды коюлтуп, дем алууну оорлотуп жиберилиши мүмкүн.

Адатта, дары баштыкта антигистаминдин бир эле түрүн сактаган жетиштүү. Бул максатка прометазин жакшы жарайт. Бирок ал дайыма эле табыла бербөгөндиктен, башка антигистаминдердин дозалап өлчөнүштөрүн да кетирип туура көрдүк.

Адатта, **антигистаминдерди ичип кабыл алган оң.** Денеге сайма түрүндөгүлөрү катуу кусууну токтотуу үчүн же аллергиялык шок коркунучу туулуп, абал оорлогондо, антиотоксиндерди (селеймеге, жылан чагууга ж.б.) берүүдөн мурун гана колдонулууга тийиш. Балдарга, көбүнчө, көтөн тешигине салынуучу шамчаны колдонгон жакшы.

Прометазин (фенерган)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:
12,5 мг-дык
таблеткалар _____ үчүн баасы: _____
1 мл-де 25 мг дары бар ампулдар
сайма дары) _____ үчүн баасы: _____
12,5; 25 жана 50 мг-дык
шамчалар _____ үчүн баасы: _____

САК БОЛУҢУЗ: Кош бойлуу аялдар прометазинди чындап зарыл болгондо гана колдонууга тийиш.

Прометазиндин **дозалап өлчөнүшү** – (1 мг/кг/күнүнө):

– 12,5 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Күнүнө 2 маал ичириңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 25-50 мг-дан (2-4 таблетка)
7ден 12 жашка чейинки балдарга: 12,5-25 мг-дан (1 же 2 таблетка)
2ден 6 жашка чейинки балдарга: 6-12 мг-дан (1/2–1 таблетка)
1 жаштагы ымыркай балдарга : 4 мг-дан (1/3 таблетка)
1 жашка чейинки ымыркай балдарга: 3 мг-дан (1/4 таблетка)

– булчуңга сайылуучу дарыны колдонуп (1 мл-ге 25 мг дары аралаштырылат) –

Бир жолу сайыңыз. Эгерде зарыл болсо, 2-4 сааттан кийин кайталаңыз.

Дарынын 1 дозасы төмөнкүдөй сайылат:

чоңдорго: 25-50 мг (1-2 мл)

7ден 12 жашка чейинки балдарга: 12,5-25 мг (1/2–1 мл)

7 жашка чейинки балдарга: 6-12 мг (1/4–1/2 мл)

1 жашка чейинки ымыркай балдарга: 2,5 мг (0,1 мл)

– 25 мг-дык көтөн тешигине салынуучу шамчаларды колдонуп –

Көтөн тешигине тереңирээк салыңыз. Зарыл болсо, 4-6 сааттан кийин кайталаңыз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго жана 12 жаштан ашкан балдарга: 25 мг (1 шамча)

7ден 12 жашка чейинки балдарга: 12,5 мг (1/2 шамча)

2ден 6 жашка чейинки балдарга: 6 мг (1/4 шамча)

Дифенгидрамин (димедрол, бенадрил)

Аталышы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

25 жана 50 мг-дык

капсулдар _____ үчүн баасы: _____

ар бир мл-де 10 же 50 мг дары бар ампулдар

(сайма дары) _____ үчүн баасы: _____

САК БОЛУҢУЗ: Дифенгидраминди жаңы төрөлгөн балдарга жана эмчек эмизген аялдарга бербейиз. Эгерде өтө зарыл болбосо, анда дифенгидраминди кош бойлуу кезде колдонбой эле койгон оң.

Дифенгидраминдин *дозалап өлчөнүшү* – (5мг/кг/күнүнө):

– 25 мг-дык капсулдарды колдонуп –

Күнүнө 3 же 4 маал бериңиз:

чоңдорго: 25-50 мг-дан (1 же 2 капсул)

8ден 12 жашка чейинки балдарга: 25 мг-дан (1 капсул)

2ден 7 жашка чейин балдарга: 12,5 мг-дан (1/2 капсул)

ымыркай балдарга: 6 мг-дан (1/4 капсул)

– булчуңга сайылуучу дарыны колдонуп (ар бир мл-ге 50 мг дары аралаштырылат) –

Дифенгидрамин, адам аллергиялык шокко кабылганда гана, сайылууга тийиш. Зарыл болсо, 2 же 4 сааттан кийин дагы бир жолу сайыңыз.

чоңдорго: 25-50 мг (1/2–1 мл)

балдарга: көлөмүнө жараша 10-25 мг (1/5–1/2 мл)

ымыркай балдарга: 5 мг (1/10 мл)

Хлорфенирамин

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 4 мг-дык таблеткалар (ошондой эле башка көлөмдөгү таблеткалар, сироптор ж.б.) түрүндө болот.

Хлорфенираминдин *дозалап өлчөнүшү:*

Күнүнө 1 дозадан 3 же 4 маал ичиңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 4 мг-дан (1 таблетка)

12 жашка чейинки балдарга: 2 мг-дан (1/2 таблетка)

ымыркай балдарга: 1 мг-дан (1/4 таблетка)

Дименгидринат (драмамин)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 50 мг-дык таблеткалар, 1 чай кашыкта 12,5 мг дары бар сироптор жана көтөн тешигине салынуучу шамчалар түрүндө болот.

Бул дары көбүнчө “деңиз оорусуна” каршы делип сатылат, бирок башка антигистаминдердей эле, аллергиялык реакцияларды басуу жана уйкуну келтирүү үчүн да колдонулса болот.

Дименгидринаттын *дозалап өлчөнүшү:*

Күнүнө 4 маалга чейин колдонсоңуз болот.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 50-100 мг-дан (1 же 2 таблетка)

7ден 12 жашка чейинки балдарга: 25-50 мг-дан (1/2–1 таблетка)

2ден 6 жашка чейинки балдарга: 12-25 мг-дан (1/4–1/2 таблетка)

2 жашка чейинки балдарга: 6-12 мг-дан (1/8–1/4 таблетка)

АНТИТОКСИНДЕР

Жылан уусуна каршы уукесер дары же антитоксин

САК БОЛУҢУЗ: Антитоксиндердин көбү (мисалы, сөлеймеге каршы колдонулуучу антитоксиндердин кээ бирлери, жылан менен чаяндын чагуусуна каршы уукесер дарылар) жылкы кан суусунан жасалат. Буларды колдонгондо, коркунучтуу аллергия-лык реакция жүрүшү мүмкүн (аллергиялык шок, 70-бетти караңыз). Жылкы кан суусунан жасалган антитоксинди саярдан мурун, **ар кандай күтүлбөгөн кырсыктарга даярдык иретинде адреналин (эпинефрин) дайыма жаныңызда болсун.** Аллергиясы бар же буга чейин жылкы кан суусунан жасалган антитоксин сайылган адамдарга антитоксинди сайганга 15 мүнөт калганда прометазин (**фенерган**) же дифенгидрамин (**бенадрил**) сыяктуу антигистаминди сайган жакшы болот.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө бөтөлкөлөрдө же сайып берүүгө мүмкүн болгон түрүндө болот.

Дүйнө-жүзүнүн көптөгөн аймактарында уукесер дарылар жылан уусунун зыянын жокко чыгаруу же азайтуу үчүн иштелип чыгат. Эгерде сиз адамдар кээде уулуу жыландардын чагуусунан жапаа чеккен же каза болгон жерде жашасаңыз, анда уукесер дарылардын кайсы түрлөрү бар экендигин сураштырып, **мурдатан алардан даярдап**, жаныңызда сактаңыз. Уукесер дарылардын кээ бирлерин (кургатылган же күлмайда түрүндөгүлөрүн) муздаткычта сактоонун зарылчылыгы жок. Ал эми башкаларын муздакта сактоо керек.

Чаян антитоксини же уукесер дарысы

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө ийне менен сайып берүү үчүн, күлмайда түрүндө болот.

Дүйнө-жүзүнүн ар кайсы жерлеринде чаяндын уусуна каршы түрдүү уукесер дарылар өндүрүлөт. Мисалы, Мексикадагы БИОКЛОН лабораторияларында **Алакрамин** деген уукесер дары чыгарылат.

Чаян уусуна каршы уукесер дарылар чаяндын коркунучтуу же адамды өлтүрө ала турган түрлөрү кездешкен жерлерде гана колдонулууга тийиш. Демейде уукесер дарылар жаш баланы чаян чакканда гана керек (айрыкча, дененин жогорку бөлүгү же башы чагылган болсо). Эң оболу - баланы чаян чаккандан кийин, дарыны мүмкүн болушунча тезирээк саюу керек.

Уукесер дарылар, адатта, аларды кандай колдонуу керектиги жөнүндөгү көрсөтмөлөр менен кошо сатылат. Көрсөтмөлөрдү кылдаттык менен аткарыңыз. Уукесер дарыны көп учурда чоңураак балдарга караганда кичинекей балдарга **көбүрөөк** дозада берүү талап кылынат.

Чаяндардын көпчүлүгү чоңдор үчүн коркунучтуу эмес. Уукесер дарыны колдонуунун өзүндө коркунуч болгондуктан, демейде аны чоңдорго бербей эле койгон оң.

Селеймеге каршы антитоксиндер

Селеймеге каршы иммун глобулин (адамдын) көбүнчө 250 бирдик дары бар бөтөлкөлөрдө болот.

Ал эми селеймеге каршы антитоксин (жылкынын) көбүнчө 1500, 20000, 40000 жана 50000 бирдик дарылар бар бөтөлкөлөрдө болот.

Селеймеге каршы эмдөө жүргүзүлүп турбаган жерлерде жашаган адамдардын дары баштыктарында селеймеге каршы антитоксин болууга тийиш. Анын 2 түрү болот: бири адам кан суусунан жасалат (селеймеге каршы иммун глобулин, *Гипер-тет*), экинчиси жылкы кан суусунан иштөлип чыгат (селеймеге каршы антитоксин). **Мүмкүн болсо, селеймеге каршы иммун глобулинди колдонгон оң, анткени ал аллергиялык реакцияга азыраак алып келет.**

Эгерде сиз жылкы кан суусунан жасалган антитоксинди колдонгону жатсаңыз, анда аллергиялык реакциянын алдын алуу сактык чараларын аткарыңыз. Эгерде адамдын муунтмасы же башка аллергиялары бар болсо, же болбосо ал мурун жылкы кан суусунан жасалган антитоксинди алган болсо, анда антитоксинди сайганга 15 мүнөт калганда, прометазин сыяктуу антигистаминди сайыңыз.

Эгерде селеймеге каршы толук эмделбеген адамдын селеймеге алып көлүүсү мүмкүн болгон оор жарааты бар болсо (89-бетти караңыз), **селейменин алгачкы белгилери байкала элегинде**, 250 бирдик (1 бөтөлкө) иммун глобулин сайыңыз. Эгерде селеймеге каршы антитоксинди колдонуп жатсаңыз, анда андан 1500-3000 бирдик сайыңыз. Ымырай балдарга селеймеге каршы антитоксинден 750 бирдик саюу керек.

Эгер адамда селейменин белгилери байкала баштаса, анда 5000 бирдик селеймеге каршы иммунглобулин же 50000 бирдик селеймеге каршы антитоксин сайыңыз. Дарыларды дененин чоң булчуңдарына (жамбашка жана санга) саюу керек. Же болбосо, эгерде вена кан тамырына сайганды билген адам болсо, анда дары дозасынын жарымын ошол жерге сайса болот.

Антитоксиндин жардамы менен дарылоого карабастан, селейменин белгилери адатта күчөй берет. **183-184-беттерде сүрөттөлүп берилген, селеймени дарылоонун башка чаралары ошондой эле же мындан да жакшыраак жардам берет.** Дарылоону дароо баштап, тезинен дарыгерге кайрылыңыз.

ЖУТУЛГАН УУЛАРГА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Ипекак сиробу – кустуруу үчүн колдонулат

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө сироп түрүндө болот (Эликсир түрүндөгүсүн колдонбоңуз).

Адам уу жутуп (ичип) алганда, аны кустуруу үчүн колдонулат. **Эгерде адам күчтүү кычкылдык, шакар суу, бензин же сасык май (керосин) ичкен болсо, анда колдонбоңуз.**

Ипекактын **дозалап өлчөнүшү:**

Бардык жаштардагы адамдарга бирдей, 1 чай кашыктан берилет. Эгерде адам кусбаса, анда жарым сааттан кийин муну кайталаңыз.

Жыгач көмүр күлмайдасы (же активдештирилген жыгач көмүр күлмайдасы) ичилген ууларга каршы колдонулат

_____ үчүн баасы: _____

Жыгач көмүрү ичилген ууларды өзүнө сиңирип, зыянын азайтат.

Жыгач көмүр күлмайдасынын **дозалап өлчөнүшү:**

1 чай кашык дарыны сууга же жемиш ширесине аралаштырыңыз.

Активдештирилген жыгач көмүр күлмайдасынын **дозалап өлчөнүшү:**

1 чыны дарыны ошондой эле өлчөмдөгү суу же жемиш ширеси менен аралаштырыңыз.

ТУТАЛАККА (ДИРТИЛДӨӨГӨ) КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Фенобарбитал жана фенитоин, адатта, туталак кармоонун жана талмадан болгон диртилдөөнүн алдын алуу үчүн колдонулат. Башка, кымбатыраак дарыларды да кээде тапса болот. Дарыгерлер көпчүлүк учурда эки же андан көп дары жазып беришет. Кандай болсо да, демейде 1 эле дары ошондой эле же андан да жакшы-раак жардам берип, мындан терс таасирлер азыраак болот. Туталактын алдын алуу үчүн колдонулуучу дарыларды жатар алдында ичкен жакшы, анткени алар көпчүлүк учурда уйкуну да келтирет. Талма узак кармаганда, ага каршы диазепамды берсе болот. Бирок адатта ал туталактын алдын алуу үчүн күнүгө колдонулбайт.

Фенобарбитал (фенобарбитон, люминал)

Аталышы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

- 15, 30, 50 жана 100 мг-дык таблеткалар _____ үчүн баасы: _____
- 1 мл-де 65, 130 же 200 мг дары бар ампулдар _____ үчүн баасы: _____
- 1 мл-де 15 мг дары бар сироп _____ үчүн баасы: _____

Жашыл беттер

Туталактын же диртилдөөнүн (талма) жана сөлеймеден болуучу карышуулардын алдын алуу үчүн, фенобарбиталды ичип (ооз аркылуу кабыл алып) дарыланса болот. Талма болгондо, дарыны көпчүлүк учурда өмүр бою колдонууга туура келет. Дары туталакты карматпаган эң аз дозада колдонулууга тийиш. Көкжөтөлдөн болгон жөтөлдү азайтуу же катуу кусууну токтотуу үчүн фенобарбиталды да аз дозада колдонсо болот.

ЭСКЕРТҮҮ: Өтө көп фенобарбитал дем алууну жайлатып же токтотуп коюшу мүмкүн. Анын таасири жай башталып, көп убакытка (24 саатка чейин же эгерде адам заара кыла албай жатса, андан да көбүрөөк) созулат. **Өтө көп берип алуудан сак болуңуз.**

Фенобарбиталдын **дозалап өлчөнүшү** – (3-6 мг/кг/күнүнө):

– 100 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Дарынын 1 дозасын ичириңиз (талмага каршы, жатар алдында).

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго жана 12 жаштан ашкан балдарга:
100-300 мг-дан (1-3 таблетка)
7ден 12 жашка чейинки балдарга: 50-100 мг-дан (1/2–1 таблетка)
7 жашка чейинки балдарга: 20-50 мг-дан (1/4–1/2 таблетка)

Фенобарбиталды талма кармаганда же өтүшүп кеткен сөлеймеден болгон карышууларды жазуу үчүн сайса болот.

Фенобарбиталдын сайып берүү үчүн **дозалап өлчөнүшү:**

– 1 мл-де 200 мг дары бар ампулду колдонуп –

Булчуңга 1 жолу сайыңыз.

чоңдорго: 200 мг (1 мл)
7ден 12 жашка чейинки балдарга: 150 мг (3/4 мл)
2ден 6 жашка чейинки балдарга: 100 мг (1/2 мл)
2 жашка чейинки балдарга: 50 мг (1/4 мл)

Эгерде туталак токтобосо, анда 15 мүнөттөн кийин дагы 1 дозасын берсеңиз болот (мындан ашык берүүгө болбойт). Ал эми сөлеймеге каршы дарыдан 1 дозадан күнүнө 3 маал бериңиз. Эгерде карышуулар токтосо, анда дозасын бара-бара азайта баштаңыз.

Фенитоин (дифенилгидантоин, дилантин)

Аталышы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

25, 30 жана 100 мг-дык капсулдар _____ үчүн баасы: _____

5 мл-де (1 чайкашыкта) 125 мг дары бар сироп _____ үчүн баасы: _____

Бул дары талманын кармай калуусунун алдын алууга жардам берет. Аны көпчүлүк учурда өмүр бою колдонууга туура келет. Дары туталакты карматпаган эң аз дозада колдонулууга тийиш.

Терс таасирлери: Фенитоинди узак колдонгондо, тиштин бүйлөсү көп учурда шишип кетет же анда эт өсүндүлөрү пайда болот. Эгерде мындай көрүнүш катуу болсо, анда фенитоиндин ордуна башка дарыны колдонуу керек. Оозду таза кармап, тишти жана бүйлөнү тиш жуугуч щётка менен дайыма тазалап туруу аркылуу да бүйлө ооруларынын алдын алса болот.

Фенитоиндин туталакка каршы **дозалап өлчөнүшү** – (5 мг/кг/күнүнө):

– 100 мг-дык капсулдарды колдонуп –

Дарыны төмөнкү дозада, күнүнө бир маал, жатар алдында бере баштаңыз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго жана 12 жаштан ашкан балдарга:
100-300 мг-дан (1-3 капсул)
7ден 12 жашка чейинки балдарга: 100 мг-дан (1 капсул)
7 жашка чейинки балдарга: 50 мг-дан (1/2 капсул)

Эгерде дарынын бул дозасы менен туталактын толук алдын алууга мүмкүн болбосо, анда дарыдан эки дозага чейин берип көрсө болот (бирок андан ашык эмес).

Эгерде туталактын алды алынса, анда дарынын туталакты карматпаган эң аз дозасын тапмайынча, аны бара-бара азайтыңыз.

Диазепам (валиум)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:
1 мл суюктукта 5 мг жана 2 мл суюктукта 10 мг дары бар сайма дарылар
5 жана 10 мг-дык таблеткалар

Диазепамдын колдонулушу фенобарбиталдыкына окшош, бирок диазепам кыйла кымбатыраак.

Узак кармаган талманы токтотуу үчүн, чоңдорго дарыдан 5-10 мг берүү керек. Эгерде зарыл болсо, анда 2 сааттан кийин дагы бир дозасын бериңиз.

Же болбосо диазепам же фенобарбитал шамчаларын көтөн тешигине салсаңыз болот. Эгерде дарынын суюк (ичүүгө арналган) гана түрү бар болсо, анда аны шприцтин жардамы менен көтөн тешигине куюңуз. Же болбосо диазепамдын же фенобарбиталдын таблеткасын майдалап, сууга аралаштырып, көтөн тешигине куюңуз.

Сөлеймеден болгон карышуулардын көпчүлүгүн токтотуу үчүн, дарыны жетиштүү дозада бериңиз. 5 мг-дан (балдар үчүн азыраак) баштап, керек болсо, дозасын көбөйтүңүз. Бирок бир бергенде, 10 мг-дан ашык же күнүнө 50 мг-дан ашык бербейсиз. Эгерде зарыл болсо, диазепамды фенобарбитал менен бирге берсе болот, бирок өтө көп берип алуудан сак болуңуз.

Сынган сөөктөрдү ордуна келтиргенге 15 мүнөт калганда, **булчуңдарды бошондотуу жана оорууну басуу үчүн**, дарыдан 10 мг-га чейин сайыңыз (чоңдорго) же 30 мүнөт калганда, дарыдан 10 мг бериңиз.

Диазепам, адам бир нерседен катуу чочуганда (үрөй учуу) же тынчсызданганда да пайдалуу болушу мүмкүн, бирок анын буларга каршы колдонулушу катуу чектелүүгө тийиш.

Сайма диазепамдын **дозалап өлчөнүшү:**

– 2 мл- де 10 мг дары бар ампулдарды колдонуп

чоңдорго жана 12 жаштан ашкан балдарга:
5-10 мг-дан (1-2 мл)

7ден 12 жашка чейинки балдарга: 3-5 мг-дан
(2/3-1 мл)

1ден 6 жашка чейинки балдарга: 1-5 мг-дан
(1/5-1 мл)

1 жашка чейинки балдарга: КОЛДОНБОҢУЗ

Зарыл болсо, 3-4 сааттан кийин дагы бир дозасын бериңиз.

ЭСКЕРТҮҮ: (1) Диазепамды венага сайгандан көрө аны булчуңга сайганда, коркунуч азыраак болгону менен, диазепам ошончолук жакшы же тез таасир бербейт. Эгерде венага сайсаңыз, анда чоң венаны тандап, дарыны жай жибириңиз.

(2) Өтө көп диазепам дем алууну жайлатып же токтотуп коюшу мүмкүн. Өтө көп берип алуудан сак болуңуз!

(3) Диазепам – көндүм кылуучу дары. Аны узак же бат-бат колдонуудан оолак болуңуз. Диазепам сакталган жерди кулпулап коюңуз.

ТӨРӨТТӨН КИЙИН КАН КӨП КЕТҮҮГӨ КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Аял баланы төрөгөндөн кийин кан кетүүнү токтотуу максатында дарыларды туура же туура эмес колдонуу жөнүндөгү маалыматты 266-беттен караңыз. “**Төрөттү тездетүүчү**” деп белгилүү дарылар (эргоновин, окситоцин ж.б. сыяктуу) кан кетүүнү токтотуу үчүн дайыма бала төрөлгөндөн кийин гана колдонулууга тийиш. Аларды төрөттү тездетүү же төрөп жаткан энеге күч берүү максатында колдонуу эне үчүн да, бала үчүн да коркунучтуу болушу мүмкүн. Бул дарылар бала төрөлгүчөктү эч качан колдонулбоого тийиш. Ошондой эле баланын тону чыкмайынча да аларды колдонбой эле койгон оң. Эгерде баланын тону чыга электе эле кан көп кете баштаса (бирок бала төрөлгөндөн кийин), анда булчуңга ½ мл (5 бирдик) окситоцин сайса болот. Ал эми эргоновинди баланын тону чыкмайынча колдонбоңуз, анткени бул анын чыгышына тосколдук кылышы мүмкүн.

Питуитрин – окситоцинге окшош, бирок анын коркунучтуу жактары көбүрөөк. Питуитринди качан окситоцин менен эргоновин жок болуп, өтө көп кан кетип, абал орлоо коркунучу туулганда гана колдонсо болот.

Жаңы төрөлгөн баладагы кан кетүүнү токтотуу үчүн “К” витаминин колдонуңуз (394-бетти караңыз). “К” витамини төрөт учурунда, бойдон түшүүдөн же бойдон алдыруудан болгон энеден кан кетүүнү токтотуу үчүн жардам бербейт.

Эргоновин же эргометрин малеаты (эрготрат, метергин)

Аталышы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:

1 мл-де 0,2 мг дары бар ампулдар
(сайып берилет) _____ үчүн баасы: _____

0,2 мг-дык таблеткалар _____ үчүн баасы: _____

Баланын тону чыккандан кийин кан көп кетүүнүн алдын алуу же аны токтотуу үчүн колдонулат.

Сайма эргоновиндин **дозалап өлчөнүшү:**

Баланын тону чыккандан кийин кандын көп (2 чыныдан ашык) кетишин токтотуш үчүн, булчуңга эргоновиндин 1 же 2 ампулун (0,2-0,4 мг) сайыңыз (же, эң оор учурларда, венага 1 ампулун сайыңыз). Эгерде зарыл болсо, анда ½–1 сааттан кийин дагы бир дозасын сайсаңыз болот. Кан кетүү токтоору менен, эргоновин таблеткаларына өтүңүз.

Ичме эргоновиндин **дозалап өлчөнүшү** – 0,2 мг-дык таблеткаларды колдонуп:

Бала төрөлгөндөн кийин кан көп кетүүнүн алдын алуу же кан кетүүнү азайтуу үчүн (айрыкча, каны аз аялдарда), баланын тону чыккандан кийин 1 таблеткадан күнүнө 3 же 4 маал бериңиз. Эгерде кан көп кетип жатса, анда ар бир доза иретинде 2 таблеткадан бөрсе болот.

Окситоцин (питоцин)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 1 мл-де 10 бирдик дары бар ампулдар түрүндө болот.

Бала төрөлгөндөн кийин жана анын тону чыкканга чейин кан көп кетүүнү токтотуш үчүн колдонулат. (Ошондой эле бала тонунун чыгышына да жардам берет. Эгерде кан көп кетпесе же анын тону узак убакыт чыкпай жатса, анда баланын тонун чыгаруу максатында колдонсо болот).

Бала төрөлгөндөн кийин энеге берилүүчү окситоциндин **дозалап өлчөнүшү:**

– Дарыдан 1/2 мл (5 бирдик) сайыңыз. Эгерде кан көп кетүү улана бөрсе, анда 15 мүнөттөн кийин дагы 1/2 мл сайыңыз.

Жашыл беттер

КӨКБАШКА (ГЕМОРРОЙ) КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Көкбаш шамчалары.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Буллар – көтөн тешикке салынуучу, окко окшогон атайын таблеткалар. Алар көкбашты кичирейтүүгө жана оорууну басаңдатууга жардам берет. Мындай дарылардын ар кандай түрлөрү бар. Көпчүлүк учурда аябай жакшы жардам берүүчү, бирок башкаларга караганда кымбатыраак түрлөрүнүн курамында **кортизон** же **кортико-стероид** болот. Атайын майлар да чыгарылат. Заңды жумшартуу максатында мүнөзтамак ичүүнүн (диетанын) мааниси чоң (126-бетти караңыз).

Дозалап өлчөнүшү:

Шамчаны күнүгө заңдагандан кийин жана жатар алдында көтөн тешикке салып туруңуз.

КӨТӨРӨМ МЕНЕН КАНАЗДЫККА КАРШЫ КОЛДОНУЛУУЧУ ДАРЫЛАР

Күлмайда түрүндөгү (кургатылган) сүт

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Эне сүтү ымыркай балдар үчүн эң жакшы тамак. Ал дене өстүрүүчү витаминдерге жана минералдарга бай келет. Эмчектен сүт чыкпай калганда, башка сүт азыктарын (алардын ичинде күлмайда түрүндөгү сүттү) колдонсо болот. Ымыркай бала күлмайда түрүндөгү сүттүн курамындагы азык заттардын бардыгын алышы үчүн, аны бир аз шөкөр жана өсүмдүк майы менен аралаштырыңыз (120-бетти караңыз).

1 чыны кайнатылган сууга:

12 чай кашык (кашыктын чекесинен ашырбай) күлмайда түрүндөгү сүттү,

2 чай кашык (кашыктын чекесинен ашырбай) шөкөр

жана 3 чай кашык өсүмдүк майын кошуңуз.

Витаминдер аралашмасы (же поливитаминдер)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Буллардын ар кандай түрлөрү болот, бирок адатта таблетка түрүндөгүлөрү арзаны-раак келип, жакшы жардам берет. Витаминдерди денеге сайып берүү чанда гана керек болбосо, акчаны бекер ысырап кылып, жок жерден оорутуп, кээде ириңкөлкүлдөрдү (абсцесс) пайда кылат. Дене күчтөндүрүүчү дарылар менен эликсирлердин курамында эң керектүү витаминдер жок жана алар, адатта, берген жардамына салыштырмалуу өтө эле кымбат болот.

Витаминдердин эң жакшы булагы бул – аш болумдуу тамак. Эгерде кошумча витаминдер керек болсо, анда витаминдүү таблеткаларды колдонуңуз.

Көтөрөм болуунун кээ бир түрлөрүндө витаминдерди кошуп жесе, жардам бериши мүмкүн. Ичкени жаткан таблеткалардын курамында керектүү витаминдердин болушун текшерчиңиз (118-бетти караңыз).

Витаминдер аралашмасы таблеткаларын колдонгондо, адатта күнүгө бир эле таблеткадан ичип туруу жетиштүү.

“А” витамини (ретинол) – шам сокурга жана ксерофтальмияга каршы колдонулат.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө төмөнкүдөй түрлөрүндө болот:
200000 бирдик (60 мг ретинол) капсулдар
(ошондой эле мындан кичирээк дозаларда да кездешет)
100000 бирдик сайма дары

ЭСКЕРТҮҮ: Өтө көп “А” витамини туталакка алып келиши мүмкүн. Ошондуктан андан өтө көп бербей, балдар жетпеген жерде сактаңыз.

Алдын алуу үчүн: Балдар шам сокур жана ксерофтальмия менен көп ооруган жерлерде сары мөмө жемиштер менен жашылча жемиштерди, кочкул жашыл жалбырактуу азыктарды, ошондой эле жумуртка жана боор сыяктуу жаныбарлардан алынган азыктарды да көбүрөөк тамакка колдонуу керек. Балыктын боор майы “А” витаминине бай келет. Же болбосо “А” витамин капсулдарын колдонсо болот. Ар бир 4-6 айда 1 капсулдан бериңиз (алдын алуу үчүн мындан ашык берилбейт).

Энелер төрөр замат же төрөгөндөн кийинки биринчи айдын ичинде балдарына 1 капсул (200000 бирдик) “А” витамининен ичирип, мындай көз ооруларынын алдын алса болот.

Кызылча менен ооруган балдарда ксерофтальмияга чалдыгуу коркунучу өзгөчө чоң. Бул дарт менен ооруй баштаган балдарга “А” витаминин берүү керек.

“А” витаминин жетиштүү өлчөмдө албаган балдар жашаган жерлерде курамында “А” витамин бар тамактарды же капсулдарды ичсе, бул көп учурда кызылчаны жана башка катуу ооруларды жеңип чыгууга жардам берет.

Дарылоо үчүн: “А” витамининен 1 капсул (200000 бирдик) ичирчиңиз же 100000 бирдик сайма дарысын колдонуңуз. Кийинки күнү дагы 1 капсул (200000 бирдик) ичирип, андан кийинкисин 1-2 жумадан кийин бериңиз.

1 жашка чейинки балдарга бардык дозаларды бир жарым эсе азайтып бериңиз.

Темир сульфаты – каназдыкка каршы колдонулат.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 200, 300 же 500 мг-дык таблеткалар (ошондой эле тамчылатма дарылар, аралашмалар жана балдар үчүн эликсирлер) түрүндө болот.

Темир сульфаты каназдыктын көпчүлүк түрлөрүн дарылоодо же алардын алдын алууда пайдалуу. Темир сульфатын ичирип, адамды дарылоо, адатта, жок дегенде 3 айга созулат. Эгерде дарылоодон адам жакшы болбосо, анда каназдык темирдин жетишсиздигинен эмес, башка нерседен улам болуп жатышы мүмкүн. Дарыгерге кайрылыңыз. Эгерде бул мүмкүн болбосо, анда фолий кычкылдыгын берип дарылап көрүңүз.

Темир сульфатын каны аз же көтөрөм болгон кош бойлуу аялдарга берүүнүн мааниси чоң.

Темир бир аз “С” витамини (же мөмөлөр жана жашылчалар же “С” витамин таблеткалары) менен кошо ичилгенде эң жакшы жардам берет.

Темир сульфаты кээде ашказандын иштөөсүн бузуп жиберет. Аны тамак менен кошо ичкен жакшы. Ошондой эле, темир сульфаты ич катууга алып келип, заңды карартышы мүмкүн. 3 жашка чейинки балдарга таблетканын бөлүгүн (1/3-1/2ин) жакшы майдалап, тамакка аралаштырып берсе болот.

ЭСКЕРТҮҮ: Дозасынын тууралыгын текшерип. Өтө көп темир сульфаты уулуу болот. Таблеткаларды балдар жетпеген жерде сактаңыз. Темир сульфатын аябай көтөрөм болгон адамдарга бербейиз.

Темир сульфатынын каназдыкка каршы **дозалап өлчөнүшү:**

– 200 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Күнүнө 3 маал, тамак менен кошо бериңиз.

Ар бир доза төмөнкүдөй берилиши керек:

чоңдорго: 200-400 мг-дан (1 же 2 таблетка)
6 жаштан ашкан балдарга: 200 мг-дан (1 таблетка)
3төн 6 жашка чейинки балдарга: 100 мг-дан (1/2 таблетка)
3 жашка чейинки балдарга: 25-50 мг-дан (1/8–1/4 таблетка), жакшылап майдалап, тамак менен аралаштырып бериңиз.

Фолий кычкылдыгы – каназдыктын кээ бир түрлөрүнө каршы колдонулат.

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 5 мг-дык таблеткалар түрүндө болот.

Кандын клеткалары веналарда бузулуусу менен мүнөздүү каназдыктын түрлөрүн (безгектегидей) дарылоодо фолий кычкылдыгы пайдалуу болушу мүмкүн. Көк боору чоңоюп кеткен же териси саргыч тарткан, каны аз адамга фолий кычкылдыгын берүү зарыл болушу ыктымал (айрыкча, анын каназдык абалын темир сульфаты менен оңдоого мүмкүн болбосо). Эчкинин сүтүн ичкен ымыркай балдардын жана каны аз же көтөрөм болгон кош бойлуу аялдардын денесине көп учурда темир кандай керек болсо, фолий кычкылдыгы да ошондой эле керек.

Фолий кычкылдыгын кочкул жашыл жалбырактуу азыктардан, эттен, боордон же курамында фолий кычкылдык бар таблеткалардан алса болот. Демейде балдарды 2 жума эле дарылоо талап кылынат. Бирок кээ бир жерлерде, **орок сымал клетка оорусу** же **талассемиясы** бар балдарды бир нече жыл бою фолий кычкылдыгын берип дарылоого туура келиши мүмкүн. Каны аз жана көтөрөм болгон кош бойлуу аялдарга фолий кычкылдыгы менен темир таблеткаларын кош бойлуулуктун бүт 9 айы бою, күнүгө берсе, жардам берет.

Фолий кычкылдыгынын каназдыкка каршы **дозалап өлчөнүшү:**

– 5 мг-дык таблеткаларды колдонуп –

Күнүнө бир маал ичириңиз.

чоңдорго жана 3 жаштан ашкан балдарга:
1 таблеткадан (5 мг)
3 жашка чейинки балдарга: 1/2 таблеткадан (2 ½ мг)

“В₁₂” витамини (цианокобаламин) – залалдуу каназдыкка гана каршы колдонулат.

Бул, адамды аны колдонбоого ынандыруу үчүн гана айтылат. “В₁₂” витамини каназдыктын сейрек кездешкен түрүнө гана каршы жардам берет. Каназдыктын бул түрү ата-бабалары түндүк Европандан болгон, 35 жаштан ашкан, кээ бир гана адамдарда кездешет. Көптөгөн дарыгерлер аны зарылчылыгы жок эле, бир нерсени берип, “дарылап” жатканын көрсөтөйүн деп, жазып бере беришет. Каныңыз текшерилип, текшерүү сизде **залалдуу каназдык** бар экендигин көрсөтмөйүнчө, **акчаңызды “В₁₂” витаминине коротпой эле коюңуз**, же болбосо аны сизге дарыгер же медициналык кызматкер сунуш кылганда гана колдонуңуз.

Жашыл беттер

“К” витамини (фитоменадион, фитонадион)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө 2,5 мл сүттүү эритиндиде 1 мг дары бар ампулдар түрүндө болот.

Эгерде жаңы төрөлгөн баланын денесинин ар кайсы жеринен (оозунан, киндик учунан, көтөн тешигинен) кан ага баштаса, бул “К” витамининин жетишсиздигинен болушу мүмкүн. Санынын сырткы бөлүгүнө 1 мг (1 ампул) “К” витаминин сайыңыз. Кан агуу токтобосо да, мындан ашык сайбаңыз. Салмагы өтө эле көм (2 кг-дан аз) болуп төрөлгөн балдардан кан агуу коркунучун азайтуу үчүн, “К” витаминин берсе болот.

Эне төрөгөндөн кийин андан кан кетүүнү токтотууга “К” витамини жардам бербейт.

“В₆” витамини (пиридоксин)

Көбүнчө 25 мг-дык таблеткалар түрүндө болот. _____ үчүн баасы: _____

Кургак учук менен ооруган адамдарды **изоиазид** менен дарылаганда, кээде аларда “В₆” витамининин жетишсиздиги пайда болот. Мунун алдын алуу үчүн, **изоиазидди** колдонуп жүргөн кезде күнүгө “В₆” витамининен 50 мг-дан да алып турса болот. Бирок негизинен, “В₆” витаминин анын жетишсиздигинен улам пайда болгон оорулары бар адамдарга гана берсе болот. “В₆” витамин жетишсиздик белгилерине колдун же буттун оорушу же сайгылашуусу, булчуңдардын булкуп тарткылашы, кыжалаттануу жана уйку качуу кирет.

“В₆” витамининин **дозалап өлчөнүшү** – изоиазидди колдонуп жүргөн кезде:

Күнүгө 25 мг-дык таблеткадан экини ичиңиз.

БОЙГО БОЛТУРБОО (ҮЙ-БҮЛӨНҮ ПЛАНДОО) ЫКМАЛАРЫ

Бойго болтурбоочу таблеткалар (ооз контрацептивдери)

Бойго болтурбоочу таблеткаларды колдонуу, аларды колдонуунун коркунучтуу жактары жана сактык чаралары тууралуу маалыматты 286-289-беттерден тапсаңыз болот. Бул жерде ар бир аял үчүн мындай таблеткалардын ылайыктуу түрүн туура тандоо жөнүндө айтылат. (2002-жылдын январь айында биз бул жерде берилген бойго болтурбоочу таблеткалар тобун алмаштырганбыз. Эгерде сиз менен чогуу иштеп жаткан адамда бул китептин эски басылмасы болсо, анда таблеткалардын ар кандай түрлөрү болорун эске алып, аларды алмаштырып алуудан сак болуңуз!)

Бойго болтурбоочу таблеткалардын көпчүлүгүнүн курамында аялдын денесинде иштелип чыгып, анын айлык этек кирип жөнөгө салган гормондорго окшош келген гормондордун 2 түрү болот. Алар эстроген жана прогестерон (прогестин) деп аталат.

Таблеткалар ар кандай фирмалык аталыштар менен чыгарылып, алардын курамында бул 2 гормондун көлөмдөрү жана таблеткалардын күчтүүлүгү ар кандай болот. Төмөндө фирмалык аталыштагы мындай таблеткалардын бир нечеси өзүнчө топторго бөлүнүп берилген.

Адатта, аялдардын көпчүлүгү үчүн, курамында бул 2 гормондун көлөмү кемирээк келген, фирмалык аталыштагы таблеткалардын коркунучу азыраак болуп, алар жакшы таасир берет. Мындай “кичинекей дозалык” таблеткаларды 1-, 2- жана 3-топтон тапса болот.

1-топ – Трифаздык таблеткалар

Мындай таблеткалардын курамында бул 2 гормондун көлөмү аз болот. Ошондой эле бир эле таңгакчадагы таблеткалардын ар биринде да бул 2 гормондун көлөмү ар кандай. Ошондуктан мындай таблеткаларды өз (таңгакчасында жазылган) тартиби менен ичүүнүн мааниси чоң.

Алардын көп кездешкен фирмалык аталыштары:

Логинон, Синофаз, Трициклен, Тринордиол, Триновум, Триквилар, Трифазил

2-топ – Кичинекей дозалык таблеткалар

Буллардын курамында эстроген (35 микрограмм “этинил эстрадиол” эстрогени же 50 микрограмм “местранол” эстрогени) жана прогестин аз болот. Таңгакчадагы бардык таблеткаларда бул 2 гормондун көлөмү бирдей эле.

Алардын көп кездешкен фирмалык аталыштары:

Бревикон 1 + 35; Норидей 1 + 50; Норинил 1 + 35, 1 + 50; Орто-Новум 1/35, 1/50; Овисмен 1/35; Невокон; Норимин; Перле

3-топ – Кичинекей дозалык таблеткалар

Мындай таблеткалардын курамында прогестин көп, ал эми эстроген (30 же 35 микрограмм “этинил эстрадиол” эстрогени) аз болот.

Алардын көп кездешкен фирмалык аталыштары:

Ло-Феманал, Ло-Оврал, Микрогинон 30, Микровлар, Нордетт

Таблеткалар жакшы таасир бериши жана тактардын (демейдеги этек кир келүүдөн башка учурларда болгон азыраак кан кетүүлөрдүн) пайда болушун азайтуу үчүн, таблеткаларды күнүгө, дайыма бир убакта ичип туруңуз (бул курамында гормондору аз таблеткаларга өзгөчө тийешелүү). Эгерде тактардын пайда болушу 3 же 4 айдан кийин деле токтобосо, анда 3-топто берилген фирмалык аталыштагы таблеткалардын бирин колдонуп көрүңүз. Эгерде дагы 3 айдан кийин дагы эле токтобосо, анда 4-топтогу таблеткалардын бирин колдонуп көрүңүз.

Адатта, бойго болтурбоочу таблеткаларды ичип жүргөн аялдардын этек кири келгенде, кан көп кетпейт. Бул айрыкча, каны аз болгон аялдар үчүн жакшы болушу мүмкүн. Бирок эгерде аялдын этек кири бир нече айлап келбесе же этек кири келгенде, кан өтө эле аз кетсе, анда ал 4-топтогу, курамында эстрогени көбүрөөк таблеткаларга өтсө болот.

Этек кири келгенде, кан өтө көп кеткен же этек кири келе электе эле эмчектери ооруган аялдар үчүн курамында эстрогени аз, бирок прогестини көп таблеткалар жакшыраак жардам бериши мүмкүн. Мындай таблеткалар 3-топто болот.

Кан өз (этек кир) маалында эмес, кичинеден кете берген же 3-топтогу таблеткалардын бирин колдонуп жүргөндө, этек кири келбеген же таблеткалардын башка түрүн ичип жүргөн кезде боюна бүтүп калган аялдар курамында эстрогени көбүрөөк болгон таблеткаларга өтсө болот. Мындай “чоң дозалык” таблеткалар 4-топто кирет.

4-топ – Чоң дозалык таблеткалар

Мындай таблеткалардын курамында эстроген көбүрөөк (50 микрограмм “этинил эстрадиол” эстрогени), ошондой эле көпчүлүгүнүн курамында прогестин да көбүрөөк болот.

Көп кездешкен фирмалык аталыштары:

Эвгинон
Фемонал
Миновлар
Неогинон
Нордиол

Норлестрин
Овкон 50
Оврал
Примовлар

Эгерде тактар (демейдеги этек кир келүүдөн башка учурларда болгон азыраак кан кетүүлөр) 4-топтогу таблеткалардын бирин ичкен кезде да пайда боло берсе, анда “овулен” жана “демулен” деген фирмалык аталыштагы таблеткаларды ичсе, ал токтойт. Бирок булардын курамында эстроген көп болгондуктан, аларды колдонуу көп сунуш кылынбайт. Кээде, бул таблеткалар безетинин көп чыгуусунан жапаа чеккен аялдар үчүн пайдалуу.

Бойго болтурбоочу таблеткаларды ичкенине 2 же 3 ай болуп, таңкы окшудан же башка терс таасирлеринен жапаа чеккен, же болбосо каны уюп калуу коркунучу көбүрөөк болгон аялдар курамында эстроген менен прогестини аз, 1-топтогу, трифаздык таблеткаларды колдонуп көрүүгө тийиш.

Эмчек эмизген, же болбосо баш ооруудан же кан басымдын бир аз көтөрүлүшүнөн улам кадимки таблеткаларды ичүүгө мүмкүн болбогон аялдар курамында прогестин гана бар таблеткаларды ичүүнү каалашы мүмкүн. Мындай таблеткалар 5-топто кирип, “мини-таблеткалар” деп да аталат.

5-топ – Курамында прогестин гана бар таблеткалар

Бул, “мини” деген аталыш менен да белгилүү таблеткалардын курамында прогестин гана болот.

Мындай таблеткаларды күнүгө бир убакта (этек кир келгенде да) ичүү керек. Этек кирдин келиши көп учурда ыраатсыз болот. Эгерде таблеткаларды бир эле күн ичпей койсо, бойго бүтүп калуу мүмкүнчүлүгү көбөйөт.

Көп кездешкен фирмалык аталыштары:

Фемулен, Микронор, Микронорум, Нор-Q D

Микропут, Микровал, Неогест, Неогестон, Овретт – мындай фирмалык аталыштагы таблеткаларды өзгөчө учурларда да колдонсо болот (кийинки бөлүктү караңыз).

ӨЗГӨЧӨ УЧУРЛАРДА КОЛДОНУЛУУЧУ ТАБЛЕТКАЛАР

Бул – сактанбай жыныстык катнаш жасагандан кийин бойго бүтүп калуусун каалабаган аялдарга арналган, кээ бир бойго болтурбоочу таблеткалардын атайын дозалары. Бойго болтурбоочу таблеткаларды бул ыкма менен колдонуунун эч коркунучу жок (ал турсун таблеткаларды такай колдонууга мүмкүн болбогон аялдар үчүн да).

Дозалары: Өзгөчө учурларда колдонулуучу таблеткаларды сактанбай жыныстык катнаш жасагандан 5 күн өткүчө колдонуу керек. Аларды канчалык эрте ичсеңиз, бойго бүтүп калуу мүмкүнчүлүгү ошончолук аз болот. Сактанбай жыныстык катнаш жасагандан кийин бойго бүтүп калууну каалабасаңыз, анда төмөнкү көрсөтмөлөрдү аткарыңыз:

Сактанбай жыныстык катнаш жасагандан 5 күн өткүчө, 4-ТОПКО кирген, “чоң дозалык” таблеткалардан экинчи, анан 12 саат өткөндөн кийин дагы экинчи ичиңиз.

ЖЕ

Сактанбай жыныстык катнаш жасагандан 5 күн өткүчө, 2-же 3-ТОПКО кирген, “кичинекей дозалык” таблеткалардан төрттү, анан 12 саат өткөндөн кийин дагы төрттү ичиңиз.

ЖЕ

Сактанбай жыныстык катнаш жасагандан 5 күн өткүчө, 0,03 мг левоноргестрел деген прогестинден турган, курамында прогестин гана бар же 5-ТОПКО кирген мини-таблеткалардан жыйырма бешти, анан 12 саат өткөндөн кийин бул таблеткалардан дагы жыйырма бешти ичиңиз.

ЖЕ

Сактанбай жыныстык катнаш жасагандан 5 күн өткүчө, 0,0375 мг левоноргестрелден турган Овретт таблеткаларынан же башка мини-таблеткалардан жыйырма, анан 12 саат өткөндөн кийин булардан дагы жыйырма ичиңиз.

Сактанбай жыныстык катнаш жасагандан кийин колдонулуучу, атайын таблеткалардын жаңы түрлөрү иштелип чыгып жатат жана алар сиз жашаган аймакта да болушу мүмкүн. Алардын кээ бир фирмалык аталыштары: **Норлево, План В, Постинор-2, Шеринг-РС-4 жана Тетрагинор**. Мисалы, прогестинден гана турган **Постинор-2**ни колдонмокчу болсоңуз, анда сактанбай жыныстык катнаш жасагандан 5 күн өткүчө 1 таблетка, анан 12 сааттан кийин дагы 1 таблетка ичиңиз.

Терс таасирлери:

Мындай, өзгөчө учурларда колдонулуучу таблеткаларды ичкен бардык аялдардын жарымынан азыраагында бул таблеткалар жүрөктү айлантат жана ал турсун куурат. Эгерде аял таблеткаларды ичкенден кийинки 3 саат убакыт ичинде кусса, анда алардын дагы бир дозасын ичиши керек. Эгерде кусканы токтобосо, анда 25 мг прометазинден күнүнө 2 маал ичсе болот. Же болбосо, мындай таблеткаларды ичпей, кынга тереңирээк киргизиңиз. Бул ыкма бойго бүтүп калуудан сактанууга ошондой эле жардам берет. Мындай жол менен кабыл алуу окшучу же куюу сыяктуу терс таасирлерин азайтпаса да, таблеткалар кошо кусулбайт.

Прогестин менен эстрогенден турган таблеткаларга караганда курамында прогестин гана бар таблеткалар окшучу жана куюуга азыраак алып келет. Жүрөк оорулары бар, кан уюудан же мээге кан куюлуудан жапаа чеккен аялдар курамында прогестин гана бар таблеткаларды колдонууга тийиш.

Жашыл беттер

Кертмеккап (кондом)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Көбүнчө ичинде 3 кертмеккабы бар пакеттерде болот.

Кертмеккаптарды көптөгөн фирмалар чыгарат (көптөгөн фирмалык аталыштары бар). Кээ бирлери атайын майланып, башкалары түрдүү түстөрдө, ал эми айрымдары болсо спермицид деген атайын май менен майланып чыгарылат.

Бойго бүтүп калууга жол бербөөдөн тышкары, кертмеккаптар жыныс (венерикалык) ооруларынын да (алардын ичинде ЖИКС/КИВтин) таралышынын алдын алат. Көп адамдар кертмеккаптарды бойго болтурбоо ыкмаларынын башка түрлөрү менен кошо колдонушат.

Кертмеккаптарды колдонуу жана сактоо тууралуу 290-бетте айтылган.

Калпакча (диафрагма)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Калпакча спермициддик май (крем) же желе менен бирге колдонулганда эң жакшы жардам берет. Калпакчаны кындын ичине салаардан мурун, анын ичине жана айланасына майдан же желеден бир аз сүйкөүз (290-бетти караңыз).

Желенин же майдын

аталышы: _____ баасы: _____

Бойго болтурбоочу көбүк (Кеңири белгилүү фирмалык аталыштары: *эмко, лемпо, делфен*)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Бойго болтурбоочу көбүктү колдонуу тууралуу 290-беттен караңыз.

Бойго болтурбоочу шамчалар

(Көп кездешкен фирмалык аталышы:

Neo Sampoo)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Бул – аял тарабынан кындын ичине тереңирээк (жатын моюнчасынын жанына) салынуучу, курамында спермицид бар таблетка. Шамчаны жыныстык катнашка 15 мүнөт калганда салуу керек. (Пакетиндеги көрсөтмөлөрдү аткарыңыз.) Бул бойго бүтүп калуудан сактануунун кыйла таасирдүү ыкмасы болуп саналат (айрыкча, түгөйлөр кертмеккап да колдонсо).

Жатын ичиндеги зымором (ЖИЗ)

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Салып берүү баасы: _____

ЖИЗди кындын ичине атайын даярдыгы бар медициналык кызматкер салып жана ал жерден аны кайра алып бериши керек.

Анын эң көп кездешкен терс таасирлери бул – этек кир келгенде, кандын көбүрөөк жана узагыраак кетип, мунун демейдегиден катуураак оорутушу. Бирок мындай көрүнүш адатта 3 ай өткөндөн кийин байкалбай калат. Кээде ЖИЗ ордунан жылып кетет. Эгерде жылып кетсе, анда ал бойго бүтүп калуудан сактабай калат. Ошондуктан ЖИЗдин өз ордунда турган-турбаганын кантип текшерүү керектигин аял билип алганы оң. ЖИЗдердин көпчүлүгүнүн, кындын чыга-бериш жагына салаңдап туруучу, жипке окшогон 2 зымчасы болот. Ар бир этек кир келүүдөн кийин аял бул зымчалар аркылуу ЖИЗдин өз ордунда экенин текшерип турушу керек. Текшерип үчүн, аял колун жакшылап жууп, эки манжасын кынынын ичине мүмкүн болушунча тереңирээк салып, зымчаларды кармап көрсүн. **Зымчалардан тартпаңыз.** Эгерде аял зымчаларды манжалары менен таппаса же манжалары ЖИЗдин катуу келген бөлүгүнө гана урунса, анда атайын даярдыгы бар медициналык кызматкер ЖИЗдин ордунда турган-турбаганын текшерип бермейинче, ал аялдар жыныскабын же башка бойго болтурбоо ыкмасын колдонушу керек. ЖИЗ тууралуу 290-беттен караңыз.

ЖИЗди колдонуудан улам жамбаш көңдөй органдарынын сезгенүүсү деген катуу оору көп учурайт. Инфекциялардын көпчүлүгү ЖИЗди колдонуунун алгачкы 3 айында байкалат. Алар адатта ЖИЗ кынына салына электе эле кынында болот. Же болбосо, медициналык кызматкер ЖИЗди аялдын кынына салып жатканда, тазалыкты сактабагандыктан да болушу мүмкүн. Эгерде кынында ЖИЗ бар аялда инфекциянын белгилери байкала баштаса, анда ал атайын даярдыгы бар медициналык кызматкерге дароо кайрылууга тийиш. 243-бетти караңыз.

Денеге сайма контрацептивдер

Көп кездешкен фирмалык аталыштары: *Депо-Провера (DMPA), Нористерат (NET-EN), Лунелл, Циклофем*

Аталышы: _____ үчүн баасы: _____

Денеге сайма контрацептивдер энелик бездерге энелик клетканы бөлүп чыгардырбайт. Гормондор, ошондой эле, жатындын чыга беришиндеги былжырды коюлат. Бул эркек уруктарынын (сперматозоиддер) жатындын ичине кирүүсүнө жол бербейт.

Депо-Провера жана Нористерат деген сайма дарылардын курамында прогестин гана болот. Булар, айрыкча, эмчек эмизген аялдар үчүн ылайыктуу келет, бирок 288-бетте берилген ден соолук көйгөйлөрү бар аялдар үчүн колдонууга болбойт. Курамында прогестин гана бар сайма дарылар дээрлик дайыма этек кирдин келүү ырааттуулугун өзгөртөт. Мындай сайма дарыларды колдонгон аялдардан кан күн сайын аз-аздан кетип же кан кеткен сайын, бул бир азга гана созулуп турушу мүмкүн. Сайма дарыны колдонгонуна бир жыл болуп калганда, аялдын этек киринин келүүсү токтошу ыктымал. Бул кадыресе өзгөрүүлөр.

Лунелл же Циклофем деген сайма дарылардын курамында эстроген да, прогестин да болот. Булар этек кирдин такай бар убакта келүүсүн каалаган аялдар үчүн пайдалуу. Эмчек эмизген же 288-беттеги ден соолук көйгөйлөрүнүн бири бар аялдар мындай дарыларды колдонбоого тийиш. Курамында эстроген да, прогестин да бар дарыларды ай сайын саюу керек. Алар курамында прогестин гана бар дарыларга караганда кымбатыраак келип, оңой менен табылбайт.

Курамында прогестин гана бар же прогестин да, эстроген да бар дарыларды колдонгон аялдар салмак кошуп, алардын башы оорушу мүмкүн. Бирок, адатта, мындай терс таасирлер дары бир несе жолу сайылгандан кийин жоголуп кетет. Бойго болтурбоочу сайма дарыларды колдонууну каалаган убакта токтотсо болот. Бирок токтоткондон кийин, аялдын боюна бүтүшү жана этек кири кайрадан демейдегидей келе башташы үчүн бир жыл талап кылынышы мүмкүн. Дары сайынганды токтотуп, жакынкы арада боюна бүткүсү келбеген аял башка бойго болтурбоо ыкмасын колдонушу керек.

Бойго болтурбоочу имплантанттар

(Көп кездешкен фирмалык аталыштары: *Норплант, Импланон, Жаделл*)

Имплантанттар энелик бездерге энелик клетканы чыгардырбайт. Гормон, ошондой эле, жатындын чыга беришиндеги былжырды коюлтат. Бул эркек уруктарынын жатындын ичине кирүүсүнө жол бербейт. Имплантанттарды эмчек эмизген аялдар колдонсо болот, ал эми 288-беттеги ден соолук көйгөйлөрүнүн бири байкалган аялдар колдонбоого тийиш. Норплантта 6 түтүкчө болот. Ал 5-7 жылга чейин бойго бүтүртпөйт. Жаделлде 1 түтүкчө болуп, 5 жыл бойго бүтүртпөйт. Көптөгөн өлкөлөрдө Норплантка караганда Жаделл менен Импланонду табуу кыйыныраак.

Имплантанттарды колдонгондо, биринчи жылы этек кирдин келүү ырааттуулугу бузулушу же этек кир келгенде, кан бир нече күнгө узагыраак кете бериши мүмкүн. Ошондой эле аялдын этек кири келбей да калышы ыктымал. Бул анын бойго бүтүп калганын же бир нерсе туура эмес экенин билдирбейт. Мындан тышкары, аял салмак кошушу же анын башы оорушу мүмкүн. Демейде, мындай терс таасирлер аялдын денеси гормонго көнүп калгандан кийин жоголуп кетет.

Аял каалаган убагында имплантанттарды алдырып сала алат. Бирок муну имплантанттарды денеден алганды билген, атайын даярдыгы бар медициналык кызматкер гана жасоого тийиш. Имплантанттар алынар замат аял боюна бүтө алат. Андыктан эгерде аял боюна бүтүүсүн каалабаса, анда башка бойго болтурбоо ыкмасын колдонушу керек.

Жашыл беттер

СИЗДИН АЙМАКТАГЫ ПАЙДАЛУУ БАШКА ДАРЫЛАР ЖЕ ҮЙДӨН ЖАСАЛАГАН ДАРЫЛАР
ЖӨНҮНДӨГҮ МААЛЫМАТТЫ БУЛ ЖЕРГЕ ЖАЗЫҢЫЗ.